การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาระหว่างการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บริญญานิพนธ์

ของ

นิรัน ศรีประดิษฐ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
กันยายน 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 13 เดือน กันยายน พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เพราะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำอย่างดียิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน หล่มสักวิทยาคม คณะอาจารย์หมวดสังคมศึกษา และขอขอบคุณ อาจารย์สมชัย อุ่นอนันต์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์มาโดยตลอด ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2539 ที่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ทุกท่านของผู้วิจัย

นิรัน ศรีประดิษฐ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาระหว่างการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทคัดย่อ

ของ

นิรัน ศรีประดิษฐ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

กันยายน 2539

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาระหว่างการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาทีเท่ากัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบสุ่มกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control Group Pretest-Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 2) แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 4) แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

A STUDY OF MATHAYOM SUKSA III STUDENTS' ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITY THROUGH THE INSTRUCTIONAL METHODS BASED ON GROUP INVESTIGATION AND THE TEACHER'S MANUAL

AN ABSTRACT

BY

NIRAN SRIPRADIT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the

Master of Education degree in Education Administration

at Srinakharinwirot University

September 1996

The purpose of this study were to a study achievement and problem solving in social studies, as attained Mathayom Suksa 3 students taught by two different approaches; The Group Investigation Model and the General Education Department Supervisory Unit teacher's manual method.

The Sample Consisted of Mathayom Suksa 3 Students of the 1996 academic year first semester, of Lomsakwithayakhom School, Lomsak District, Petchaboon. Thirty students were randomly assigned into each of the experimental group and the control group. The Group Investigation Model and the Supervisory Units approach were applied to the experimental group and the control, respectively. The experimental teaching, following the Randomized Control - Group Pretest - Posttest design, took 16 fifty-minutes periods each group. Students' achievement and students's problem solving ability were measured by the achievement test (with the reliability of 0.81) and the problem solving ability test (with the reliability of 0.81, respectively. The t-test was used for data analysis

The results of the study revealed that the achievement by the experimental group and by the control group significant difference at the .05 levels and problem solving ability attained by the experimental group and by the control group significant difference at the .01 level.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	2
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม	18
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	36
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา	48
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือและการทำงานกลุ่ม	63
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	65
	สมมติฐาน	68
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	69
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	69
	เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	70
	ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง	70
	เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	70
	การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	70

บทที่ หน้า

การดำเนินการทดลอง 77
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง 78
วิธีดำเนินการทดลอง 78
การวิเคราะห์ข้อมูล 79
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 79

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 83
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 83
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 83

5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ 86
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 86
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า 86
วิธีการศึกษาค้นคว้า 86
การวิเคราะห์ข้อมูล 87
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า 88
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า 88
ข้อเสนอแนะ 92

บรรณานุกรม 94

ภาคผนวก 105

ประวัติย่อของผู้วิจัย 216

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 แบบแผนการทดลอง 77

2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม .. 84

3 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม 85

4 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 109

5 แสดงค่าความยากง่าย (p) และแสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 111

6 แสดงคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง 112

7 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม 113

8 แสดงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง 114

9 แสดงคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม 115

10 แสดงค่า p,q และ pq ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 116

11 แสดงค่า p,q และ pq ของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ... 118

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ หน้า

1 รูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Investigation Model) 32

2 ภาพแสดงลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทักษะเชาวน์ปัญญา 54

3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา .. 62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ฉะนั้นการที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวให้ยืดหยุ่นได้อย่างเหมาะสม จึงต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเสริมสร้างและฝึกอบรมให้มีแก่นสารทางด้านปัญญา กล่าวคือ มีความรู้ที่ถูกต้องถ่องแท้เกี่ยวกับเหตุและผล มีวิจารณญาณในการแยกแยะความผิดชอบชั่วดี ทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคมได้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2533 : 1) หลักสูตร พ.ศ.2533 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการด้านความคิดและการปฏิบัติ นอกเหนือจากนั้นคือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ประกอบกับการใฝ่รู้ มีทัศนะที่ก้าวไกลในการที่จะประยุกต์ความรู้ใหม่ให้เข้ากับพื้นฐานและภูมิปัญญา ตลอดจนสามารถดูแลรักษาสุขภาพอนามัยและปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่การศึกษาจะต้องปลูกฝังให้มีในตัวของเยาวชนไทยในทศวรรษใหม่นี้ (กรมสามัญศึกษา. 2536 : 31)

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีปัญหาในด้านกระบวนการเรียนการสอน เป็นการให้ความรู้มากกว่าก่อให้เกิดทักษะความคิด จากรายงานผลการประเมินการใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2535 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมวิชาการ. 2535 : 59) พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดในระดับปรับปรุงแก้ไขทั้งประเทศ คิดเป็นร้อยละ 14.73 และความคิดนั้นได้แก่ การคิดริเริ่ม การวางแผนและการคิดวิเคราะห์ นอกจากนั้นยังมีลักษณะเป็นผู้รับมากกว่าเป็นผู้ให้ ส่งเสริมให้แข่งขันการทำงานตามลำพังมากกว่าการร่วมมือเป็นหมู่คณะ การสอนหรือการบรรยายจากครูไม่มีความหมายสำหรับนักเรียน จึงลดแรงจูงใจและความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพราะไม่เห็นความจำเป็นและคุณประโยชน์ การเรียนการสอนยังด้อยในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิด ให้มีความสามารถรอบด้าน สังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่รับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข รู้จักเคารพต่อระเบียบ เข้าใจความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลในสังคม ต้องฝึกผู้เรียนให้เกิดความคิด ให้รู้จักข้อเท็จจริงและนำมารวบรวมเป็นมโนทัศน์ (Concept) สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ จนนำมาใช้ในสภาพการณ์อื่น ๆ ได้ (Taba. 1966 : 34) การสอนสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม มุ่งหวังเสริมสร้างพฤติกรรมเด็กที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างอยู่ดีมีสุขได้ จึงต้องให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคมและแนวการคิดหาสู่ทางที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ฉะนั้นทักษะการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งในวิชาสังคมศึกษาที่จะต้องพัฒนาบุคคลให้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ รู้จักการวางแผนและคิดค้นหาเหตุผลในการแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจของการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนสังคมศึกษา จึงสนใจที่จะนำการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Investigation) มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ รู้จักการวางแผนและคิดหาเหตุผลในการแก้ปัญหา เป็นลักษณะการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการพัฒนาระบบปฏิสัมพันธ์และขบวนการประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยนำการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความแตกต่างกันอย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เกิดจากการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 รวมทั้งสิ้น 450 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้นักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ระยะเวลาในการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวมกลุ่มละ 16 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองคือ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอน 2 แบบ คือ

5.1.1 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

5.1.2 การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.2 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การเรียนที่นักเรียนได้ร่วมกันพิจารณาเลือกหัวข้อเพื่อศึกษาหาความรู้ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษา วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้าและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อกลุ่มดำเนินการสืบสวนหาความรู้แล้ว จะนำผลและวิธีดำเนินงานมาสรุป เพื่อรายงานผลงานของกลุ่ม

2. การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูกำหนดสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันพิจารณาเลือกหัวข้อเพื่อศึกษาหาความรู้ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษา วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้าและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อกลุ่มดำเนินการสืบสวนหาความรู้แล้ว จะนำผลและวิธีดำเนินงานมาสรุป เพื่อรายงานผลงานของกลุ่ม จำแนกตามลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้คือ

2.1 ขั้นเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หมายถึง ขั้นเสนอปัญหา

2.2 ขั้นสำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ หมายถึง จัดกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกัน

2.3 ขั้นกำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา หมายถึง การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและมอบหมายการทำงาน

2.4 ขั้นศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล หมายถึง สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มศึกษาค้นคว้าหาความรู้ตามที่กลุ่มมอบหมายการทำงาน นำผลมาอภิปรายเพื่อสรุปสาระสำคัญของกลุ่ม

2.5 ขั้นวิเคราะห์ความก้าวหน้า หมายถึง เสนอผลงาน ประเมินผลงาน ประเมินวิธีการใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประเมินความรับผิดชอบของบุคคล

2.6 ขั้นย้อนไปทำกิจกรรม หมายถึง นักเรียนกลุ่มใดที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสมให้นักเรียนย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

การดำเนินการสอนผู้วิจัยได้นำแนวการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มของ จอยส์ และเวลส์ (Joyce and Weil. 1985 : 231 - 240) มาปรับใช้ให้เหมาะสมและกำหนดเป็นขั้นตอนการสอนดังนี้

<u>ขั้นเตรียม</u>

1. ครูเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยและปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม โดยใช้วิดีทัศน์และแผ่นภาพโปร่งใส

2. ครูจัดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้ โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนตามปัญหาที่สนใจแต่ละกลุ่มวางแผนการสืบสวน กำหนดบทบาทหน้าที่สมาชิก สมาชิกกลุ่มดำเนินการสืบสวนค้นคว้าหาความรู้ สรุปสาระสำคัญ เสนอผลงาน โดยครูอธิบายขั้นตอนในการสืบสวน และเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการอภิปรายและดำเนินงานให้ถูกต้องตามขั้นตอนการสืบสวน ฝึกวิธีการทำงานกลุ่ม การรายงานและการอภิปรายให้นักเรียนส่วงหน้า

<u>ขั้นสอน</u>

1. ขั้นเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

1.1 ครูเร้าความสนใจของนักเรียนโดยใช้สื่อ วิดีทัศน์และแผ่นภาพโปร่งใส เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา

2. ขั้นสำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

2.1 นักเรียนเลือกปัญหาที่สนใจ อภิปราย และให้เหตุผลในการเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษาและจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกัน เพื่อร่วมกันคิดวิธีการศึกษาหาความรู้

3. ขั้นกำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

3.1 สมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่และมอบหมายการทำงานตามหัวข้อที่เลือก โดยการวางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้า

4. ขั้นศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

4.1 นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4.2 นักเรียนแต่ละคนเสนอผลการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้แล้วนำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นสาระสำคัญภายในกลุ่ม

5. ขั้นวิเคราะห์ความก้าวหน้า

5.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลจากการศึกษาค้นคว้า โดยการรายงานหน้าชั้นเรียน

5.2 นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์วิธีการใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ว่าเหมาะสมเพียงใด

6. ขั้นย้อนไปทำกิจกรรม

6.1 นักเรียนกลุ่มใดใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสม ให้ย้อนกลับไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

<u>สรุปและทบทวน</u>

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษา

2. ถ้านักเรียนไม่เข้าใจผลงานของการเสนอผลงานจากกลุ่มอื่น นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้

<u>ขั้นประเมินผล</u>

1. ครูประเมินผลระหว่างการทำงานกลุ่มทุกขั้นตอน

2. ผู้ประเมินผลการทำงาน ประเมินผลการทำงานกลุ่ม

3. การสอนตามคู่มือครู หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

<u>ขั้นเตรียม</u>

1. เตรียมข้อมูลที่จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดและกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

2. เตรียมสื่ออุปกรณ์ เช่น หนังสือ เอกสาร แหล่งค้นคว้าหาความรู้ ฝึกวิธีการทำงานกลุ่ม การรายงานและการอภิปรายให้นักเรียนส่วงหน้า

ขั้นสอนและประเมินผล

1. ขั้นสร้างความสนใจ คือ ครูใช้วิดีทัศน์และแผ่นภาพโปร่งใส เพื่อเร้าความสนใจ

2. ขั้นแจ้งจุดประสงค์ คือ การแจ้งให้นักเรียนทราบถึงผลที่ต้องการหลังการเรียนรู้ในบทเรียนแต่ละบท

3. ขั้นทบทวนความรู้เดิม คือ สำรวจหรือกระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็น

4. ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ คือ การเริ่มให้ความรู้ใหม่โดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการซักถาม

5. ขั้นให้แนวทางการเรียนรู้ คือ ขั้นการชี้แนะแนวทาง หรือนำทาง เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินการสืบสวนหาความรู้และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

6. ขั้นแสดงพฤติกรรม เป็นการให้นักเรียนลงมือดำเนินการสืบสวนค้นคว้า วิเคราะห์อภิปรายผลการศึกษาและสรุปผลการศึกษา

7. ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ เป็นการแจ้งผลให้นักเรียนทราบถึงผลการศึกษาและผลการทำงานกลุ่ม

8. ประเมินผล เป็นการประเมินว่าผลการศึกษา และพฤติกรรมที่นักเรียนได้กระทำนั้นได้ บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนนั้นเพียงใด

9. ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้ เป็นการที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้นักเรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความสามารถในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม ซึ่งวัดได้จาก การตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ประกอบด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์

5. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ความคิด ประสบการณ์เดิมและหลักการของบุคคลมาใช้ในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนของเวียร์ (Weir. 1974 : 18) สรุปไว้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นระบุปัญหา หมายถึง ความสามารถในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

5.2 ขั้นวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้

5.3 ขั้นการเสนอวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา

5.4 ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ หมายถึง ความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้วิธีการแก้ปัญหาว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า แบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือและการทำงานกลุ่ม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1. <u>เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา</u>

1. <u>ความหมายของสังคมศึกษา</u>

สังคมศึกษามีความหมายกว้างขวางเกี่ยวพันถึงวิชาต่าง ๆ ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาสังคมวิทยา วิชาจริยศาสตร์ วิชานิติศาสตร์ วิชารัฐศาสตร์ วิชาประชากรและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น สังคมศึกษาจึงเกี่ยวพันกับคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีนักการศึกษาให้ความหมายไว้มากมาย เช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2523 : 15) กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาสำคัญยิ่งเพราะเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ มุ่งส่งเสริมทางด้านการแสวงหาความรู้ ให้รู้จักคิดหาเหตุผลและใช้ดุลพินิจให้ศึกษาเป็นอิสระฝึกทักษะให้นิสัยพร้อมทั้งอบรมพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม

จาโรสิเม็ก (Jarolimek. 1967 : 4) กล่าวว่า "สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ทั้งกล่าวถึงวิธีที่มนุษย์จะใช้สิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของคนในการดำรงชีพ"

มายูริค (Maurice. 1963 : 10) กล่าวว่า "สังคมศึกษาคือ การบูรณาการประสบการณ์และความรู้เพื่อจุดประสงค์ของการเป็นพลเมืองดี"

มีการมองสังคมศึกษาในลักษณะต่าง ๆ กันอีก เช่น มองว่าสังคมศึกษาคือสังคมศาสตร์ที่ได้รับการปรับให้ง่ายเข้าโดยมุ่งส่งเสริมด้านการแสวงหาความรู้ ให้รู้จักคิด มีทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นพลเมืองดี

2. <u>เป้าหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษา</u>

มิเซลลิส (Michaelis. 1966 : 994) ได้สรุปเป้าหมายเป็นข้อ ๆ ดังนี้

2.1 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดี

2.2 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์

2.3 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีกระบวนการของความคิดในแง่ของการตัดสินใจการสืบสวนสอบสวนและการพิจารณาว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดดีงาม

2.4 เพื่อพัฒนาการและฝึกฝนผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงานด้วยตนเองและทำงานเป็นกลุ่ม

การกำหนดเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาว่าเป็นเช่นไรนั้น สิริวรรณ ศรีพหล (2516 : 2 - 3) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา จากการพิจารณาความหมายของสังคมศึกษาไว้ 3 ลักษณะคือ ถ้าสังคมศึกษาคือ การถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีแล้ว เป้าหมายของวิชานี้ก็คือ การสอนให้ผู้เรียนมีความรู้และความเชื่อมั่นในความเป็นพลเมืองดีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ สอนให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม ชี้ให้เห็นรูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมและในท้ายที่สุด สอนให้รู้จักความเป็นพลเมืองดี สังคมประชาธิปไตย แต่ถ้าเชื่อว่าสังคมศึกษาคือ สังคมศาสตร์แล้ว เป้าหมายจะผิดแผกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นกล่าวคือ มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับมโนมติ หลักการและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ซึ่งก็คือ ต้องให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในหมวดสังคมศาสตร์นั่นเอง และเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและผู้เรียนจะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เข้าใจถึงความสัมพันธ์ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในสังคมได้อย่างดี นอกจากนั้นการเรียนการสอน

โดยเน้นกระบวนการคิดหรือแสวงหาความรู้แบบนักสังคมศาสตร์ ยังจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะแห่งการคิดเช่นเดียวกับนักสังคมศาสตร์อีกด้วยคือ การคิดอย่างมีเหุผล มีการตัดสินใจอย่างถูกต้อง

จากการประมวลความคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับเป้าหมายของสังคมศึกษา สรุปได้ว่า มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาจนเกิดความคิดรวบยอด หลักการและทฤษฎีที่เรียนไปแล้วอย่างถูกต้อง

2. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยม ความเชื่อและเจตคติที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีทักษะในการคิด การเรียนรู้และทักษะทางสังคมควบคู่กันไป

3. <u>ทักษะจำเป็นที่ควรฝึกให้ผู้เรียนในวิชาสังคมศึกษา</u>

3.1 ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องให้มาสัมพันธ์กันได้

3.2 ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือ การฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง หรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้ จะช่วยให้นักเรียนเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

3.3 ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือ การฝึกค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน ฟัง ตลอดจนการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาสอนโดยวิธีต่าง ๆ เช่น เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า เป็นต้น

3.4 ทักษะใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) เป็นการฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตราส่วน ละติจูด ลองติจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตมาก

3.5 ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบหรือแทนคำอธิบายได้

3.6 ทักษะการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) คือ ทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

3.7 ทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าการเรียนเพื่อให้มีความรู้ปกติธรรมดาคือ เกิดทักษะในการค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถประดิษฐ์สิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

3.8 ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น การปฏิบัติงานในสังคม มารยาททางสังคม การรู้จักค่านิยมในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมายและความต้องการของสังคม ตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม (ประนอม เดชชัย. 2521 : 79 - 81)

4. <u>แนวโน้มการสอนสังคมศึกษา</u>

ในสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การสอนสังคมศึกษาจำเป็นจะต้องสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เท่าทันสังคมโดยใช้ยุทธวิธีที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ครูสามารถใช้ยุทธวิธีดังต่อไปนี้คือ

4.1 การสอนสังคมศึกษา อาจใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดโดยผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวน วิธีนี้อาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณมากกว่าการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เป็นผู้คอยจ้ำจี้จ้ำไชให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนผู้เรียนก็เป็นผู้รับความรู้นั้น การเรียนแบบนี้ ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะความรู้ที่ครูให้นั้นเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ในที่สุดผู้เรียนจะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย เพราะขาดประสบการณ์ในการใช้ความคิด ดังนั้น แนวโน้มการสอนสังคมศึกษาจึงเน้นในเรื่องการใช้ความคิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้เรียนในอนาคต

4.2 การสอนบรรยายนั้น ยังคงจำเป็นที่จะต้องใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่ แต่ครูไม่ควรใช้การสอนแบบบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีสอนอื่นมาใช้ด้วย การสอนแบบบรรยายนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเนื้อหามาก ถ้าเป็นครูบรรยายที่ดีจะนำไปใช้กับสภาพห้องเรียนอยู่ตลอดเวลาไม่ได้ การนำไปใช้ควรอยู่ในดุลพินิจของครู

4.3 วิธีสอนอีกประเภทหนึ่งที่นำมาใช้ในสังคมศึกษาคือ การสอนแบบอภิปราย เรื่องที่จะนำมาอภิปรายนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะข้อเท็จจริงเหล่านั้น สามารถจะหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจจะใช้คำถามให้ผู้เรียนตอบปากเปล่า เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปรายครูอาจจะบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4.4 การสอนโดยวิธีแก้ปัญหา เป็นวิธีสอนที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ผู้เรียนอาจจะเริ่มต้นด้วยการถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัยและมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขา ด้วยแรงกระตุ้นให้อยากจะเรียนรู้ จะทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น จำได้และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ไปแล้วได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนจะรู้จักวิธีคิดและวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Edwin. 1967 : 25 - 28)

สำหรับ วิจิตร สินสิริ ได้สรุปการสอนวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า

1. วิชาที่สอน ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชายหญิงในปัจจุบันและอนาคต

2. จุดมุ่งหมายเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะและมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคต โดยใช้อดีตเป็นประทีปนำทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและผู้เรียนจะวางแผนร่วมกันและใช้หนังสืออ้างอิงประกอบหลาย ๆ เล่ม บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่น ทัศนศึกษา โสตทัศนศึกษา เป็นต้น ถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนจะใช้หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงานและการเรียนแบบสืบสวนสอบสวน

4. การวัดผลมีแบบวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบทักษะเจตคติ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ (วิจิตร สินสิริ. 2517 : 95 - 96)

สรุปได้ว่า การสอนทุกวิธีจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าในตัวของมันเองและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูจำเป็นต้องแสวงหาเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและค่านิยมที่ถูกต้อง การสอนมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้รู้จักคิดเป็นระบบ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากอดีต ปัจจุบัน อนาคตและควรเน้นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมและวิชาการ มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ เพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและพร้อมที่จะแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมทั้งในปัจจุบันและสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสอนสังคมศึกษาจะต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักมองสังคมในอนาคตที่สามารถวางแผนในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมต่อไป

5. <u>การเรียนการสอนสังคมศึกษา</u>

การเรียนการสอนสังคมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา จริยศาสตร์ นิติศาสตร์ ประชากรและสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมการสอนของครูที่จะทำให้เด็กรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักทำ รู้จักพัฒนาและมีค่านิยมที่ดีงามได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ชี้แนะ ผู้จัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงาน ลงมือค้นคว้าหาความรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อนักเรียนเรียนรู้ฝึกจนเกิดทักษะ จะก่อให้เกิดเจตคติที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นผลต่อความเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ตามเป้าหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษา การที่จะสอนให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้ดีนั้น จำเป็นจะต้องจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน หัวใจของสังคมศึกษาคือ คนความมุ่งหมายวิชานี้คือ ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าจะดำรงชีวิตให้มีความสุขได้อย่างไรในครอบครัวของตนเอง ในชุมชน ในประเทศ ในโลก เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว (สุนทร สุนันท์ชัย. 2514 : 10 - 14) นอกจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชา

ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมวิชาสังคมศึกษา จึงเน้นหนักให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่ตนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาพื้นฐานอันสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพของประเทศชาติ (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2526 : 1) ดังนั้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้ลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่เป็นบูรณาการ ไม่ใช่สร้างบุคลิกภาพของความเป็นนักปราชญ์ในเฉพาะสาขาวิชาเช่นแต่ก่อน (สมบูรณ์ ชิตพงศ์. 2523 : 7 - 8) อีกทั้งวิชาสังคมศึกษาจะต้องเป็นแกนนำในการฝึกให้ผู้เรียนได้มองเห็นสังคมอนาคตเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงอันแท้จริงของสังคม ตลอดจนเข้าใจยุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตอยู่กับความ-เปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นทิศทางที่ควรเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขในสังคมนั้น (กุหลาบ หลาบมาลา. 2517 : 15)

6. <u>กระบวนการเรียนการสอนสังคมศึกษา</u>

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น ภิญญ บัวทอง (2518 : 99 - 100) ได้เสนอแนวคิดสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนคือ การทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยในการจัดกระบวนการเรียนการสอนนั้นเราควรจะได้คิดถึงวิธีการหรือกิจกรรมที่เราต้องการให้ผู้เรียนทำและลักษณะของวิชาความรู้ที่เราต้องการให้ผู้เรียนได้รับ เพราะวิธีสอน วิธีเรียนและลักษณะที่จะเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในทางตรงกันข้ามวิธีที่ผู้เรียนเรียนและประเภทของความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับนั้นจะเป็นแนวทางบังคับว่าเราควรจะใช้วิธีสอนเช่นไร ซึ่งเทคนิคการสอนนั้นจะให้ผลแตกต่างกันออกไป และไม่มีเทคนิคใดเทคนิคหนึ่งที่จะสอน เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางเอาไว้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงต้องอาศัยหลาย ๆ เทคนิค วิธีสอนร่วมกัน

ดังนั้น การเรียนการสอนสังคมศึกษา จึงต้องมีการเลือกสรร ใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ เทคนิคประกอบการใช้อุปกรณ์การสอนประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการเรียน เมื่อพิจารณาถึงการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน ปราณี โพธิสุข (2522 : 1) กล่าวถึง การเรียนการสอนสังคมศึกษา มีแนวคิดและเป้าหมาย ซึ่งเน้นสิ่งต่อไปนี้

1. เรื่องที่สอน ได้มีการเน้นในเรื่องโครงสร้างในสาขาวิชา ความคิดรวบยอด การสรุป หลักการและปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เน้นความสำคัญของการสอน ให้เกิดความคิดรวบยอดเป็นพื้นฐานมากขึ้น

1.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้กฎเกณฑ์ตั้งแต่ขั้นต้น ๆ ต่อมาก็ค่อย ๆ ขยายให้กว้างและลึกซึ้งขึ้นตามลำดับในชั้นสูง ๆ

1.3 ส่งเสริมให้มีการศึกษาปัญหาการขัดแย้งในสังคม ให้มีความคิดวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินเหตุการณ์ด้วยใจเป็นกลาง

1.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เหตุการณ์ในปัจจุบันโดยทั่วไป อีกทั้งควรให้มองแนวโน้มของสังคมอนาคตด้วย

1.5 พิจารณาบทบาทของค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

1.6 ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ

2. วิธีสอน ได้มีการเน้นเกี่ยวกับการสอนว่า ควรจะให้ผู้เรียนค้นหาความรู้หรือกฎเกณฑ์ของสังคมได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการศึกษาหาความรู้ตามลำพัง มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติว่า ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สมบูรณ์ถึงที่สุด จะต้องแสวงหาความรู้ต่อไปถึงสังคมอนาคตและยังไม่ยุติลงได้

3. อุปกรณ์ มีการนำอุปกรณ์หรือเครื่องมือช่วยสอนต่าง ๆ เข้ามาใช้มากขึ้น เช่น บทเรียนโปรแกรม เครื่องบันทึกเสียง สไลด์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ของจริง ของตัวอย่าง ฯลฯ

4. การจัดการสอน ควรคำนึงถึงผู้เรียนทุกประเภทคือ ผู้เรียนที่ฉลาดมาก ปานกลาง อ่อน

5. การประเมินผลวิชาสังคมศึกษา การประเมินผลวิชาสังคมศึกษามุ่งวัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่ได้วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว วิธีการวัดทำได้หลายวิธี เช่น

5.1 การสังเกต สังเกตจากความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูดายในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน

5.2 การตรวจงานภาคปฏิบัติ เช่น การทำแผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสมุดรายงานและกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

5.3 การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่อง หรือกิจกรรมอื่น ๆ โดยใช้วิธีซักถาม เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ความคิดเห็นและการประเมินตนเองในกิจกรรมต่าง ๆ

5.4 ทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่เรียนไปแล้วในระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นของผู้เรียน

หลักของการพัฒนาผู้เรียนที่พึงประสงค์คือ การฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นคือ การมองเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของปัญหาว่างานนั้นมีคุณค่า มีประโยชน์

2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์คือ การพิจารณางานอย่างถี่ถ้วนและเข้าใจงานได้อย่างดี

3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลายคือ การพิจารณาแนวทางที่จะทำได้หลาย ๆ ทางอย่างรอบคอบ

4. ประเมินและเลือกทางเลือกคือ การตัดสินใจเลือกตามแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่สุด

5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติคือ การทำแผนปฏิบัติการ โดยการกำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชมคือ การลงมือทำงานตามแผนและการทำงานนั้นควรกระทำด้วยความเต็มใจ

7. ประเมินระหว่างปฏิบัติคือ การติดตามกำกับการทำงานเพื่อดูว่างานที่ทำนั้นเป็นไปตามแผนหรือไม่

8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอคือ การทำงานไม่ได้ตามแผน จำเป็นจะต้องปรับแผนที่กำหนดไว้เดิมและปรับให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจคือ การทำงานแล้วเสร็จ จะทำการประเมินผลสรุปตามจุดประสงค์และเป้าหมายของงานและสร้างความเข้าใจในผลสำเร็จของงานที่ทำการประเมินผลรวมที่จะทำให้เกิดความภูมิใจในผลงานที่ทำ

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 9 ขั้น เป็นขั้นตอนการทำงานที่ควรจะเป็นไปได้ในภาระงานทุก ๆ ชนิด ข้อสำคัญคือ ต้องกำหนด "ภาระงาน" ให้ได้เสียก่อนจึงจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไป (กรมวิชาการ. 2534 : 4 - 6)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1. กระบวนการกลุ่ม

การรวมตัวของบุคคลเข้าเป็นกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายจากธรรมชาติของมนุษย์ 2 ประการคือ มนุษย์ไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวได้จะต้องแสวงหาการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม อีกประการหนึ่งคือ การรวมกลุ่มมีส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถกระทำการหรือมีความกล้าที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้มีประสิทธิภาพมากกว่าการกระทำเป็นรายบุคคล

2. ลักษณะพื้นฐานของกลุ่ม

เตือนใจ แวงวาม (2534 : 10) กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของการรวมกลุ่มประกอบด้วย

2.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องมีคนมารวมกันอย่างน้อยตั้งแต่สองคนขึ้นไป

2.2 ภายในกลุ่มจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันหรือมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่ระบบปฏิสัมพันธ์จะผ่านข่ายงาน (Network) ภายในกลุ่ม

2.3 กลุ่มจะมีระบบพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะที่สมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม

2.4 กลุ่มจะต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจในการรวมกลุ่ม

2.5 มีปทัสฐาน (Group Norm) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กลุ่มกำหนดขึ้นและให้เป็นเครื่องมือควบคุมกำกับพฤติกรรมของกลุ่ม

2.6 สมาชิกในกลุ่มมีบทบาทในความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ

2.7 กลุ่มแต่ละกลุ่มมักจะมีกลุ่มย่อยภายในไว้เป็นข่ายในการผูกพันต่อกัน

3. <u>ความหมายของกลุ่ม</u>

เดวิส (Davis. 1962 : 405) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด กัลลี (Gulley) กล่าวว่า กลุ่มควรจะประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและวัตถุประสงค์ควรสนองความต้องการของสมาชิก
2. มีผลการทำงานอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิก
3. มีการสื่อสารทางวาจาหรืออย่างหนึ่งอย่างใดระหว่างสมาชิกกลุ่ม

บรอดเบค (Cartwright and Zander. 1968 : 46 ; citing Brodbeck. n.d.) กล่าวว่า กลุ่มคือ การร่วมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกันและความสัมพันธ์นี้ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ฉลอง ภิรมย์รัตน์ (2521 : 1 - 3) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกันสนใจประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นปทัสฐานและจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย หฤทัย อภิชาติพงศ์ (ม.ป.ป. : 2 - 12) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่ม หมายถึง การประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน

ดังนั้น สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีความสัมพันธ์และจุดมุ่งหมายเดียวกัน มาร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

4. <u>ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม</u>

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานกลุ่ม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพยายามสร้างแรงจูงใจในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ดี มีผู้เสนอทฤษฎีการทำงานกลุ่มไว้แตกต่างกันหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) อธิบายหลักการสำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ กิจกรรม การกระทำร่วมกันและความรู้สึก องค์ประกอบทั้ง 3

จะเกี่ยวข้องกันโดยตรงคือ ถ้าหากว่าบุคคลยิ่งมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาจะมีมากขึ้นด้วย บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มต้องไปเกี่ยวพันกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุนประสานงานและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สมาชิกภายในกลุ่มมีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวีการ. 2523 : 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีคือ เบลค (Blake) และมูตัน (Mouton) มหาวิทยาลัยเท็กซัส โดยเชื่อว่า คนต้องการจะทำงานให้ได้ผล ต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบและต้องการที่จะทำให้การทำงานแบบการเข้ามามีส่วนร่วมในผลย่อมกระทำได้ด้วยการสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานจริงจัง ทฤษฎีตาข่ายมีความเชื่อว่าผลงานย่อมเกิดจากบูรณาการหรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน (โสภณ ปภาพจน์. 2521 : 118 - 119) กล่าวโดยสรุปว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การทำงานโดยกลุ่มนั้นจะต้องให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือร่วมใจของผู้ทำงาน

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม ทฤษฎีนี้มุ่งหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาธรรมชาติของคน พฤติกรรมธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมกลุ่ม องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกระบวนการทำงานกลุ่ม (ทิศนา แขมมณี และคนอื่น ๆ. 2522 : 1)

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดแนวทฤษฎีกระบวนการกลุ่มอธิบายการดำเนินงานการสืบสวนทางวิชาการของกลุ่ม

5. <u>ประเภทของกลุ่ม</u>

ในการจัดกลุ่มออกเป็นประเภทต่าง ๆ มีวิธีดำเนินการได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับแนวคิดเฉพาะแบบและการนำไปใช้ เตือนใจ แววงาม (2534 : 10 - 11) ได้กล่าวถึงการแบ่งกลุ่มไว้ 2 ประการ คือ

1. กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) มักเป็นไปตามความต้องการของงานที่ต้องปฏิบัติจัดทำตามสายงาน ตามระบบงานที่องค์การกำหนด ซึ่งโดยส่วนรวมแล้วหมายถึง กลุ่มตามรูปงานหรือลักษณะงาน

2. กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) เป็นกลุ่มเชิงสังคมสัมพันธ์ (Social Group) ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีแทรกซ้อนอยู่ในทุกองค์การ กลุ่มย่อยประเภทนี้อาจมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานและประสิทธิผลขององค์การ การรวมกลุ่มแบบนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีโอกาสใกล้ชิดกันหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะเป็นการรวมตัวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าจะรวมกลุ่ม โดยแรงจูงใจทางด้านการงานโดยตรง

6. <u>บทบาทและพฤติกรรมของคนในกลุ่ม</u>

ในการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มและพลวัตรกลุ่ม จะต้องเข้าใจบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้รู้กลไกและพฤติกรรมของกลุ่มชัดเจนขึ้น บทบาทและพฤติกรรมบุคคลในกลุ่มนี้ทั้งบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ บทบาทในฐานะผู้นำกลุ่ม (Group Leader) และบทบาทในฐานะสมาชิกกลุ่ม (Group Member)

1. <u>ผู้นำกลุ่ม</u>

ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มที่ดีจะต้องมีบุคลิกภาพ มีทักษะ ความชำนาญและรอบรู้งานในหน้าที่ของตน

1. ลักษณะของผู้นำที่ดี ทรอตเซอร์ (Trotzer. 1977) จำแนกลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.1 รู้เท่าทันตนเอง (Self - Awareness)

1.2 ใจกว้าง (Openness)

1.3 มีความยืดหยุ่น (Flexibility)

1.4 มองโลกในแง่ดี (Think Positively)

1.5 มีท่าทีที่อบอุ่นและเอาใจใส่ (Warmth and Caring)

1.6 มีจิตใจมั่นคงและกลมกลืน (Mature and Integrity)

1.7 มีความอดทน (Tolerance)

1.8 มีใจเที่ยงตรง (Objectivity)

2. ทักษะของการเป็นผู้นำกลุ่ม สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท (เตือนใจ แววงาม. 2534 : 14 - 15) คือ ทักษะเชิงตอบสนอง (Reaction Skills) ทักษะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interaction Skills) และทักษะเชิงปฏิบัติการ (Actions Skills)

ทักษะเชิงตอบสนองคือ ทักษะที่ผู้นำกลุ่มาใช้เพื่อตอบสนองและรับรู้การสื่อความของสมาชิกกลุ่ม ทักษะเชิงปฏิสัมพันธ์เป็นทักษะที่ผู้นำกลุ่มาใช้เพื่อควบคุมและชี้นำเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นในกลุ่มและยังช่วยเอื้ออำนวยต่อการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทักษะเชิงปฏิบัติการ เปรียบเสมือนพาหนะที่ผู้นำกลุ่มใช้ในการส่งเสริมและกำกับกระบวนการกลุ่ม ทักษะนี้จะช่วยให้กลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในระดับลึกมากขึ้นและเป็นทางสำหรับให้ผู้นำกลุ่มได้ใช้ความชำนาญของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและกลุ่มโดยส่วนรวม

2.1 ทักษะเชิงตอบสนอง ประกอบด้วย

2.1.1 การฟัง

2.1.2 การทวนซ้ำ

2.1.3 การสะท้อนความรู้สึก

2.1.4 การทำให้กระจ่าง

2.1.5 การสรุป

2.2 ทักษะเชิงปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย

2.2.1 การควบคุมการดำเนินการ

2.2.2 การแปลความ

2.2.3 การเชื่อมโยง

2.2.4 การสกัดกั้น

2.2.5 การสนับสนุน

2.2.6 การจำกัด

2.2.7 การป้องกัน

2.2.8 การหาความคิดเห็นที่สอดคล้อง

2.3 ทักษะเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย

2.3.1 การถาม

2.3.2 การค้น

2.3.3 การร่วมเปิดเผยตนเอง

2.3.4 การเป็นแบบ

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม การที่กลุ่มจะพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของผู้นำกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งภาระหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ได้แก่

3.1 ส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กลุ่ม (Promoting Interaction)

3.2 เอื้ออำนวยให้มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Facilitating Interaction)

3.3 การริเริ่ม (Initiating)

3.4 การชี้นำ (Guiding)

3.5 การสอดแทรก (Intervening)

3.6 การรวบรวมความรู้สึกนึกคิดเข้าด้วยกัน (Consolidating)

3.7 การรักษา (Rule - Keeping)

3.8 สนับสนุนให้สื่อความกันอย่างถูกต้อง (Enhancing Communication)

3.9 แก้ไขความขัดแย้ง (Resolving Conflicts)

3.10 ระดมพลังของสมาชิกกลุ่ม (Mobilizing Group Resources)

2. <u>สมาชิกกลุ่ม</u>

สมาชิกเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของกลุ่ม บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม จำแนกออกเป็น บทบาทในการทำงาน บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มและสำหรับตนเอง ซึ่งสรุปได้ 3 ประเภทคือ

2.1 บทบาทในการทำงาน (Task - Oriented) สมาชิกกลุ่มจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้ริเริ่มการทำงาน (Initiating - Contributing) การเป็นผู้เสนอแนะแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ ๆ การพยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ แสดงตัวออกมาในลักษณะที่เป็นผู้แสวงหาข้อมูลเพื่อการทำงานของกลุ่ม การเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่สมาชิกคนอื่น ๆ ของกลุ่ม การเป็นผู้ที่คอยให้คำชี้แจง ให้คำอธิบาย การเป็นผู้ประสานความคิดและประสานกิจกรรมของกลุ่ม การเป็นผู้ทำหน้าที่ในการประเมินการทำงานกลุ่ม เป็นผู้คอยสรุปผลงาน เป็นผู้ให้ข้อสรุปและย้ำประเด็นต่าง ๆ แก่กลุ่ม เป็นผู้นำในการสร้างความเห็นพ้องของกลุ่ม เป็นผู้จดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่ม เป็นต้น

2.2 บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Relation - Oriented) สมาชิกกลุ่มจะแสดงออกโดยการทำตนเป็นผู้ที่คอยเสริมบรรยากาศ เป็นผู้ที่คอยกระตุ้นช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้อื่น เป็นผู้คอยควบคุมและกำชับการแสดงออกที่เหมาะสมของสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้เป็นผู้ประสานงาน ผู้ประนีประนอม แสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดมาตรการปฏิบัติของกลุ่ม ผู้สังเกตการณ์ประจำกลุ่ม แสดงบทบาทเป็นผู้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของกลุ่ม แสดงบทบาทเป็นผู้ตามเพื่อช่วยลดความขัดแย้งในกลุ่ม หรือเป็นผู้ติดตามรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม เป็นต้น

2.3 บทบาทเพื่อตนเอง (Personal - Oriented) สมาชิกแสดงออกเพื่อสนองความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ พฤติกรรมที่แสดงออกอาจปรากฏในรูปการก้าวร้าว (Agressive) เช่น การโจมตี เยาะเย้ย ถากถาง การแสดงอาการไร้มารยาทอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมอาจปรากฏในลักษณะเป็นผู้ขัดขวาง ดื้อดึง เช่น ชอบปิดหนทางผู้อื่น ชอบหาประเด็นมาขัดแย้ง แสดงบทข่มขู่ผูกขาดครอบงำผู้อื่นด้วยวาจา นอกจากนี้ในทางตรงกันข้ามอาจมีพฤติกรรมในแบบเรียกร้องความสนใจ หรือบางโอกาสกลายเป็นผู้ถอนตัว ไม่ยอมให้ความร่วมมือ ไม่ให้ความสนใจ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือเลี่ยงงานหรืออีกด้านหนึ่ง ทำตัวเป็นคนชอบสนุก ไม่เอาจริงเอาจังกับงาน ไม่รับผิดชอบและคอยชักนำกลุ่มออกนอกประเด็น

การแสดงออกของสมาชิกกลุ่มตามลักษณะต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลและเกิดเองโดยอัตโนมัติ ตามธรรมชาติโดยที่เจ้าตัวไม่รู้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่เน้นการงานมักจะมีแนวโน้มเป็นผู้สร้างสรรค์ กลุ่มที่เน้นความสัมพันธ์มีแนวโน้มไปในทางที่ดีและกลุ่มเน้นตัวเอง มักมี

แนวโน้มเป็นผู้ทำลายระบบกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจะต้องแยกแยะสมาชิกแต่ละประเภทให้ชัดเจน เพื่อหาทางปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มในโอกาสต่อไป

7. <u>ประโยชน์ของกระบวนการกลุ่ม</u>

กระบวนการกลุ่มมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มทำให้เกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ดังนี้ (เตือนใจ แววงาม. 2534 : 20 - 21)

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่านและการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กระบวนการกลุ่มที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ การเรียนเป็นทีม จะแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการ แต่จะเหมือนกันในเรื่องของการคิดร่วมกัน จะฝึกการคิดให้เป็นระบบ

8. <u>ความหมายการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม</u>

มีนักการศึกษาได้อธิบายถึงความหมาย Group Investigation ไว้ดังต่อไปนี้

สุพล วังสินธุ์ (2532 : 23 - 27) Group Investigation ว่าเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและทักษะการสืบสวนทางวิชาการ การพัฒนาส่วนบุคคลจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมพลังกลุ่ม

ดวงเดือน เทศวานิช (2535 : 20 - 22) กล่าวว่า Group Investigation ได้รับการพัฒนามาจากกระบวนการประชาธิปไตย จอห์น ดุย (1917) เฮอร์เบิร์ต เดอเลน (1960) ชะแรน และคนอื่น ๆ (1980) เป็นวิธีที่ให้นักเรียนสังเกตปัญหา รวบรวมข้อมูล ทดสอบสมมติฐานและแก้ปัญหา วิธีสอนแบบนี้มีพื้นฐานมาจากกระบวนการประชาธิปไตย โดย จอห์น ดุย เสนอแนวคิดว่า โรงเรียนควรให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยและฝึกให้นักเรียนเป็นประชาธิปไตยเพื่อที่จะสามารถพัฒนาสังคมต่อไป เดอเลน ได้พัฒนาแนวคิดนี้โดยนำไปใช้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาในวิชาสังคมศึกษา โดยเสนอปัญหาให้นักเรียนมีปฏิกิริยาโต้ตอบคิดวิธีการไปค้นคว้าหาคำตอบแล้ว เสนอผลการศึกษา ผลที่นักเรียนได้รับคือ ได้ฝึกกระบวนการประชาธิปไตย นักเรียนยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล นักเรียนเข้าใจว่าช่วยกันคิด ย่อมดีกว่าคิดตามลำพังคนเดียว มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของปัญหาเป็นหน้าที่ที่จะต้องหาวิธีการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองและความรู้สึกที่มีอยู่ทั่วไปในโลก ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน

สุรีย์ บาวเออร์ (2535 : 18) อธิบายว่า Group Investigation บางรายงานกล่าวว่า เทคนิคนี้พัฒนาโดย ชะแรนและชะโลม บางส่วนรายงานว่า เทคนิคนี้พัฒนาโดย ชะแรนและชะแรน ชะแรนและเฮิท - ลาซาโรวิท ในปี ค.ศ.1980 แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ ชะแรนและชะแรน ในปี ค.ศ.1976 ได้ให้แนวความคิดว่าในกลุ่มการเรียนควรประกอบด้วยสมาชิก 2 - 6 คน โดยร่วมมือกันวางแผน ถกปัญหาค้นหาคำตอบทั้งในและนอกห้องเรียน แล้วนำผลมาอภิปรายและสรุปผลเพื่อรายงานหน้าชั้น ส่วนการวัดผลจะตัดสินใจจากผลงานสรุปจากกลุ่ม นอกจากนี้ชะแรนและเฮิท - ลาซาโรวิท ได้สนับสนุนให้ครูใช้วิธีวัดผลโดยการสังเกตทักษะต่าง ๆ ที่นักเรียนใช้ในการทำงานกลุ่ม เทคนิคนี้ใช้ได้เหมาะสมที่สุดกับการสอนความเข้าใจแบบความคิดรวบยอด (Concept Understanding) และนักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีกว่าการสอนในห้องเรียนปกติ แต่เทคนิคนี้ไม่เหมาะสมกับการสอนแบบหาคำตอบเฉพาะ (Specific Facts) การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเน้นทักษะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มและการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างนักเรียนในกลุ่ม

จอยส์ และเวลส์ (Joyce and Weil. 1985 : 226) ให้ความหมายของรูปแบบการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ว่าได้รับการพัฒนาโดย เฮอเบิร์ต เดอเลน เป็นการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในวิชาสังคมศึกษา โดยเน้นรูปแบบพลวัตรของกระบวนการประชาธิปไตยเข้ากับกระบวนการสืบสวนสอบสวนทางวิชาการ แล้วนำไปสอนนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สถานการณ์เป็นตัวกำหนดปัญหา ให้นักเรียนนำประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาควบคู่กับระบบความคิดของกลุ่ม กำหนดเลือกปัญหา วางแผนในการสืบสวน กำหนดหน้าที่ของสมาชิกเป็นรายบุคคลและกลุ่ม ดำเนินการสืบสวนค้นหาความรู้ ในระหว่างที่กลุ่มสืบสวนหาความรู้จะเกิดปฏิสัมพันธ์ภายใน การเคารพในความคิดเห็นระหว่างบุคคล เกิดเป็นแนวคิดใหม่เป็นความรู้ที่กลุ่มนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์สรุปผลการศึกษาหาความรู้ แล้วนำผลการศึกษาและวิธีการสืบสวนหาความรู้รายงานหน้าชั้นเรียน เดอเลน กล่าวว่า หัวใจของการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะอยู่ในการกำหนดกฎเกณฑ์ของการสืบสวน ระบบสังคมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการประชาธิปไตยและการตัดสินใจของกลุ่มโดยมีโครงสร้างจากภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องปัญหาที่เกิดขึ้นต้องเป็นปัญหาที่แท้จริง ไม่ใช่สิ่งที่สมมติขึ้น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็นบรรยากาศต้องมีเหตุผลและมีการตกลงร่วมกัน ผู้สอนจะมีบทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในกระบวนการกลุ่มโดยการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในการวางแผน การดำเนินการการจัดกลุ่มและกระบวนการสืบสวน ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกถึงวิธีดำเนินการสืบสวนและผู้สอนจะมีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางวิชาการ สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนจะต้องเอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้เรียน สามารถที่จะประชุมร่วมกันถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้และสืบสวนหาความรู้

ชะแรน และชะโลโม (Sharan and Shlomo. 1990 : 17 - 21) อธิบายว่าการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ช่วยควบคุมความสนใจของนักเรียนเป็นรายบุคคลและช่วยให้นักเรียนควบคุมการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนได้มากกว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีการอื่น ๆ ในการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม นักเรียนจะมีส่วนในการวางแผนว่าเขาจะเรียนรู้และเรียนอย่างไร นักเรียนจะรวมกลุ่มให้ความร่วมมือกันตามความสนใจที่เหมือน ๆ กันในหัวข้อที่ต้องการศึกษา สมาชิกจะช่วยกันวางแผนถึงวิธีการที่เขาจะศึกษาค้นคว้าหัวข้อที่จะศึกษาค้นคว้าโดยแบ่งงานกันทำ นักเรียนจะ

รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อสืบสวนหาความรู้ได้แล้ว จะนำรายละเอียดที่ได้มาสังเคราะห์และสรุปงานที่ทำรวมถึงการเสนอข้อค้นพบต่าง ๆ ต่อชั้นเรียน จอยส์ และเวลส์ (1972) ชะแรน และชะแรน (1976) มิลส์ (1952) ชะแรน และเฮิท - ลาซาโรวิท (1980) และสรุปแนวคิดว่าการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มได้รับการพัฒนาโดย เดอเลน (1960) ซึ่งความคิดที่จะรวมรูปแบบพลวัตรของกระบวนการประชาธิปไตยเข้ากับกระบวนการสืบสวนทางวิชาการให้เป็นยุทธศาสตร์การสอนวิชาหนึ่ง ลักษณะเบื้องต้นของการสืบสวนโดยกระบวนการกลุ่มถูกนำเสนอในรูปของการสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ (Small Group Teaching) ชะแรน และชะแรน (1976) ชะแรน และเฮิท-ลาซาโรวิท (1980) ได้ปรับปรุงวิธีการและแสดงให้เห็นรูปแบบพลวัตรกระบวนการประชาธิปไตยและการสืบสวนทางวิชาการ

พรทิพา ซิเดนทรีย์ (2538 : 6) ให้ความหมายรูปแบบการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มว่า เป็นการเรียนที่นักเรียนได้เลือกปัญหาด้วยตนเองแล้วมาร่วมกันวางแผนเพื่อศึกษาหาความรู้โดยกำหนดเป็นใบงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน หัวข้อในการสืบสวนหาความรู้ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แหล่งค้นหาความรู้ เมื่อกลุ่มดำเนินการสอบสวนหาความรู้แล้วจะนำความรู้และวิธีการศึกษามาสรุป เพื่อรายงานผลการดำเนินงาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบพลวัตรกระบวนการประชาธิปไตยและการสืบสวนทางวิชาการตามแนวคิดของ จอยส์ และเวลส์ (1985 : 231 - 240) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้ภาษาไทยว่า "การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม" หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูกำหนดสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันพิจารณาเลือกหัวข้อเพื่อศึกษาหาความรู้ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษา วางแผนหาความรู้จากแหล่งความรู้ จากแหล่งค้นคว้าและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อดำเนินการสืบสวนหาความรู้แล้ว จะนำผลและวิธีดำเนินงานมาสรุป เพื่อรายงานผลงานของกลุ่ม

9. <u>ประวัติความเป็นมาของการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม</u>

การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้รับการพัฒนาโดย เฮอร์เบิร์ต เดอเลน ในปี ค.ศ.1960 โดยการรวมรูปแบบพลวัตรของกระบวนการประชาธิปไตยเข้ากับกระบวนการสืบสวนทางวิชาการ (จอยส์ และเวลส์. 1985 : 231) แล้วนำมาใช้สอนวิชาสังคมศึกษาใน

ห้องเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดปัญหาให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหา เดอเลนมีแนวคิดว่า โรงเรียนไม่ควรกำหนดให้นักเรียนเรียนรู้ แต่ควรจะให้นักเรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะข้อตกลงร่วมกัน โดยจะเรียนรู้ขอบเขตทางวิชาการ การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา พลังการทำงานกลุ่ม ในการสืบสวนแต่ละครั้งครูจะเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่เร้าให้นักเรียนสามารถแยกแยะชนิดของปัญหาที่จะสืบสวนได้ สามารถวิเคราะห์บทบาทของตนเองในการแก้ปัญหาและการดำเนินการที่ต้องการได้ในการดำเนินงาน นักเรียนสามารถอ่าน ค้นคว้าและรับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสิทธิภาพ นำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์สรุปผลการศึกษาและสรุปวิธีดำเนินงานโดยประสิทธิภาพของกลุ่มและจากการอภิปราย นักเรียนจะเกิดความรู้และบรรลุเป้าหมายของการสืบสวน

ความคิดรวบยอดพื้นฐานของการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มตามทฤษฎีของ เดอเลน มี 3 ประการคือ

1. การสืบสวน
2. ความรู้
3. พลวัตรกลุ่ม

1. การสืบสวน จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการสืบสวน นักเรียนจะรวมกลุ่มในการวางแผนกำหนดขั้นตอนในการสืบสวนหาความรู้ ในระหว่างวางแผนกำหนดขั้นตอนนักเรียนจะเกิดกระบวนการกลุ่ม หัวใจของการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะอยู่ในการกำหนดกฎเกณฑ์ของการสืบสวน เดอเลน กล่าวว่า ก่อนที่นักเรียนจะเริ่มต้นกระบวนการสืบสวนจะต้องได้รับการนิเทศกระบวนการสืบสวนก่อน เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหา กระตุ้นและเกิดปฏิสัมพันธ์ให้เกิดการจัดระบบความคิดรวบยอดและเกิดเจตคติใหม่ เพื่อหาข้อยุติของการแยกแยะปัญหาและเลือกหัวข้อที่ต้องการในการสืบสวนได้ ในการกำหนดขั้นตอนของการสืบสวนก็คือ เมื่อนักเรียนเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา นักเรียนจะต้องพิจารณาแยกแยะประเด็นโดยใช้ประสบการณ์เดิม ความแตกต่างระหว่างบุคคลเชื่อมโยงไปสู่ความคิดเห็นใหม่ นักเรียนจะต้องรู้ว่าวิธีการรวบรวมข้อมูล การกำหนดกฎเกณฑ์และการทดสอบสมมติฐาน โดยรู้ขั้นตอนในการวางแผน (Modify Plans) และการปรับแผน นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการวางแผนการสืบสวนและวิเคราะห์

พฤติกรรม ผลที่นักเรียนจะได้รับหลังจากกระบวนการสืบสวนคือ ความรู้ที่ได้รับการจัดระบบความรู้และพลังกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

2. ความรู้ การพัฒนาความรู้เป็นเป้าหมายของการสืบสวน ซึ่งเป็นผลจากการประยุกต์ความรู้และกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ จากประสบการณ์เดิมมาใช้ในสถานการณ์และประสบการณ์ใหม่ กระบวนการค้นพบความรู้จะอยู่ในลำดับขั้นของการสืบสวน เดอเลน อธิบายว่า ความรู้ไม่ใช่ประสบการณ์ที่มีมาแต่กำเนิด แต่จะเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการวางแผน การสืบสวนที่มีระบบในขณะที่นักเรียนดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ นักเรียนจะมีอิสระในการดำเนินงานพฤติกรรมรายบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไป นักเรียนจะค้นพบความเป็นตัวของตัวเองและเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและยังกระตุ้นให้นักเรียนทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและผลกระทบต่อตัวเองอย่างไร

3. พลวัตรกลุ่ม เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องสอนนักเรียนก่อนจะเริ่มกระบวนการสืบสวน สมาชิกในแต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 10 – 15 คน และมีระดับความรู้ ความสามารถที่เท่ากันในระหว่างดำเนินงานสืบสวน นักเรียนจะเกิดกระบวนการกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์และเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถใช้เหตุผลและได้รับความรู้ที่เกิดจากการสืบสวนเท่าเทียมกันและในเวลาเดียวกัน

10. <u>หลักเกณฑ์ของปฏิสัมพันธ์กลุ่ม</u>

บทบาทของผู้สอนในการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะอยู่ในฐานะผู้ให้คำปรึกษาและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนักเรียนด้วยความยุติธรรม ผู้สอนต้องให้คำปรึกษาและแนะนำให้นักเรียนเห็นถึงประสบการณ์ 3 ระดับ คือ

1. ระดับการทำงานหรือระดับการแก้ปัญหา ว่าอะไรคือธรรมชาติของปัญหาและมีองค์ประกอบใดที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหา

2. ระดับการจัดกลุ่ม คือ กลุ่มต้องการความรู้อะไรและจัดระบบการดำเนินงานอย่างไรที่จะได้ความรู้มา

3. ระดับความหมายของความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับข้อสรุปของปัญหาที่แตกต่างกันออกไป

บทบาทของผู้สอนเป็นบทบาทที่ยากและจะต้องควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนได้ เพราะในขณะที่นักเรียนวางแผนการสืบสวนและดำเนินงานตามแผน นักเรียนจะเกิดความขัดแย้งทางความคิด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะช่วยแก้ไขความขัดแย้งนั้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า บทบาทของผู้สอนในการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ควรจะอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการกลุ่ม เสริมและแนะนำในการดำเนินงานให้เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่มีศักยภาพ นิเทศกิจกรรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์และความสามารถมาใช้ในการดำเนินงาน

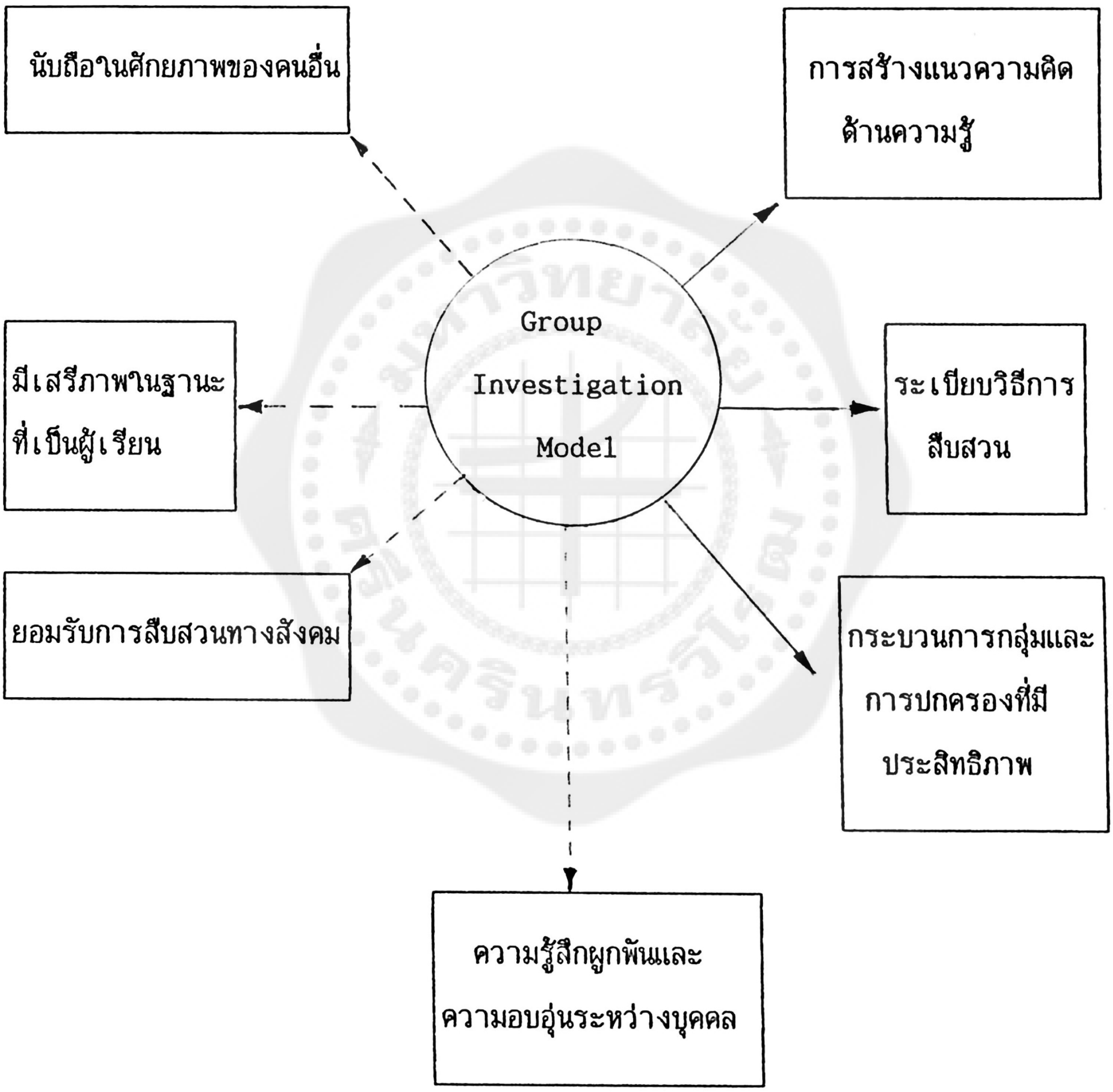
11. <u>ระบบสังคมและระบบสนับสนุน</u>

ระบบสังคมของการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ควรเป็นประชาธิปไตย นักเรียนสามารถตัดสินใจร่วมกัน วางแผนการดำเนินงาน เคารพในความคิดเห็นระหว่างบุคคลในการกำหนดขอบเขตและหาข้อสรุปในการดำเนินงาน ผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้กระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการสืบสวนหาความรู้ โรงเรียนควรจะจัดการศึกษาและตอบสนองความต้องการของนักเรียน ควรจัดห้องเรียน ห้องสมุดและแหล่งความรู้ให้เอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ นักเรียนควรมีโอกาสได้รับความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การเกิดความรู้ กระบวนการสืบสวนและปฏิสัมพันธ์กลุ่ม

12. <u>การประยุกต์ใช้</u>

การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ต้องการความยืดหยุ่นในการจัดการของผู้สอนและการจัดชั้นเรียน รูปแบบห้องเรียนที่เหมาะสมควรเป็นแบบเปิด (Open) แต่เดอเลนเชื่อว่าในระบบชั้นเรียนปกติก็สามารถใช้ได้เช่นกัน รูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม นักเรียนอาจจะใช้เวลานานกว่าที่จะตัดสินใจวางแผนกำหนดขั้นตอน การสืบสวนและดำเนินงานจนสามารถได้ความรู้และประสบความสำเร็จในการทำงาน แต่ผู้สอนจะต้องชี้แนะนิเทศรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมโดยเสริมทักษะทางสังคม สอนวิธีการวางแผนการดำเนินงาน การใช้แหล่งความรู้ในการศึกษาค้นคว้า ในครั้งแรกที่ใช้การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผู้สอนต้องใช้ปัญหาที่แคบ ๆ ก่อนให้นักเรียนสืบสวนเนื้อหาวิชาการที่ง่าย ๆ ก่อน ให้คำปรึกษาและแนะนำตามลำดับขั้นตอน ธรรมชาติของการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถ ระดับอายุของนักเรียนส่วนใหญ่แล้วจะใช้ได้ดีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนได้มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จอยส์ และเวลส์ (1985 : 239 - 240) สนับสนุนรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มตามทฤษฎีของเดอเลนว่าเป็นรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการสืบสวนทางวิชาการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้ และสามารถนำรูปแบบนี้ไปใช้ได้หลายวิชาและหลายระดับอายุของผู้เรียน

ผลของการสอน ————

การอบรม --------

ภาพประกอบ 1 Group Investigation Model

จากภาพประกอบ 1 การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจะได้รับความรู้ทางวิชาการเท่า ๆ กับกระบวนการทางสังคม จะทำให้เกิดความอบอุ่น ความเชื่อถือระหว่างบุคคล การยอมรับนโยบายและกฎต่าง ๆ ที่ได้ตกลงกัน มีอิสระในการเรียนรู้ และเคารพในศักยภาพของผู้อื่น

สรุปได้ว่า การสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีอิสระในการวางแผน เลือกหัวข้อที่ต้องการสืบสวนจะเป็นผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีกว่าการดำเนินงานเป็นรายบุคคล ผลขั้นสุดท้ายของงานจะสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกและได้รับความรู้มากกว่าการทำงานตามลำพังในการตัดสินใจ นำรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมาใช้ จะต้องพิจารณาระบบการสนับสนุนคือห้องสมุด และแหล่งความรู้ที่เหมาะสม

13. <u>ขั้นตอนการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม</u>

จอยส์ และเวลส์ (1985 : 231 - 240) กล่าวถึงรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มตามทฤษฎีของเดอเลนว่ารูปแบบจะเริ่มต้นโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นโดยครูเป็นผู้เตรียมปัญหาและสถานการณ์ให้เด็ก ครูจะให้นักเรียนกำหนดและจัดโครงสร้างการศึกษาปัญหาด้วยตนเอง ขั้นต่อไปนักเรียนพยายามวิเคราะห์บทบาทที่ต้องการ จัดระบบการศึกษาของตนเอง การแสดงออกและรายงานผล สุดท้ายกลุ่มจะประเมินผลโดยการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ในตอนเริ่มต้น ขั้นตอนการเรียนจะเวียนเป็นวัฏจักรเรื่อยไป ในการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มตามทฤษฎีของเดอเลน สรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนพบสถานการณ์ที่เป็นปัญหา
2. สำรวจปฏิกิริยาต่อสถานการณ์
3. กำหนดงานที่จะศึกษา จัดระเบียบสิ่งที่จะศึกษา (การวางแผน การให้คำจำกัดความปัญหา กำหนดปัญหา บทบาท งานที่ต้องการ ฯลฯ)
4. การศึกษาเป็นกลุ่มและการศึกษาเป็นรายบุคคล
5. วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ
6. ย้อนไปทำกิจกรรมใหม่

ดวงเดือน เทศวานิช (2535 : 20 - 22) อธิบายถึงขั้นตอนการสืบสวนโดยกระบวนการกลุ่มมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เผชิญหน้าสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

1.1 ครูเสนอปัญหา อาจเป็นปัญหาซึ่งครูวางแผนไว้ก่อนหรือไม่ก็ได้ วางแผนก่อนล่วงหน้า โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เล่าเรื่อง ใช้ภาพ แผนภูมิ ฯลฯ

1.2 นักเรียนพิจารณาปัญหาร่วมกับครู

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

2.1 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 - 6 คน (ไม่เกิน 8 คน) พิจารณาปัญหาในกลุ่มโดยการอภิปราย สำรวจปัญหา หาความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นแต่ละคน เลือกปัญหาที่น่าสนใจ 3 - 5 ปัญหา

2.2 ครูกระตุ้นให้นักเรียนแปลความหมายข้อมูล แสดงความคิดเห็นออกมา

ขั้นที่ 3 กำหนดและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

3.1 นักเรียนช่วยกันคิดวิธีที่จะไปศึกษาคำตอบ

3.2 นักเรียนจะใช้นิยามปัญหา แบ่งงาน แบ่งหน้าที่ มอบหมายงานไปค้นคว้าและบอกวิธีการหาข้อมูลว่าจะไปหาใครหรือที่ไหนหรือใช้วิธีการใด

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

4.1 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 - 8 คน นำปัญหาขั้นที่ 2 และวิธีการในขั้นที่ 3 แยกย้ายกันไปค้นคว้าหาความรู้

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

5.1 นักเรียนเสนอผลโดยรายงานความรู้ที่ได้รับการค้นคว้าในกลุ่มและรายงานผลหน้าชั้นเรียน

5.2 นักเรียนวิเคราะห์วิธีการที่ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ว่าเหมาะสมเพียงใด

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

6.1 ระหว่างที่นักเรียนรายงานในขั้นที่ 5 ให้ย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 1 - 5 ใหม่

6.2 นักเรียนคิดต่อไปนี้ว่า อยากรู้ในเรื่องใดและจะมีวิธีหาความรู้ได้อย่างไร ให้ย้ายไปทำกิจกรรมขั้น 1 - 5 อีกครั้ง

สุรีย์ บาวเออร์ (2535 : 20) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ครูอธิบายหัวข้อและจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถ นักเรียนจะเลือกหัวข้อที่ตนสนใจ

2. นักเรียนวางแผนการทำงาน โดยนักเรียนจะต้องคำนึงถึงหัวข้อที่จะเขียน วิธีการรวบรวมข้อมูลและการแบ่งงานกันทำ

3. ขั้นทำงาน ขั้นนี้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย รวบรวมข้อมูลและสรุปผล

4. เตรียมตัวรายงาน แต่ละกลุ่มจะสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษาเพื่อรายงานต่อชั้นเรียน

5. เสนอผลงาน

6. การวัดผล อาจจะทำในลักษณะโดยให้เพื่อนวัดกันเอง ครูและนักเรียนช่วยกันวัดผล หรือครูวัดผลโดยการแจกคำถามแก่นักเรียนทุกคน

พรทิพา ชิเดนทรีย์ (2538 : 8 - 9) อธิบายว่า ขั้นตอนการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเสนอปัญหา
2. ขั้นพิจารณาปัญหาและแบ่งกลุ่ม
3. ขั้นคิดวิธีศึกษา
4. ขั้นดำเนินงาน
5. เตรียมรายงานขั้นสุดท้าย
6. ขั้นเสนอผลงาน
7. ขั้นสรุปและทบทวน

จากการศึกษาขั้นตอนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักการศึกษา ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการสอนตามแนวคิดของ จอยส์ และเวลส์ (1985 : 231 - 240) มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ และเนื้อหาวิชาที่สอน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1. ความหมายของการคิด

การคิด เป็นเรื่องที่มนุษย์ให้ความสนใจมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน ต่างก็จำเป็นจะต้องมีความสามารถใช้ความคิด เพื่อทำให้การดำรงชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความสุข แต่มนุษย์จะสามารถคิดได้ลึกซึ้ง กว้างขวางกว่าสัตว์เดรัจฉาน ดิวอี้ (Dewey. 1933 : 17) นักการศึกษาและนักปรัชญาชาวอเมริกันได้สนใจที่จะศึกษาและอธิบายการคิดของมนุษย์ว่า "การคิด เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยมนุษย์ให้สามารถมองเห็นการณ์ไกลและสามารถควบคุมการกระทำของตนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การใคร่ครวญถึงทางเลือกและผลที่จะเกิดขึ้นเป็นการช่วยให้บุคคลมีสติไม่เผลอเรอรู้อยู่ทุกขณะว่าตนกำลังทำอะไรอยู่" ดังนั้น "การคิดจึงช่วยเปลี่ยนการกระทำของมนุษย์เราที่มีแต่ความอยากกระหาย งมงายและหุนหัน ให้กลายเป็นการกระทำที่เฉลียวฉลาด สัตว์เดรัจฉาน ทำอะไรก็เพราะแรงผลักดันจากภายนอกที่เกิดขึ้นในช่วงขณะหนึ่งคนที่มีความคิดจะทำอะไรก็ต้องไตร่ตรอง พิจารณาถึงผลได้ผลเสียก่อน ซึ่งผลของการกระทำบางอย่างจะต้องอาศัยเวลาพิสูจน์"

โรส (Ross. 1963 : 196 - 197) ได้ให้ความหมายของการคิด คือ ปฏิกิริยาทางสมองในลักษณะเชิงปัญหา หรือปฏิกิริยาทางสมอง ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายของจิตใจ ไม่ว่าจุดนั้นมีสาเหตุมาจากในหรือนอกตัวผู้นั้นก็ตาม

บุญสม ครุฑทา (2525 : 9) ได้สรุปธรรมชาติของการคิดมีดังนี้

1. การคิดที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาของสมองที่เกิดจากความรู้สึกสงสัยหรือไม่พอใจในสิ่งแวดล้อม
2. การคิดเกิดจากความจำเป็นพื้นฐานสำคัญในขบวนการคิด
3. การคิดมีประโยชน์ในการปรับตัวและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
4. การคิดทำให้มนุษย์เกิดความพยายามให้ถึงจุดหมายที่ต้องการอันเป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญของมนุษย์และเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

จากแนวคิดต่าง ๆ ของนักการศึกษาพอสรุป "การคิด" ไว้ว่า การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับจิตใจของมนุษย์ ซึ่งยากยิ่งจะแยกออกจากกันได้ ดังนั้น การคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญหรือเครื่องมือที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามความถูกต้องเหมาะสมในแนวทางที่สังคมต้องการและคิดที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจ จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. <u>ประเภทของการคิด</u>

สาโรช บัวศรี (2523 : 19 - 20) ได้แบ่งประเภทการคิดที่พัฒนามาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่อริสโตเติล (Aristotle) ก่อนคริสตกาล จนถึงสมัยของ จอห์น ดิวอี้ ความเข้าใจเรื่องการคิดในระบบอันยาวนานนี้ ได้มีวิวัฒนาการตามลำดับการคิดที่สำคัญ ๆ มีดังต่อไปนี้

1. การคิดโดยแยกประเภท (Thinking by Classification) ในสมัยอริสโตเติลได้เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับพืชและสัตว์กันมาก อริสโตเติลจึงคิดแบ่งพืชออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อให้มองเห็นง่ายขึ้นและเข้าใจยิ่งขึ้นไม่ปนเปกัน เช่น แบ่งพืช เป็นพืชประเภทใบเลี้ยงเดี่ยว (Monocotyledon) และประเภทใบเลี้ยงคู่ (Dicotyledon) เป็นต้น การรู้จักแบ่งกลุ่ม รู้จักแยกแยะเป็นชนิดและรู้จักแบ่งประเภทเหล่านี้ นับว่าเป็นการคิดที่สำคัญอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์หรือมนุษยวิทยา หรือประวัติศาสตร์ ย่อมจะใช้การแบ่งชนิดหรือแบ่งประเภท

2. การคิดโดยตัดประเด็น (Thinking of Elimination) สมมติว่าเรากำลังอ่านหนังสืออยู่คืนหนึ่ง ไฟในห้องดับมืดลง เอ๊ะ, นี่ฟิวส์ขาดหรืออย่างไร

2.1 มองออกไปนอกถนน เห็นยังมีไฟถนนสว่าง อยู่เป็นปรกติ ดังนั้นเป็นประเด็นได้ว่าเป็นฟิวส์นอกบ้านมิได้ขาด

2.2 เปิดประตูออกไปที่ห้องนอน ลองเปิดไฟดู ก็ปรากฏว่า ไฟติดยามปรกติ จึงตัดออกไปได้อีกประเด็นหนึ่งที่ว่า ฟิวส์ในบ้านก็มิได้ขาด

2.3 เป็นอันว่าตัดประเด็นเรื่องฟิวส์ขาดออกไปได้เลย เหลือเกี่ยวกับเรื่องหลอดไฟขาด จึงลองเอาหลอดไฟดวงใหม่มาใส่แทน

2.4 เป็นอันว่าตัดประเด็นเรื่องฟิวส์ขาด ออกไปได้เลย เหลือเกี่ยวกับเรื่องหลอดไฟขาด จึงลองเอาหลอดไฟดวงใหม่มาใส่แทน ก็ปรากฏว่าไฟติดขึ้นตามเดิม ทำให้เราอ่านหนังสือได้ต่อไป

การคิดแบบตัดประเด็นออกไปทีละอย่าง ก็เป็นการคิดที่เห็นได้ชัดเจน จนาใช้กันอยู่ในชีวิตประจาวันหรือในการสืบสวนสอบสวน

3. การคิดแบบอุปนัย (Inductive Thinking) เป็นการคิดจากส่วนรายละเอียดไปสู่ส่วนสรุป การคิดแบบอุปนัยเริ่มต้นด้วยการสังเกตและการทดลองฮ่าน เมื่อเห็นว่าเป็นจริงจึงสรุป เช่น สังเกตเห็นว่าถ้าสามเหลี่ยมสองรูปมีด้านเท่ากันสองด้านและมีมุมระหว่างด้านเท่ากันแล้วสามเหลี่ยมสองรูปนั้นจะเท่ากันทุกประการ เมื่อสังเกตเห็นเช่นนั้นแล้วก็ไปหาสามเหลี่ยมประเภทดังกล่าวนั้นมาหลาย ๆ คู่ เพื่อทดสอบกันดูเป็นคู่ ๆ ไป ก็จะเห็นว่าเท่ากันทุก ๆ คู่ เพื่อทดลองทับดูเป็นคู่ ๆ ไป ก็จะเห็นว่าเท่ากันทุก ๆ คู่ จริงตามที่สังเกตเห็นเมื่อเป็นเช่นนี้จึงสรุปได้ว่า สามเหลี่ยมสองรูปมีด้านเท่ากันสองด้านและมีมุมระหว่างด้านเท่ากัน ย่อมเท่ากันทุกประการ

4. การคิดแบบนิรนัย (Deductive Thinking) เป็นการคิดแบบตรงข้ามกับการคิดแบบอุปนัย กล่าวคือ เริ่มต้นจากข้อสรุปหรือทฤษฎีก่อน เช่น มีทฤษฎีบทหนึ่งว่าสามเหลี่ยมสองรูปมีด้านเท่ากันสองด้านและมีมุมระหว่างด้านเท่ากัน สามเหลี่ยมสองรูปนั้นเท่ากันทุกประการ เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็ต้องพิสูจน์ดู โดยหาสามเหลี่ยมดังกล่าวมาหนึ่งคู่หรือหลาย ๆ คู่ เมื่อทับกันแล้วเห็นว่าเท่ากันจริงตรงตามทฤษฎีนั้น เป็นอันว่ายอมรับได้เป็นการคิดจากส่วนที่สรุปได้ไปสู่ส่วนรายละเอียด

5. การคิดแบบไตร่ตรองหรือการคิดสะท้อน (Reflective Thinking) การคิดแบบนี้ก็คือ วิธีวิทยาศาสตร์ ซึ่งกาลังใช้กันอย่างแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน แต่ในวงการศึกษามักจะเรียกชื่อว่า วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving Method) หรือวิธีการแห่งปัญญา (Method of Intelligence)

3. <u>ความหมายของความสามารถในการคิดแก้ปัญหา</u>

มีนักการศึกษาได้เสนอความหมายของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไว้ดังต่อไปนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 259) ได้ให้ความหมายของการแก้ปัญหาว่าเป็นความสามารถในการใช้ประสบการณ์เดิม จากการเรียนรู้ทั้งทางตรง (มีผู้อบรมสั่งสอน) และทางอ้อม (เรียนรู้ด้วยตนเอง) มาแก้ปัญหาที่ประสบใหม่

ประสาท อิศรปรีดา (2523 : 185) ได้อธิบายถึงการแก้ปัญหาว่า เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญา ความคิด ประสบการณ์และการรับรู้ รวมทั้งรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ การแก้ปัญหาจะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าปราศจากการคิด

กานเย่ (Gagne. 1970 : 63) ได้อธิบายถึงความสามารถในด้านการแก้ปัญหาว่า เป็นรูปของการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ประเภทหลักการที่มีความเกี่ยวข้องกันตั้งแต่สองประเภทขึ้นไปและใช้หลักการนั้นประสมประสานกันจนเป็นความสามารถชนิดใหม่ที่เรียกว่าความสามารถทางด้านการคิดแก้ปัญหา โดยการเรียนรู้ประเภทนี้ต้องอาศัยหลักการเรียนรู้ประเภทสังกัป กานเย่ได้อธิบายว่าเป็นการเรียนรู้อีกประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยความสามารถในการมองเห็นลักษณะร่วมกันของสิ่งเร้าทั้งหมด

เพียเจต์ (Piaget. 1962 : 120) ได้อธิบายถึงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามทฤษฎีทางด้านพัฒนาการว่า เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่ขั้นที่ 3 คือ เด็กมีอายุ 7 - 11 ปี จะเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาแบบง่าย ๆ ภายในขอบเขตจำกัด ต่อมาถึงระดับพัฒนาขั้นที่ 4 คือ Stage of Formal Operations เด็กจะมีอายุประมาณ 11 - 15 ปี และสามารถคิดแก้ปัญหาซับซ้อนได้ เด็กสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นพฤติกรรมแบบแผน หรือวิธีการที่สลับซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้ ความคิด ประสบการณ์และขั้นตอนในการศึกษาปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

4. <u>ลักษณะสำคัญขององค์ประกอบของสติปัญญาด้านความรู้ (Cognitive Domain)</u>

องค์ประกอบของสติปัญญาด้านความรู้จะประกอบไปด้วย

1. การระลึกและจำความรู้นั้นได้
2. ความสามารถในการพัฒนาทางสติปัญญา

เบญจามิน เอส บลูม และคนอื่น ๆ (Bloom and others. 1971 : 201 - 207) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของสติปัญญาด้านความรู้ดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

รโดยทั่ว ๆ ไปแล้วปัญหาที่สามารถตอบได้รโดยอาศัยความรู้ ความจำ จะเป็นปัญหาที่ตอบได้ง่ายกว่าปัญหาที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ในทำนองเดียวกัน ปัญหาที่ต้องอาศัยความเข้าใจก็จะเป็นปัญหาที่ตอบได้ง่ายกว่าปัญหาที่ต้องอาศัยความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ และที่ยากยิ่งไปกว่านั้น ก็คือปัญหาที่ต้องใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการตัดสินประเมินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนับเป็นทักษะทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยความสามารถขั้นสูงสุด แต่ละลำดับขั้นขององค์ประกอบของปัญหาด้านความรู้ มีรายละเอียดย่อ ๆ ดังนี้

<u>ความรู้</u> เป็นลำดับขั้นต่ำสุดขององค์ประกอบของสติปัญญาด้านความรู้ ขั้นนี้ประกอบไปด้วยความสามารถใน

1. การระลึกและจำความรู้นั้น ๆ ได้
2. การให้ความหมาย
3. การจัดลำดับหมวดหมู่
4. การบอกกฎเกณฑ์ หลักการหรือทฤษฎีได้

<u>ความเข้าใจ</u> หมายถึง ความสามารถในการอธิบายความหมายและจุดประสงค์ของเนื้อหาความรู้นั้น ๆ ความเข้าใจในที่นี้จะประกอบไปด้วย ความสามารถในการแปลความ ตีความและขยายความ

<u>การนำไปใช้</u> หมายถึง ความสามารถในการจดจำข้อมูลต่าง ๆ และนำความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ

<u>การวิเคราะห์</u> หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเนื้อหา ความรู้ใดความรู้หนึ่งออกเป็นส่วนประกอบย่อย ๆ และสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบย่อย ๆ ทั้งหลายนั้นรวมถึงลักษณะการจัดเข้าเป็นระบบของส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย

<u>การสังเคราะห์</u> หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ ทั้งหลายให้รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์ รวบรวมและจัดระบบระเบียบของส่วนประกอบทั้งหลายให้อยู่ในรูปลักษณะที่เป็นที่เข้าใจชัดเจนขึ้นกว่าเดิม

<u>การประเมินค่า</u> นับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาสติปัญญาด้านความรู้ หมายถึง ประเมินค่าความคิด ผลงาน คำตอบ หรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ

การนาความรู้ไปาใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ประสมประสานกันเพื่อพัฒนาเกณฑ์ในการประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ

ขั้นของการพัฒนาสติปัญญาด้านความรู้ 6 ขั้น ดังกล่าวข้างต้น เป็นผลงานของ เบญจามิน เอส บลูม และคนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

5. ลักษณะของการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนให้หลุดพ้นจากอุปสรรค เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่ง บุญเสี้ยง พลอาวุธ (2511 : 45) ได้กล่าวถึงลักษณะของการแก้ปัญหาว่ามีอยู่ 5 ประการ

1. การแก้ปัญหา เป็นการกระทาที่มีจุดมุ่งหมาย การกระทาที่ขาดจุดมุ่งหมายไม่นับว่าเป็นการแก้ปัญหา

2. การแก้ปัญหาคือ การเลือกวิธีที่เหมาะสมกับผู้แก้ ในแต่ละปัญหามีวิธีแก้อยู่หลายวิธี ผู้แก้ปัญหาจึงต้องเลือกเอาวิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของตน

3. การแก้ปัญหา ต้องอาศัยความรู้แจ้งเห็นจริงหรือความหยั่งเห็น (Insight) กล่าวคือ ในการแก้ปัญหาแต่ละครั้งนั้นจะต้องศึกษาปัญหาให้เข้าใจถ่องแท้เสียก่อนจึงสามารถแก้ปัญหานั้นได้ การที่คนเราเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้และมองเห็นทางแก้นี้เรียกว่า เกิดความคิดภายในหรือความหยั่งเห็น

4. การแก้ปัญหา เป็นการสร้างสรรค์ (Creative) อย่างหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อแก้ปัญหาได้สาเร็จ ผู้แก้ย่อมมีสติปัญญางอกงาม

5. การแก้ปัญหา ย่อมประกอบด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ (Critical) จาเป็นต้องวัดผลดูว่า การแก้ปัญหานั้นได้ผลตามความมุ่งหมายอย่างเพียงพอหรือไม่

กิจกรรมที่ไม่ถือว่าเป็นการแก้ปัญหา

1. กิจกรรมที่เราทาอยู่เป็นนิจสินจนเป็นนิสัย
2. กิจกรรมที่เราทาไปโดยไม่มีแบบแผนและนามาใช้แก้ปัญหานั้นอีกไม่ได้
3. กิจกรรมที่ทาเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา

ซึ่งการคิดทั้งสามลักษณะนี้จะไม่เกิดขึ้นตามลำดับ แต่จะเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กัน ทั้งสามลักษณะทีเดียว นอกจากนี้การแก้ปัญหายังต้องอาศัยการสังเกต สมาธิและความจำอีกด้วย

6. <u>วิธีการแก้ปัญหา</u>

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 260) ได้กล่าวถึงวิธีการในการแก้ปัญหาว่าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียนและสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การแก้ปัญหาโดยการใช้พฤติกรรมแบบเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหา เมื่อประสบปัญหาจะไม่มีการไตร่ตรองหาเหตุผล ไม่มีการพิจารณาสิ่งแวดล้อม เป็นการจำและเลียนแบบพฤติกรรมเดิมที่เคยแก้ปัญหาได้

2. การแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก เป็นการแก้ปัญหาแบบเดาสุ่ม โดยการลองผิดลองถูก

3. การแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน ยากแก่การสังเกตคือ การหยั่งเห็นซึ่งขึ้นอยู่กับการรับรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

4. การแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาในระดับนี้ถือว่าเป็นระดับที่สูงสุดและใช้ได้ผลดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน มีขั้นตอนโดยสังเขปดังนี้

4.1 การพิจารณาปัญหา โดยการสังเกต คิดและจำ

4.2 การตั้งสมมติฐานจากประสบการณ์เดิมต่าง ๆ

4.3 การทดสอบสมมติฐาน

4.4 คงสมมติฐานที่ถูกไว้ แต่ถ้าผิดให้ตัดสมมติฐานเดิมทิ้ง ย้อนกลับพิจารณาปัญหา แล้วตั้งสมมติฐานใหม่ จากนั้นก็ดำเนินการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้นใหม่

4.5 การนำสมมติฐานที่ดีที่สุดไปใช้ อาจเป็นการใช้ทั้งหมดหรือประยุกต์ใช้เฉพาะบางส่วนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา

ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมเพราะทำให้ผู้เรียนรู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลที่เกิดขึ้นในแต่ละปัญหา

7. <u>องค์ประกอบของกระบวนการแก้ปัญหา</u>

กรอสนิคเคิล และบรูกเนอร์ (Grossinickle and Brueckner. 1959 : 310 - 211) กล่าวถึงองค์ประกอบของขบวนการแก้ปัญหาของเด็กมีดังนี้

1. ปัญหาจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก

2. เป็นปัญหาที่สามารถทำการแก้ไขได้

3. ปัญหานั้นอยู่ในขอบเขตที่ชัดเจน ที่เด็กแต่ละคนสามารถเข้าใจได้

4. เด็กจะเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

5. เด็กได้รับการแนะนำจากครูในการวางแผนการแก้ปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำข้อมูลและการประเมินผล

6. นำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7. เด็กจะนำขบวนการแก้ปัญหาที่วางแผนไว้แล้วมาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นต้นกำเนิดของปัญหาที่แท้จริง

8. สรุปการแก้ปัญหา

8. <u>ขั้นตอนในขบวนการคิดแก้ปัญหา</u>

มีผู้ให้แนวคิดและแสดงขั้นตอนดังนี้

กิลฟอร์ด (Guilford. 1971 : 130) เห็นว่า กระบวนการในการคิดแก้ปัญหานั้นควรประกอบด้วยขบวนการต่าง ๆ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นในการตั้งปัญหาหรือค้นหาว่าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้น ๆ คืออะไร

2. ขั้นในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นในการพิจารณาดูว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหา หรือสิ่งใดบ้างที่ไม่ใช่สาเหตุที่สำคัญของปัญหา

3. ขั้นในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุของปัญหาแล้วออกมาในรูปของวิธีการ ผลสุดท้ายจะได้ผลลัพธ์ออกมา

4. ขั้นตรวจสอบผล (Verification) หมายถึง ขั้นในการเสนอเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการเสนอวิธีแก้ปัญหา ถ้าพบว่า ผลลัพธ์นั้นยังไม่ได้ผลที่ถูกต้องก็ต้องมีการเสนอวิธีแก้ปัญหานี้ใหม่ จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุด หรือถูกต้องที่สุด

5. ขั้นในการนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบกับเหตุการณ์คล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยพบเห็นมาแล้ว

ขั้นตอนในการแก้ปัญหาของดิวอี้ นับได้ว่ามีผู้ให้ความสนใจอย่างกว้างขวางและนักการศึกษาบางคนนำขั้นตอนนี้ไปดัดแปลงและการปรับปรุงนั้นยังมีเค้าโครงส่วนใหญ่เหมือนเดิม เช่น

มาร์ก และคนอื่น ๆ (Mark and others. 1965 : 401 - 412) ได้กล่าวถึงการคิดแก้ปัญหาไว้ว่า สิ่งที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติในการแก้ปัญหามีดังนี้

1. ค้นหาว่าโจทย์ถามอะไรและบอกอะไรมาบ้าง
2. หาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่โจทย์ให้มากับสิ่งที่ต้องการหาค่า
3. วิเคราะห์ข้อมูลและความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบ
4. ตรวจสอบคำตอบ

สมจิต สวธนไพบูลย์ (2527 : 8) ได้เสนอว่า การแก้ปัญหามีวิธีการที่ใช้ในการค้นคว้าหาคำตอบจะมีมากมายหลายวิธี เช่น วิธีลองผิด - ลองถูก วิธีคิดกลับไปกลับมา แต่ที่นิยมนำมาใช้ฝึกฝนนักเรียนให้เป็นคนช่างเสาะแสวงหาความรู้เยี่ยงนักวิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

<u>ขั้นที่ 1</u> ขั้นระบุปัญหา

<u>ขั้นที่ 2</u> ขั้นตั้งสมมติฐาน

<u>ขั้นที่ 3</u> ขั้นพิสูจน์หรือทดลอง

<u>ขั้นที่ 4</u> ขั้นสรุปผลและนำไปใช้

เวียร์ (Weir. 1974 : 18) ได้เสนอขั้นตอนในการแก้ปัญหา 4 ขั้นคือ

<u>ขั้นที่ 1</u> การตั้งปัญหา

<u>ขั้นที่ 2</u> การวิเคราะห์ปญหา

<u>ขั้นที่ 3</u> การเสนอวิธีแก้ปัญหา

<u>ขั้นที่ 4</u> การตรวจสอบผลลัพธ์

คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอนและผลิตอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2525 : 116 - 120) ได้แบ่งขั้นตอนการแก้ปัญหาไว้ 4 ขั้น ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ดังนี้ คือ

1. ขั้นระบุปัญหา
2. ขั้นตั้งสมมติฐาน
3. ขั้นทดลองหรือตรวจสอบสมมติฐาน
4. ขั้นสรุปผลการทดลอง

บลูม (Bloom. 1956 : 122) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการคิดแก้ปัญหาดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อผู้เรียนได้พบปัญหา ผู้เรียนจะคิดค้นหาสิ่งที่เคยพบเห็นและเกี่ยวข้องกับปัญหา

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจะใช้ผลจากขั้นที่หนึ่งมาสร้างรูปแบบของปัญหาขึ้นใหม่

ขั้นที่ 3 จำแนกแยกแยะปัญหา

ขั้นที่ 4 การเลือกใช้ทฤษฎี หลักการ ความคิด และวิธีการที่เหมาะสมกับปัญหา

ขั้นที่ 5 การใช้ข้อสรุปของวิธีการแก้ปัญหา

บลูม ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความสามารถทางสมองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในขั้นที่ 1 - 4 เป็นส่วนของการนำไปใช้ในขั้นที่ 5 - 6 เป็นส่วนของความเข้าใจ สำหรับความรู้ ความจำถือว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ส่วนความสามารถในการวิเคราะห์เป็นความสามารถทางสมองอย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาในขั้นที่ 3

สำหรับขั้นตอนในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจมากที่สุดและนำมาสร้างเป็นเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนคือ ขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาของเวียร์ (Weir. 1974 : 18) 4 ขั้น คือ

1. การตั้งปัญหา
2. การวิเคราะห์ปัญหา
3. การเสนอวิธีแก้ปัญหา
4. การตรวจสอบผลลัพธ์

9. <u>การเรียนการสอนกับการแก้ปัญหา</u>

อาจกล่าวได้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคลนั้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น สติปัญญา ความรู้ อารมณ์ ประสบการณ์ การจูงใจและวิธีการแก้ปัญหาจะไม่มีขั้นตอนแน่นอนตายตัว การเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาดีขึ้น

การที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ผู้สอนจะต้องจัดสถานการณ์ภายนอกต่าง ๆ เพื่อยั่วยุให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเหล่านั้นแก้ปัญหา เช่น

1. จัดสถานการณ์ที่เป็นสถานการณ์ใหม่ ๆ และมีวิธีแก้ปัญหาได้หลาย ๆ วิธี มาให้ผู้เรียนฝึกฝนในการแก้ปัญหาให้มาก ๆ

2. ปัญหาที่ผู้สอนได้หยิบยกมาให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนนั้น นอกจากจะเป็นปัญหาใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่เคยประสบมาก่อนแล้วก็ควรเป็นปัญหาที่ไม่พ้นวิสัยของผู้เรียน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งปัญหานั้นต้องอยู่ในกรอบของทักษะทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน

3. การฝึกแก้ปัญหานั้นผู้สอนควรจะได้แนะนำให้ผู้เรียนได้ตีปัญหาให้แตกก่อนว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอะไรและถ้าเป็นปัญหาใหญ่ก็แตกออกไปเป็นปัญหาย่อย ๆ แล้วคิดแก้ปัญหาย่อยแต่ละปัญหาและเมื่อแก้ปัญหาย่อยได้หมดทุกข้อก็เท่ากับแก้ปัญหาใหญ่ได้นั่นเอง

4. จัดบรรยากาศของการเรียนการสอนหรือจัดสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสภาพภายนอกของผู้เรียนให้เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ตายตัว ผู้เรียนก็จะเกิดความรู้สึกว่าเขาสามารถคิดค้นเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้างในบทบาทต่าง ๆ กับตัวอย่าง เช่น การจัดห้องเรียน ให้มีสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้บ้าง

5. ให้โอกาสผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ

6. การฝึกฝนแก้ปัญหาหรือการแก้ปัญหาใด ๆ ผู้สอนไม่ควรจะบอกวิธีแก้ปัญหาให้ตรง ๆ เพราะถ้าบอกให้แล้วผู้เรียนจะไม่ได้ใช้ยุทธศาสตร์ของการคิด (สายหยุด สมประสงค์. 2523 : 67 - 90)

สภาพของการแก้ปัญหา (Conditions for Problem Solving) ผู้เรียนจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ต้องมีเงื่อนไขในการแก้ปัญหาคือ

1. สภาพภายใน เป็นลักษณะที่ผู้เรียนมีความฉับไวทางสติปัญญา (Intelligence Fluency) มีความรวดเร็วในการพิจารณาความแตกต่าง มีความรวดเร็วในการตั้งสมมติฐาน และมีความสามารถ การระลึกกฎต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การแก้ปัญหาง่ายและรวดเร็ว

2. สภาพภายนอก ได้แก่ การสื่อความหมายซึ่งเป็นเงื่อนไขอีกประเภทหนึ่ง ช่วยในการแก้ปัญหาของผู้เรียน การสื่อความหมายในที่นี้คือ การสอน การใช้ภาษา การตอบคำถาม สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกกฎที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. พฤติกรรม เป็นลักษณะเฉพาะที่ผู้เรียนสามารถสร้างแนวการใช้กฎเกณฑ์ที่ซับซ้อนเพื่อแก้ปัญหาใหม่ โดยอาศัยการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วสรุปกฎของการแก้ปัญหาแต่ละครั้งไว้ เพื่อถ่ายโยงการแก้ปัญหาครั้งนี้ไปใช้ใหม่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (อารมณ์ สุวรรณปาล. 2523 : 55 - 57)

ฉะนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ควรให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนอยู่เสมอ วิธีการต่าง ๆ ที่ครูจะช่วยฝึกให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ มังกร ทองสุขดี (2522 : 5 - 10) กล่าวไว้ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กทำงานอยู่เสมอ (The Presistency Process) วิธีการแบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันมานาน การทำงานจะช่วยให้เรามีประสบการณ์เพิ่มขึ้นย่อมช่วยให้เรามีหนทางแก้ปัญหามากขึ้น

2. ฝึกให้เด็กมีการทดลองอยู่เสมอ (The Testimonial Process) บางครั้งครูอาจกำหนดปัญหาให้นักเรียนช่วยกันหาคำตอบโดยแนะให้นักเรียนทำกิจกรรมบางอย่างหรือการแสดงสาธิตเพื่อให้นักเรียนหาคำตอบให้ได้ นักเรียนที่มีโอกาสฝึกการแก้ปัญหาอยู่เสมอนั้นอาจจะหาแนวทางต่าง ๆ ช่วยได้เป็นอย่างดี การสอนเนื้อหาวิชาบางครั้งครูไม่อาจทำการทดลองได้ เช่น การวัดระยะทางจากโลกกับดวงดาวในท้องฟ้า ก็ให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยการทดลองค้นคว้าจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ

3. ฝึกให้เป็นผู้มีเหตุผลแก่ตัวเอง (The Innate Process) การฝึกแบบนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง บางครั้งอาจเป็นการเชื่อแบบมีลางสังหรณ์ ซึ่งเป็นสัญชาตญาณของคน มีผลงานของนักวิทยาศาสตร์หลายอย่างที่เกิดจากลางสังหรณ์ เช่น ได้ค้นพบจุดดับในดวงอาทิตย์

4. ให้รู้จักการวิจารณ์ (Critical Thinking) จอห์น ดิวอี้ นักการศึกษาผู้มีชื่อเสียงได้กำหนดวิธีการแก้ปัญหาโดยการวิเคราะห์ วิจารณ์ปัญหานั้นออกเป็นขั้น ๆ ดังนี้

4.1 การกำหนดปัญหา

4.2 รวบรวมข้อเท็จจริง

4.3 ตั้งสมมติฐาน

4.4 ทดสอบสมมติฐาน

4.5 ประเมินผล

วิธีการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้ ครูควรจะฝึกให้นักเรียนใช้อยู่เสมอ เพราะสามารถจะนำไปใช้ในอนาคตได้อีกด้วย นอกจากนั้นครูควรจะได้แนะนำหรือหาหนทางช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดหรือกระทำในเรื่องเหล่านี้โดย

1. ฝึกให้รู้จักวิเคราะห์-สังเคราะห์ (Analysis - Synthesis)

2. ฝึกให้รู้จักออกความเห็น (Suggestion)

การฝึกหรือกระตุ้นยั่วยุให้นักเรียนรู้จักแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอนั้น จะเป็นการช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิดของตนเอง เพราะการคิดจะช่วยให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น ดีกว่าการจะฝึกให้นักเรียนใช้แต่ความจำอย่างเดียว ครูจะต้องคอยช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ เพราะนักเรียนอาจจะออกความคิดเห็นในสิ่งที่ไม่ถูกต้องมากนักก็ได้

จะเห็นได้ว่านักเรียนจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาหรือไม่ ส่วนประกอบที่สำคัญก็คือตัวครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง

4. <u>เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา</u>

1. <u>การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา</u>

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติการสอนอยู่ในลักษณะเดียวกัน โดยเน้นคุณสมบัติ 3 ประการคือ คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์ปลายทางของการศึกษา การสอนที่จะ

ตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์ เป็นการสอนที่ช่วยตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ หน่วยศึกษานิเทศก์ จึงได้จัดทำการสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพมนุษย์ โดยจัดทำเป็นคู่มือให้ทุกโรงเรียนได้ยึดเป็นแนวการสอนที่เรียกว่า คู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งยึดรูปแบบการเรียนรู้ โรเบิร์ด เอ็ม กานเย่ และลิสเลส บริจด์ เป็นหลัก (มัลลิการ์ พงษ์ปริตร. 2527: อ้างอิงมาจาก แท่งทิพย์ วันเจริญพันธ์. 2536 : 44)

2. <u>ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของ โรเบิร์ด เอ็ม กานเย่</u>

<u>ประเภทของการเรียนรู้</u> (Type of Learning)

กานเย่ (Gagne. 1965 : 62 - 170) ได้จัดแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 8 ประเภท ตั้งแต่การเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อนดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายหรือสัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่ให้แสดงออกมาได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของ พาฟลอฟ (The Pavlovian Conditioned Response) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก

2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response Learning) เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่าสิ่งเร้าและการตอบสนองต่างกับชนิดแรกตรงที่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำได้ถูกต้องและเหมาะสมก็จะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) และการวางเงื่อนไขแบบกระทำของ สกินเนอร์ (Skinner)

3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining) เป็นการเรียนรู้ในการประกอบกิจกรรมต่อเนื่องตามลำดับซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว (Motor Skills) การเรียนรู้ประเภทนี้ กานเย่ นำมาจากทฤษฎีต่าง ๆ ต่างทฤษฎีซึ่งรวมแนวความคิดของ บี เอฟ. สกินเนอร์ (B.F.Skinner) และเอ็ดวิน อาร์ กัทธรี (Edwin R. Gutrie) ด้วย

4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยภาษาถ้อยคำ (Verbal Association) การเรียนรู้นี้คล้ายกับแบบที่ 3 แต่ต่างกันที่สิ่งเร้าและการตอบสนองในแบบที่ 3 เป็นการใช้กลไกกล้ามเนื้อ ส่วนแบบที่ 4 เป็นเรื่องของการใช้ภาษา เน้นความสำคัญของภาวะภายในมากกว่าแบบที่ 3 เช่น การเชื่อมโยงชื่อของสิ่งของกับสิ่งของนั้น ๆ เป็นต้น

5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อจะตอบสนองสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง การเรียนรู้ประเภทนี้อาจจะต่อเนื่องมาจากประเภทที่ 3 หรือประเภทที่ 4 ก็ได้แนวความคิดนี้เกิดจากผลงานวิจัยหลายชิ้นและมีพื้นฐานจากการศึกษากระบวนการแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยใช้หลักการเสริมแรงตามแนวคิดของ กิบสัน (Gibson) และผลงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ชนิดนี้อาจจะมีเรื่องการจำ การสืบเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

6. การเรียนรู้มโนมติ (Concept Learning) เป็นการเรียนการตอบสนองร่วมกันต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือนและแยกความแตกต่างของสิ่งเร้า เช่น เด็กเกิดมโนมติเกี่ยวกับ โต๊ะ ก็ย่อมสามารถแยกโต๊ะ ออกจากสิ่งเร้าต่าง ๆ และสรุปความเหมือนของโต๊ะที่มีรูปร่างต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเห็น โต๊ะ รูปร่างสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม หรือรูปร่างอื่น ๆ ก็ย่อมบอกได้ว่าเป็นโต๊ะ การเรียนที่เด็กจะเรียนรู้มโนมติได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงทางภาษาของเด็กด้วย

7. การเรียนรู้หรือหลักการ (Principle Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงมโนมติตั้งแต่ 2 มโนมติขึ้นไปเข้าด้วยกันและจากการที่สามารถตั้งเป็นเกณฑ์ขึ้นได้แล้ว จะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีคล้ายคลึงกัน เช่น เกิดมโนมติเกี่ยวกับความยาวของเส้นตรงและเกิดมโนมติเกี่ยวกับความยาว ความกว้างของรูปสี่เหลี่ยม ก็จะสามารถตั้งเป็นกฎในการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างและความยาวได้

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem sovling) เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิดโดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกันและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ เช่น เรียนรู้เกี่ยวกับกฎของการหาพื้นที่ของสามเหลี่ยมและการหาพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้าก็สามารถจะหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยมคางหมู หรือสี่เหลี่ยมใด ๆ ได้โดยอาศัยเบื้องต้นดังกล่าวมาใช้ในการแก้ปัญหา

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของ กานเย่ สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งอาศัยสมมติฐานเบื้องต้น 5 ประการ (อาคม จันทรสุนทร. 2527 : 2 - 3) คือ

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่คือ มิใช่ระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละบุคคลที่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป็นทั้งการวัดรูปแบบ หรือการวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมงและการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดในบทเรียน หรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคน หรือครูช่วยกันทำเป็นคณะก็ได้

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนถือว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบ จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน กล่าวคือ ถ้ามีการจัดแบบการเรียนการสอนที่ดีแล้ว คนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนควรจัดทำเชิงระบบ กล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่การพิจารณาความต้องการจำเป็น เป้าหมาย และการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปจนถึงขั้นที่นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ หรือประเมินวิธีการดำเนินงานได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์เรามีการเรียนรู้อย่างไร คือต้องการรู้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น การจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็คือ การวางแผนการเรียนการสอนให้ออกมาในรูปของระบบกล่าวคือ เป็นการกำหนดภาพรวมของการเรียนการสอนที่จะจัดดำเนินการให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นระบบขนาดใหญ่ เช่น ในระดับการสอนแต่ละชั่วโมง

3. <u>สมรรถภาพของการเรียนรู้</u>

จากประเภทของการเรียนรู้ทั้ง 8 ชนิดดังกล่าว กานเย่ ได้ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับความสามารถทั้งหลายของคนเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ เขาได้นำความสามารถทั้งหลายที่มนุษย์พึงมีมาบูรณาการและจำแนกประเภทของ

ความสามารถใหม่ ซึ่งเขาเรียกว่า สมรรถภาพของมนุษย์ (Human Capabilities) ที่สามารถจะเรียนรู้ได้ ซึ่งมีอยู่ 5 สมรรถภาพ ดังนี้คือ (สารภี รัตนบุรี. 2526 : 23)

1. ทักษะเชาวน์ปัญญา (Intellectual Skill)
2. ข้อเท็จจริง (Verbal Information)
3. ยุทธศาสตร์ในการคิด (Cognitive Strategies)
4. ทักษะในการเคลื่อนไหว (Motor Skill)
5. เจตคติ (Attitude)

รายละเอียดของแต่ละสมรรภาพมีดังนี้คือ (Gagne. 1970 : 26 - 49) และ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัศึกษา. 2527 : 24 - 99)

1. ทักษะเชาวน์ปัญญา (Intellectual Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้สมอง ใช้ความคิดในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะง่าย ๆ ไปสู่ทักษะที่ยากและสลับซับซ้อน การที่นักเรียนจะพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาได้ก็จะเกิดการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ทางด้านเชาวน์ปัญญา แบ่งออกได้ดังนี้

1.1 การเรียนรู้จากการเพ้นจำแนก (Discrimination Learning) ได้แก่ ความสามารถในการจำแนก หรือเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น รูปทรง สี ขนาด ฯลฯ เป็นต้น

1.2 การเรียนรู้มโนมติ (Concept Learning) จัดเป็นเรื่องสำคัญมากที่ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดมโนมติและสามารถสรุปได้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนจะเกิดมโนมติได้นั้น มี 2 ประการ คือ

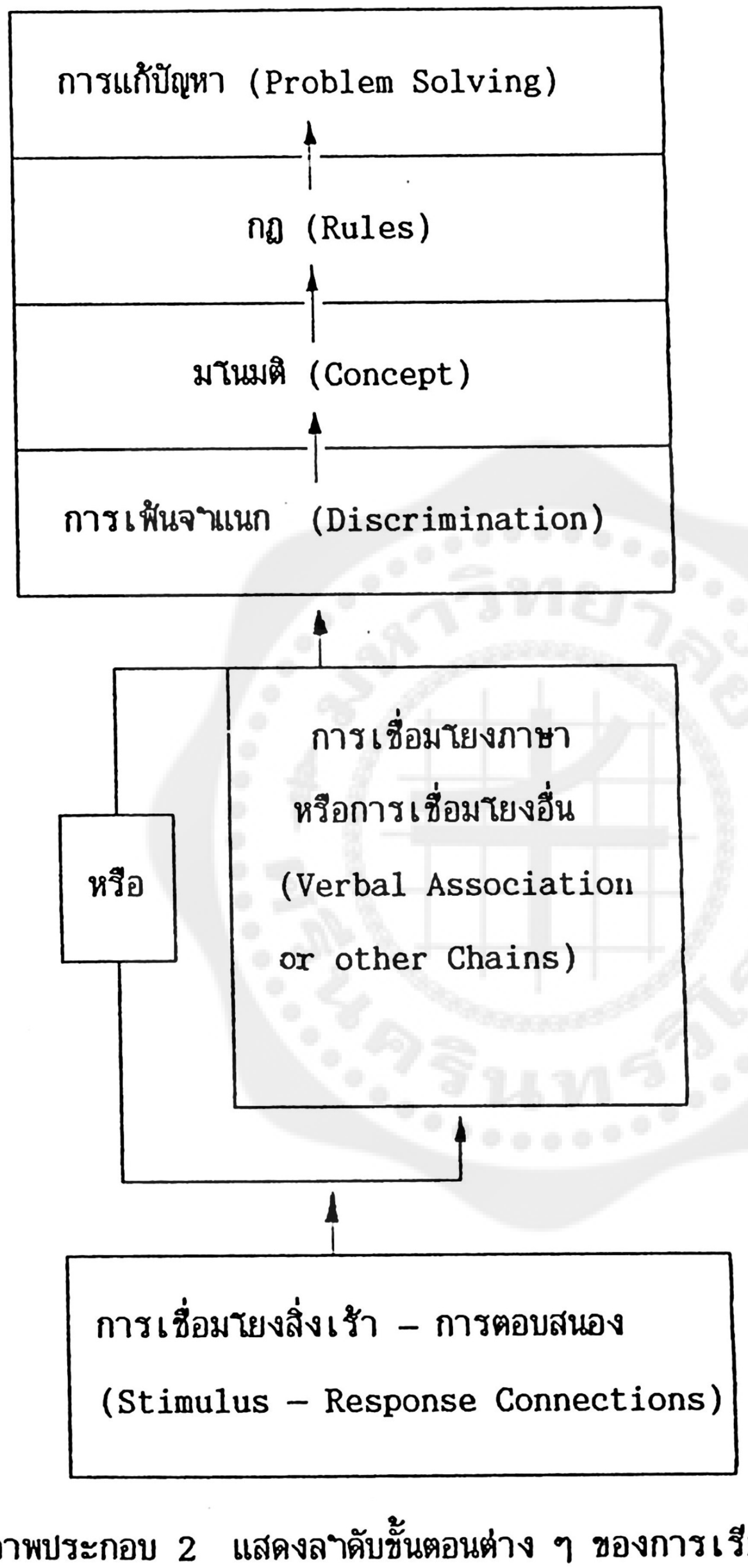
1.2.1 มโนมติรูปธรรม (Concrete Concept) คือ ความสามารถในการจัดพวกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพวกเดียวกันได้ หรือระบุได้ว่าสิ่งใดจัดอยู่ในพวกใด ประเภทใด โดยดูลักษณะที่มองเห็นได้ เมื่อผู้เรียนเรียนเรื่องรูปวงกลมไปแล้ว ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นวงกลมได้ บางครั้งเนื้อหาวิชาบางอย่างเป็นนามธรรมมากเกินไป ครูก็ควรใช้รูปธรรมมาประกอบในการสอนด้วย

1.2.2 มโนมติ (Difined Concept) เป็นความสามารถในการให้คำจำกัดความของสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถอธิบายองค์ประกอบต่าง ๆ ของคำนิยามนั้น ๆ ได้ด้วย เช่น ผู้เรียนสามารถให้คำนิยามของรูปสามเหลี่ยมได้ โดยบอกได้ด้วยว่าองค์ประกอบของสามเหลี่ยมมีอะไรบ้างและสัมพันธ์กันอย่างไร มโนมติชนิดนี้อาจเรียนรู้มาจากมโนมติรูปธรรมก่อนก็ได้ แต่บางเรื่องก็ไม่สามารถจะแสดงออกมาโดยรูปธรรมได้ เช่น คำว่า ญาติพี่น้อง ลูก ลูกสาว ลูกเขย น้า อา เป็นต้น คำเหล่านี้จะถูกกำหนดขึ้นก่อนและคนจะเกิดการเรียนรู้เมื่อทราบความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลจึงจะเกิดความเข้าใจขึ้น

1.2 การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) คือ ความสามารถในการเข้าใจกฎ หลักการหรือเข้าใจถึงเหตุผล ความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ได้โดยการแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าเข้าใจ เช่น จำนวนสองจำนวนเท่ากับจำนวนเดียว จำนวนสองจำนวนนั้นย่อมเท่ากัน ผู้เรียนต้องแสดงได้ว่า a เท่ากับ b และ c เท่ากับ b แล้วทำให้เกิด a เท่ากับ c หรือผู้เรียนสามารถสาธิตการใช้กฎการหาพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมได้โดยการแสดงตัวเลขออกมาให้เห็น เรื่องการสอนกฎนี้ครูจะพยายามหากลวิธีในการสอนและจะต้องคำนึงถึงลำดับขั้นในการเรียนรู้ (Learning Hierarchies) จนกระทั่งผู้เรียนสามารถเกิดมโนมติที่จะกำหนดในรูปของนิยาม

1.3 การแก้ปัญหา (Problem Solving) คือ ความสามารถที่จะนำหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาแล้วใช้แก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะต้องเข้าใจลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหานั้น ไม่ว่าปัญหาจะเป็นไปในลักษณะคำพูด รูปร่าง หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เรียนรู้มาแล้วจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ครูจะเป็นเพียงผู้ชี้แนะและพยายามให้ผู้เรียนมองเห็นรูปแบบของการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากการจำแนกสมรรถภาพของทักษะเชาวน์ปัญญาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความยากง่ายหรือความซับซ้อนของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เราจึงสามารถจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ (Learning Hiearchies) ทางทักษะเชาวน์ปัญญา โดยแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทักษะเชาวน์ปัญญา

2. ข้อเท็จจริง (Verbal Information) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มีความรู้ ความจำ บอกความหมายของภาษา หรือกล่าวเป็นถ้อยคำได้และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ การเรียนรู้ข้อเท็จจริงแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ คำศัพท์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 การเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Facts) ที่เป็นประโยชน์ หรือข้อความ เช่น ความสูงของภูเขา ความยาวของแม่น้ำ เป็นต้น

2.3 การเรียนรู้เรื่องราวหรือข้อความทั้งหมดคือ สามารถเรียนรู้สาระสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ แล้วสรุปเป็นข้อความที่ต่อเนื่องกันได้ เช่น เมื่ออ่านหนังสือบทใดบทหนึ่งแล้วก็สามารถเข้าใจสาระสำคัญและสามารถอธิบาย หรือขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเมื่อได้รับการพัฒนาสมรรถภาพการเรียนรู้ข้อเท็จจริงแล้วคือ นักเรียนสามารถบอก เล่า หรือจำเกี่ยวกับ คำ ข้อความและเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ได้รับถ่ายทอดมาได้และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้เป็นประโยชน์ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ หรือการแก้ปัญหาครั้งต่อ ๆ ไปด้วย

3. ยุทธศาสตร์ในการคิด (Cognitive Strategies) หมายถึง กระบวนการภายในของมนุษย์ ซึ่งควบคุมการเรียนรู้ ควบคุมการคิด ตลอดจนทำหน้าที่เลือกใช้สมรรถภาพด้านอื่น ๆ ของมนุษย์สะสมไว้ในตัว เช่น ทักษะเชาวน์ปัญญา ข้อเท็จจริง ฯลฯ ออกมาแก้ปัญหาใหม่ซึ่งบุคคลนั้นยังไม่ได้พบมาก่อน (หรือถ้าเป็นปัญหาเก่าก็ต้องคิดแก้ด้วยวิธีใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยใช้มาก่อน จึงจะเป็นการใช้สมรรถภาพ "ยุทธศาสตร์ในการคิด") การแก้ปัญหาใหม่ต้อง "ริเริ่ม" และเมื่อแก้ปัญหาได้แล้วก็จะเกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้นด้วย

ลำดับขั้นของการเรียนรู้ยุทธศาสตร์ในการคิด มีดังนี้

3.1 การตั้งใจและเลือกรับรู้ (Attending and Selective) เป็นขั้นที่มนุษย์ต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการควบคุมตนเองให้ตั้งใจจดจ่อกับสิ่งที่ตนศึกษาอยู่ เช่น การฟังคำบรรยายก็ต้องจดจ่อจับประเด็นที่สำคัญให้ได้

3.2 การใส่รหัสข้อมูลเพื่อเก็บไว้ในความจำระยะยาว (Coding for Long Term Storage) เป็นขั้นที่แปลความข้อมูลที่ได้รับเลือกรับรู้เพื่อเก็บไว้ใช้ต่อไป

3.3 การเรียนรู้ข้อมูลเก่ากลับคืน (Retrieval) ขั้นนี้เป็นขั้นที่มีความสัมพันธ์กับขั้นที่สองมากคือ การใส่รหัสข้อมูลเพื่อให้จำได้นานนั้น เมื่อถึงเวลาต้องการใช้ข้อมูลเหล่านั้นสำหรับการแก้ปัญหา ก็จะต้องระลึกได้เรียกคืนมาใช้ได้

3.4 การแก้ปัญหา (Problem Solving) คือ การที่มนุษย์ใช้ยุทธศาสตร์ในการคิดเลือกเอาความรู้ต่าง ๆ ที่สะสมไว้ออกมาใช้ในการแก้ปัญหาและการแก้ปัญหาระดับนี้ต้องเป็นปัญหาใหม่ ๆ ที่บุคคลนั้นยังไม่เคยประสบมาก่อนและเมื่อแก้ปัญหาได้แล้วก็จะเกิดการเรียนรู้ใหม่สะสมไว้ต่อไป

4. ทักษะในการเคลื่อนไหว (Motor Skill)

การเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว มักจะประกอบด้วย 2 ส่วน

4.1 ทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ เช่น การตอกตะปูต้องขยับกล้ามเนื้อที่นิ้วมือจับตะปูได้ จับฆ้อนได้ ยกฆ้อเหวี่ยงลงบนตะปูได้

4.2 ขบวนการในการเคลื่อนไหว จะต้องรู้ขั้นตอนคือ เอาตะปูด้านแหลมจิ้มลงไปบนไม้ จับไว้ให้ตั้งตรง แล้วจึงยกฆ้อนขึ้น (ไม่ต้องสูงนัก) ค่อย ๆ ตอกตะปูลงไปเบา ๆ พอตะปูฝังลงไปแล้วนิดหน่อยจึงเหวี่ยงลงไปแรง ๆ ได้

ส่วนที่เป็นขบวนการ กานเย่ คือ เป็นเรื่องของเชาวน์ปัญญาที่เรียกว่า "กฎ" เพราะเป็นตัวกำหนดลำดับขั้นของการกระทำ

ส่วนที่เป็นทักษะนั้นประกอบด้วยทักษะย่อยและทักษะรวม เช่น การว่ายน้ำจะมีทักษะย่อยหลายอย่าง การเคลื่อนไหวแขน การกลั้นหายใจในน้ำ การก้มหัว เงยหัว การลอยตัว การใช้เท้ากระทุ่มน้ำ การทำลำตัวให้ตรง ส่วนทักษะรวมก็คือ การว่ายน้ำโดยทำหลาย ๆ อย่าง ให้ถูกขั้นตอนในขณะว่ายน้ำ

ดังนั้น การเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว จึงมี 3 ระยะ

1. ระยะเชาวน์ปัญญา เป็นการทำความเข้าใจว่า ขั้นตอนในการปฏิบัติจะต้องทำอะไรอย่างไร ทำอะไรก่อน-หลัง ระยะแรกนี้ส่วนที่ต้องรู้ "ขบวนการ"

2. ระยะกลาง เป็นระยะที่ทักษะย่อย ๆ ยังไม่แม่นยำและรวดเร็วพอ การประสานงานของทักษะย่อยเป็นทักษะรวมก็ยังไม่ "ราบรื่น" หรือ "เรียบร้อย" นัก ยังตะกุกตะกักอยู่

3. ระยะอัตโนมัติ เป็นระยะที่ทักษะย่อยประสานกันอย่างราบรื่น คล่องแคล่วและรวดเร็ว เรียบร้อย

5. เจตคติ (Attitude)

การเรียนรู้เจตคติมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

5.1 ส่วนที่เป็นเรื่องของเชาวน์ปัญญาคือ ต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น หรือเรื่องนั้น เช่น เจตคติต่อความซื่อสัตย์ ก็ต้องรู้ว่าความซื่อสัตย์คืออะไร การกระทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าซื่อสัตย์ เมื่อทำแล้วจะเกิดอะไรขึ้น

5.2 ส่วนที่เป็นความรู้สึก เมื่อมีความรู้สึกว่าคืออะไรแล้ว ก็มีความรู้สึกชอบไม่ชอบหรือเฉย ๆ

5.3 ส่วนที่เป็นพฤติกรรม ซึ่งจะเกิดภายหลังจากมีความรู้สึกแล้ว ถ้าชอบก็จะประพฤติ ถ้าไม่ชอบก็จะไม่ทำสิ่งนั้น

4. <u>การจัดรูปแบบการเรียนการสอนของโรเบิร์ด เอ็ม กานเย่</u>

สารภี รัตนบุรี (2523 : 153 - 154) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนของกานเย่ เป็นรูปแบบที่จัดวางไว้เป็นระบบ มีการวางรูปแบบของจุดประสงค์ วิธีการและการวัดผล ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง การใช้ระบบในการจัดการเรียนการสอน ย่อมทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าครูมีความเข้าใจและเห็นความเกี่ยวเนื่องความสัมพันธ์ของการเรียนการสอนตลอด อันจะเป็นผลทำให้ครูสามารถดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยสะดวกและรวดเร็ว การสอนตามรูปแบบของ กานเย่ ครูคือ ผู้ออกแบบ ผู้จัดการและผู้วัดผลการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนในทางเชาวน์ปัญญา ข้อเท็จจริง เจตคติ การเคลื่อนไหวและยุทธศาสตร์ด้านการคิด

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของ กานเย่ สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งอาศัยสมมติฐานเบื้องต้น 5 ประการ (อาคม จันทรสุนทร. 2527 : 2 - 3)

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่คือ มิใช่ระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันอยู่ในสังคมนั้น ๆ

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระบบสั้นระยะยาวคือ เป็นทั้งการจัดรูปแบบ หรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมง แต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดในบทเรียนหรือในรายวิชาทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคน หรือครูช่วยกันทำเป็นคณะก็ได้

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนถือว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบ จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน กล่าวคือถ้ามีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีแล้ว ควรจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนจัดทำเชิงระบบกล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่การพิจารณาความต้องการจำเป็น เป้าหมายและการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปจนถึงขั้นที่ผู้เรียนทราบถึงผลการปฏิบัติหรือประเมินวิธีการดำเนินงานว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์มีการเรียนรู้อย่างไรคือ ต้องการรู้กระบวนการเรียนรู้และสภาพการเรียนรู้ต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น การจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็คือ การวางแผนการเรียนการสอนให้ออกมาในรูปของระบบกล่าวคือ เป็นการกำหนดภาพรวมของการเรียนการสอนที่จะจัดดำเนินการให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นระบบขนาดใหญ่ เช่น ระบบการจัดรายวิชา หรือการออกแบบระยะยาว หรือในระบบย่อย ๆ เช่น ในระดับการสอนแต่ละชั่วโมง

5. <u>หลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน</u>

อาคม จันทสุนทร (2527 : 6 - 7) กล่าวถึงหลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวของ กานเย่ ไว้ดังนี้

1. ต้องเริ่มด้วยการหาความต้องการจำเป็นของการเรียนการสอนนั้นในกลุ่มผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายใหญ่ ๆ ของการเรียนการสอน พร้อมกับดูว่ามีทรัพยากร สิ่งสนับสนุนที่จะใช้ในการเรียนการสอนอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด มีข้อจำกัดอย่างไร

2. นำเป้าหมายใหญ่ ๆ ในการเรียนการสอนมากำหนดโครงสร้างหลักสูตร โดยยึดเป้าหมายในข้อ 1 โดยมีเป้าหมายของแต่ละรายวิชา

3. จุดประสงค์แต่ละรายวิชา จะสามารถระบุถึงสมรรถภาพในการเรียนรู้แต่ละสมรรถภาพได้นั่นคือ สามารถจะบอกผลของการเรียนการสอน หรือการเรียนรู้ออกมาในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งจะสามารถระบุสมรรถภาพให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น

4. ระบุถึงสมรรถภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ชัดเจน ทั้งสภาพภายในและสภาพภายนอกได้ถูกต้อง การใช้แต่หลักการเรียนรู้ทั่วๆ ไป จะใช้ได้แต่ในวงกว้างเท่านั้น การรู้และการใช้หลักการเรียนรู้เฉพาะแต่ละสมรรถภาพ จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เมื่อรู้สภาพหรือเงื่อนไขของการเรียนรู้แต่ละสมรรถภาพ จะช่วยให้มีการวางแผน กำหนดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนได้ดีขึ้น กล่าวคือ จะทำให้สามารถจัดทำลำดับขั้นการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องได้ว่า ถ้าจะเรียนเรื่องใดต้องมีความสามารถพื้นฐานที่ต้องการอะไรบ้างมาก่อน และสามารถที่จะทำเป็นภาพของขั้นตอน หรือการจัดลำดับสิ่งที่จะเรียนของเรื่องนั้น ๆ ให้เห็นอย่างชัดแจ้งได้

6. ขั้นตอนต่อมาของการวางแผนการเรียนการสอนก็คือ ต้องทำเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่มีขอบเขตแคบลง แต่มีรายละเอียดมากขึ้น แล้วจัดทำรายละเอียดของจุดประสงค์จากจุดประสงค์รายวิชาที่เป็นเป้าหมายที่เห็นได้ในเชิงการกระทำ หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

7. เมื่อแต่ละรายวิชาทำเป็นหน่วยย่อย หรือเป็นบทเรียนซึ่งมีจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมที่ชัดแจ้งแล้ว เราก็ควรจะต้องจัดสภาพภายนอกคือ จัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์นั้น ๆ ทั้งนี้รวมทั้งการปฏิบัติของครูและการจัดสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ซึ่งจะต้องหาทางเลือกที่ดีจะให้ได้ผลตามจุดประสงค์นั้น

8. ขั้นตอนสำหรับที่จะทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ก็คือ การประเมินผลซึ่งจะต้องประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การประเมินผลในแต่ละบทเรียนตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ควรจะใช้การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ หรือการทดสอบโดยยึดจุดประสงค์เป็นหลัก

9. เพื่อให้เห็นภาพการวางแผนการเรียนการสอนได้ทั้งระบบ ก็ต้องพิจารณาถึงระบบการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทที่จะจัดระบบการถ่ายทอดนี้สำหรับถ่ายทอดน่าจะพัฒนานักเรียนแต่ละคนได้ดี การเรียนการสอนที่เน้นความสามารถของแต่ละคนและเพื่อให้ระบบการเรียนการสอนสมบูรณ์ก็จะต้องพิจารณาการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดงานเพื่อดูประสิทธิภาพการจัดรูปแบบการเรียนการสอนด้วย

6. <u>การจัดเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์</u>

ในการสอนจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้น โดยยึดตามจุดประสงค์และคำนึงถึงสมรรถภาพของนักเรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการของการเกิดการเรียนรู้ในสมองของคนเรา ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้ (มัลลิการ์ พงษ์ปริตร. 2527 : 140 - 141)

1. เร้าความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนวิธีหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลามากนัก ครูอาจใช้วิธีพูดคุย ซักถาม หรือมีวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ก็ตามที่จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งที่เรียนใหม่ในวันนี้มาเสนอแก่นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ ตื่นตัวและพร้อมที่จะเริ่มบทเรียน

2. แจ้งจุดประสงค์คือ การบอกให้เด็กทราบว่าวันนี้จะได้เรียนเรื่องอะไรและเรียนรู้แล้วสามารถทำอะไรได้บ้าง การแจ้งหัวข้อ หรือเรื่องที่จะสอนให้เด็กทราบก่อนล่วงหน้าก่อนจะเริ่มบทเรียนนี้ เป็นวิธีการทำให้ตั้งใจวิธีหนึ่งและเป็นการวางแผนให้แก่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนว่าการเรียนการสอนในครั้งนี้จะมีทิศทางไปในแนวไหน เป็นการตั้งเป้าหมายเอาไว้เพื่อกันการหลงทาง สำหรับวิธีการแจ้งจุดประสงค์ให้น่าสนใจนั้นเป็นเทคนิคของผู้สอนแต่ละคน แต่ไม่จำเป็นต้องใช้เวลามาก

3. ทบทวนความรู้เดิม ก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไปนั้น ครูผู้สอนควรแน่ใจเสียก่อนว่าความรู้เดิมของเด็กมีเพียงพอแล้ว ถ้าความรู้เก่ายังไม่แน่น แต่เด็กต้องรับของใหม่ต่อไป จะทำให้พื้นฐานความรู้เด็กคลอนแคลน ซึ่งมีผลเสียต่อขั้นตอนในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะเชาวน์ปัญญา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ ถ้าเรื่องที่จะสอนในวันนี้คือ เรื่องการหารเลข ครูก็ควรทบทวนและซักซ้อมให้ครูเกิดความมั่นใจ อาจทำได้โดยวิธีซักถาม บอกเล่า หรือโดยการสอนที่จะเรียกว่า ทดสอบก่อนสอน

4. เสนอบทเรียนใหม่ โดยใช้อุปกรณ์ช่วย โสตทัศนูปกรณ์และสื่อการสอนใด ๆ ที่เหมาะสมอาจนำมาใช้ในขั้นตอนนี้ เพื่อให้การเรียนบทใหม่ น่าสนใจและชวนติดตาม ในกรณีที่ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ประกอบก็ไม่ใช่เรื่องที่ครูจะต้องวิตกกังวลแต่ประการใด เพราะครูเท่านั้นที่รู้ว่าอะไรที่เหมาะสมสำหรับเด็กในกลุ่มของตน ตัวอย่างเช่น ในชั่วโมงสังคมศึกษา แผนที่ประเทศที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ก็เป็นอุปกรณ์ที่เพียงพอแล้ว ครูอาจนำมาใช้ได้ทั้งในขั้นเร้าความสนใจและตอนเสนอบทเรียนใหม่

5. ครูให้แนวความรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานพอที่นักเรียนจะฝึกปฏิบัติไป ขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูจะเป็นผู้ให้แนวทางการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสมรรถภาพของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ปลายทางคาบนั้น เช่น ถ้าจุดประสงค์ปลายทาง บ่งบอกไว้ว่าต้องการให้นักเรียนตอนกิ่งไม้ได้ถูกต้อง (ทักษะการเคลื่อนไหว) ในขั้นนี้ครูก็ควรสาธิตและแนะนำวิธีการให้นักเรียนได้ดูและได้ทราบ เพื่อจะได้ลงมือปฏิบัติในขั้นต่อไป

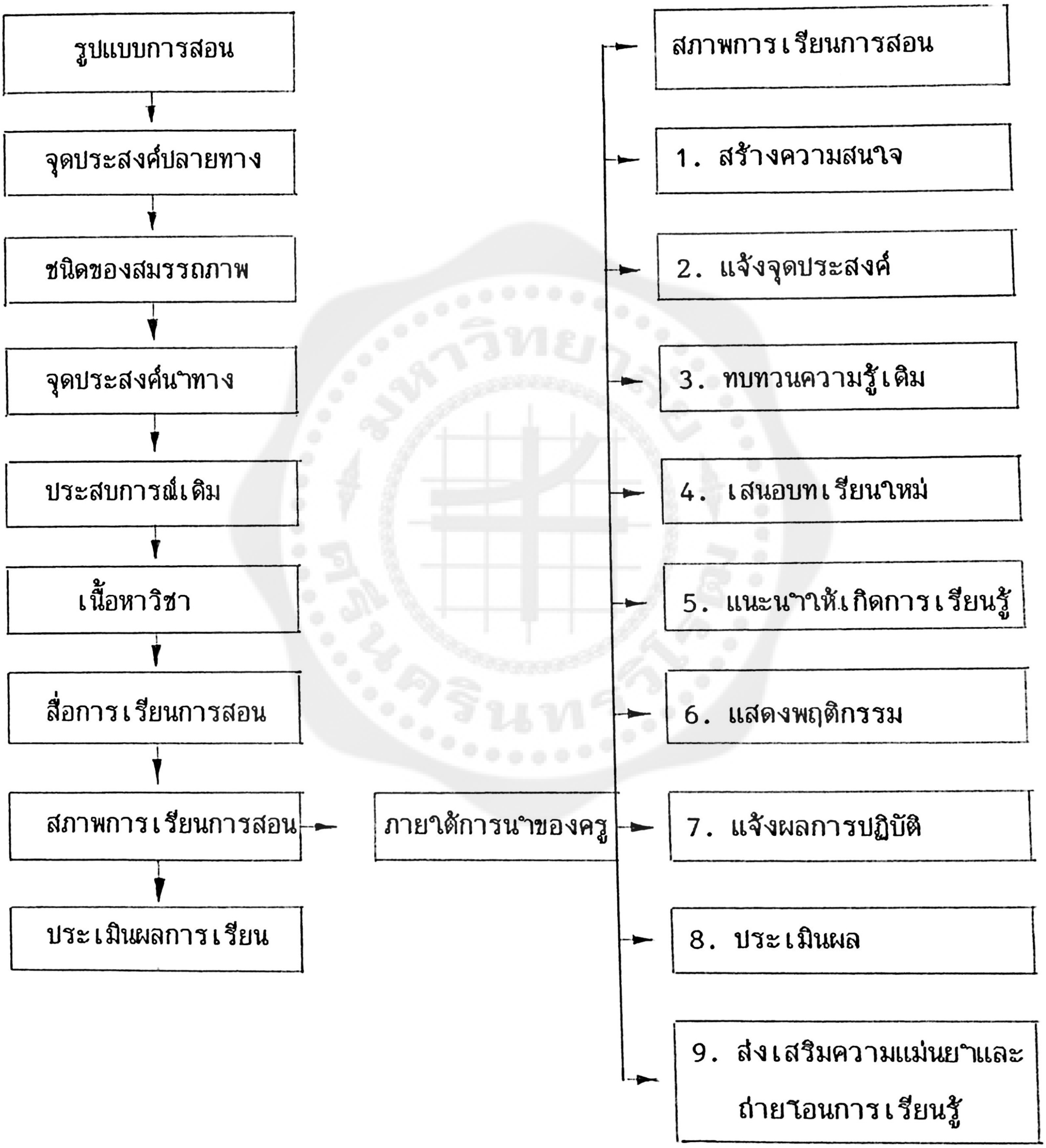
6. นักเรียนปฏิบัติ เนื่องจากในปัจจุบันนี้เรามุ่งให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ เราจึงควรจะเริ่มส่งเสริมตั้งแต่ในชั่วโมงเรียนเป็นต้นไป ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อนักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแสดงออกตามสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพื่อนักเรียนเหล่านั้นจะได้เป็นนักคิด นักทำ มีความคิดริเริ่ม สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

7. นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ การที่นักเรียนลงมือกระทำกิจกรรมใด ๆ แล้ว ได้ทราบผลทันทีว่าที่ทำลงไปนั้นถูกต้อง หรือไม่ดีประการใดนั้น ย่อมจะเป็นผลดีแก่ตัวนักเรียนเอง ข้อบกพร่องบางอย่างถ้าทิ้งไว้เนิ่นนานโดยไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ผู้กระทำก็เกิดความเคยชินติดเป็นนิสัยและยากแก่การเปลี่ยนแปลงในภายหลัง ในขั้นนี้ครูอาจเป็นผู้ให้คำติชมแก้ไขด้วยตัวเองหรืออาจให้กลุ่มหรือแม้แต่ตัวนักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

8. ประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ การประเมินผลการเรียนในแต่ละคาบเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพราะจะเป็นสิ่งที่ยืนยันให้ผู้สอนทราบว่า การสอนของตนในคาบนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ บางครั้งครูคิดว่าตนได้สอนไปตามที่ต้องการแล้ว แต่ปรากฏว่า นักเรียนยังไม่เข้าใจและยังไม่ถึงจุดประสงค์นั้น วิธีการที่จะต้องปฏิบัติคือ ครูอาจประเมินดูได้จากการทดสอบย่อย หรือจากการสังเกตและเมื่อผลจากการประเมินในคาบนั้น พบว่า การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายแล้วย่อมเป็นนิมิตรหมายอันดีว่า ถ้าเป็นเช่นนี้ไปทุก ๆ คาบ ทุก ๆ บทเรียนแล้ว การสอนของครูโดยส่วนรวมก็ย่อมจะบรรลุจุดประสงค์ของรายวิชาด้วย

9. เน้นให้เด็กเกิดความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ คือ การที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้เด็กมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น วิธีการที่ครูจะทำได้ดีอาจยกสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันกับสิ่งที่ได้เรียนมาให้นักเรียนลองคิดทำว่าทำได้หรือไม่ ครูอาจให้การบ้านหรือให้หาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้เรียนในชั้น

จากลำดับขั้นการสอนทั้ง 9 ขั้น นำมาจัดเป็นแผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5. <u>งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือและการทำงานกลุ่ม</u>

ทิศนา แขมมณี และคนอื่น ๆ (2528 : ค - ฉ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 ถึงปี พ.ศ.2528 ดำเนินการวิจัย 4 ตอนต่อเนื่องกันเพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการศึกษาในขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพจริงในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนขาดทักษะการเป็นหัวหน้ากลุ่ม 31 รายการ จากทั้งหมด 36 รายการ และขาดทักษะการเป็นสมาชิกกลุ่ม 10 รายการ จากทั้งหมด 24 รายการ ทักษะการทำงานกลุ่มของหัวหน้าที่นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างขาด ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน ด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ด้านการสรุปและประเมินผล และด้านคุณสมบัติทั่วไปบางประการ ในขั้นที่ 2 การพัฒนารูปแบบของการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ขั้นที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ ขั้นสุดท้าย เป็นการสรุปแแบบฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผลการศึกษาทั้งหมดทำให้ได้รูปแบบการฝึกทักษะ การทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532 : 70 - 71) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ด้านสมาชิกสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรไกร รุ่งรอด (2523 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการให้ความร่วมมือกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ STAD กับกิจกรรมการเรียนตามคู่มือครูของ สสวท. จำแนกตามระดับความสามารถ ผลการศึกษาพบว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนันท์ กิตตินรนันท์ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพรานวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการทดลอง นักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนุสรณ์ สุชาตานนท์ (2536 : 65 - 71) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บลิส (Bliss. 1986 : 173) ได้ศึกษาการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยวิธีแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยผู้วิจัยอยากทราบว่าการเรียนเป็นกลุ่มจะก่อให้เกิดผลอย่างไร และถ้าเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ จะแตกต่างจากการเรียนน้อยครั้งอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สอนโดยการแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ บ่อยครั้ง จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการมีส่วนร่วมและเป็นวิถีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเป้าหมายในการสอนมากกว่าครูที่สอนโดยการแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ แต่ปฏิบัติน้อยครั้ง

2. ครูที่สอนโดยการแบ่งกลุ่มนักเรียน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ บ่อยครั้ง มักจะได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียนมากกว่าครูที่สอนโดยการแบ่งกลุ่มน้อยครั้ง

3. ครูที่สอนสังคมศึกษาโดยมีการแบ่งกลุ่มบ่อยครั้งและการจัดการเรียนการสอนโดยไม่ได้รับการสนับสนุนทางโรงเรียนจะมีความเชื่อเรื่องความสำคัญของทักษะการมีส่วนร่วมน้อยกว่าครูที่สอนโดยมีการแบ่งกลุ่มบ่อยครั้งและได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียน

จะเห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมของทางโรงเรียนมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เมื่อครูจัดการเรียนการสอนโดยมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ บ่อยครั้ง ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนและสมาชิกในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันดี

นาทีฟ (Native. 1986 : 44) ได้ศึกษาผลการใช้ยุทธวิธีการสอน โดยการเรียนแบบร่วมมือ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับเกรด 6 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ 3 วิธีคือ การสอนด้วยการเรียนแบบสะสมความรู้ 2 (Jigsaw 2) การสอนแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op) และการเรียนแบบรับผิดชอบต่อตนเอง เปรียบเทียบกับการสอนแบบกลุ่มเดิม โดยการสุ่มตัวอย่างนักเรียนเกรด 6 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษามาจำนวน 129 คน ใช้เวลาทดลอง 9 สัปดาห์ ใช้ครู 4 คน หมุนเวียนเข้าสอน ใช้วิธีที่แตกต่างกัน ครูที่เข้าสอนจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ก่อนทำการสอน ผลการวิจัยพบว่า การสอนแบบร่วมมือ 2 ใน 3 วิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

พรทิพา ซิเดนทรีย์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวางแผนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และการวางแผนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

งานวิจัยในประเทศ

ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529 : 179) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคม

ศึกษาด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจสี่กับการสอนตามคู่มือครูพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สงวนศรี นักงาน (2530 : 121) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือครูพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธิดารัตน์ วีรเหมฤทธิวงศ์ (2531 : 183) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนด้วยหนังสือเรียนสังคมศึกษาในรูปแบบพัฒนาการแก้ปัญหากับหนังสือเรียนของกรมวิชาการ ศึกษาพัฒนาการด้านการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยกลุ่มทดลองสอนด้วยหนังสือเรียนสังคมศึกษาในรูปแบบพัฒนาการแก้ปัญหา กลุ่มควบคุมสอนด้วยหนังสือเรียนสังคมศึกษาของกรมวิชาการพบว่า ความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิรภา หนูน้อย (2532 : 248) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้สื่อประสมกับกาสอนแบบแก้ปัญหาตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ในวิชาสังคมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 82) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แท่งทิพย์ วันเจริญพันธ์ (2536 : 69) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบส่าคำตอบ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของกสุ่มทดลอง และกสุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

ตักเกอร์ (Tucker. 1975 : 64) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านการอ่าน การคำนวณและทักษะในการให้ความหมายของรูปที่เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 9 แห่ง ในรัฐมิสซูรี พบว่า ทักษะในการคำนวณและทักษะในการให้ความหมายของรูปแบบที่เกี่ยวกับปัญหา มีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาที่เป็นภาษาและรูปภาพ

ฮอลโวเวล (Hoolowell. 1977 : 57) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงขบวนการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ 7 ขั้นตอน คือ ความเข้าใจในปัญหา การระลึกถึงข้อเท็จจริงการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหา การตรวจสอบผลที่เป็นคำตอบ การตรวจสอบดูว่าวิธีคิดแก้ปัญหานั้นถูกต้องหรือไม่ การคัดค้านหรือการยอมรับวิธีการคิดแก้ปัญหาพบว่า นักเรียนที่แก้ปัญหาได้สำเร็จมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่แก้ปัญหาไม่สำเร็จและกระบวนการคิดแก้ปัญหาสอดคล้องกับขั้นตอนการคิดขั้นที่หนึ่งถึงร้อยละ 85

เชอร์แมน (Sherman. 1977 : 63) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาค่าสหสัมพันธ์ภายในคุณลักษณะสามอย่างในการแก้ปัญหาคือ การเตรียมความพร้อมของการแก้ปัญหา ความสามารถในการเสนอวิธีแก้ปัญหาและความสามารถในการประเมินผลการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 127 คน ในรัฐนิวยอร์คพบว่า ความสามารถทั้งสามอย่างต่างมีความสัมพันธ์กัน

ซอว์ (Shaw. 1977 : 5337 - A) ได้ศึกษาถึงวิธีการฝึกกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาที่สามารถส่งผลถึงทักษะการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา โดยฝึกกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ให้กสุ่มทดลอง กสุ่มควบคุม ไม่ได้ฝึกเป็นเวลา 24 สัปดาห์ แล้วนำเครื่องมือด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาใช้ทดสอบพบว่า กสุ่มทดลองมีคะแนนสูงด้านทักษะการแก้ปัญหาทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่า ทักษะการแก้ปัญหา

สามารถสอนโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการนั้นสามารถถ่ายทอดไปยังเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาได้

ฮอดคินส์ (Hopkins. 1985 : 2790) ได้ศึกษารูปแบบของห้องเรียนที่ส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนพบว่า จะต้องเป็นห้องเรียนที่มีข่าวสารน่าสนใจได้อ่าน ได้ทดลองวิเคราะห์ข่าวอยู่เสมอ มีภาพอุปกรณ์หรือสัญลักษณ์ที่เคยกล่าวจากข่าวสารนั้น และนักเรียนมีโอกาสถกเถียงตามความคิดของตนเองอย่างอิสระ เมื่อได้พบเห็นสิ่งเหล่านั้น จึงจะส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน

<u>สมมติฐาน</u>

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดาเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดาเนินการดังนี้

1. การกาหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
5. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
6. การดาเนินการทดลอง
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

<u>การกาหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง</u>

1. <u>ประชากร</u>

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อาเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ที่เรียนกิจกรรมคาบอิสระ รวมทั้งสิ้น 450 คน

2. <u>กลุ่มตัวอย่าง</u>

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อาเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ที่เรียนกิจกรรมคาบอิสระ ซึ่งได้จากการสุ่มโดยใช้นักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1 กลุ่มทดลอง จานวน 30 คน สอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

2.2 กลุ่มควบคุม จานวน 30 คน สอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. ใช้วิธีสุ่ม โดยการจับฉลาก จากนักเรียนจำนวน 450 คน มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน

2. จับฉลากอีกครั้งเพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เป็นเนื้อหาวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ใช้เวลาในการทดลอง 16 คาบ คาบละ 50 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการสอน ส 032 ตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. แผนการสอน ส 032 ตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ส 032
4. แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของรายวิชาและขอบข่ายเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1.2 ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างแผนการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.3 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม

1.4 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหา

1.5 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

1.6 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

1.7 จัดทำแผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จำนวน 16 คาบ ซึ่งประกอบด้วย

1.7.1 ความคิดรวบยอด

1.7.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.7.3 เนื้อหาสาระ

1.7.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อปัญหา

ขั้นที่ 3 กำหนดงาน และจัดระเบียบงาน เพื่อศึกษา

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

1.7.5 การวัดผลประเมินผล

1.8 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้องของขั้นตอนต่าง ๆ ของแผนการสอนเพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข เป็นการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

1.9 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้ภาษา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับเวลาที่กำหนด แล้วนำมาปรับปรุงแผนการสอนก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

2. แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของรายวิชาและขอบข่ายเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

2.2 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม

2.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหา

2.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

2.5 จัดทำแผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

2.5.1 จุดประสงค์ปลายทาง

2.5.2 จุดประสงค์นำทาง

2.5.3 เนื้อหา

2.5.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็น 9 ขั้นดังนี้

2.5.4.1 สร้างความสนใจ

2.5.4.2 แจ้งจุดประสงค์

2.5.4.3 ทบทวนความรู้เดิม

2.5.4.4 เสนอบทเรียนใหม่

2.5.4.5 ให้แนวทางการเรียนรู้

2.5.4.6 แสดงพฤติกรรม

2.5.4.7 แจ้งผลการปฏิบัติ

2.5.4.8 ประเมินผล

2.5.4.9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบจากหนังสือเทคนิคการวัดผล และการประเมินผลการสอนสังคมศึกษาของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 : 1 - 69) และเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพรัตกุล (2522 : 1 - 40)

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาตามเนื้อหาที่นำมาทดลอง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 คน ทำการวิเคราะห์หลักสูตร สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรจากเนื้อหา และพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของ บลูม (Bloom. n.d.) สำหรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าต้องวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

3.2.2 จำแนกจุดมุ่งหมายการศึกษาออกเป็นพฤติกรรม โดยจำแนกจุดมุ่งหมายในรายวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยพฤติกรรมใดบ้าง

3.2.3 ให้ความหมายของแต่ละพฤติกรรม พร้อมระบุลักษณะการกระทำหรือการแสดงออกที่บุคคลมีพฤติกรรมนั้น ๆ

3.2.4 จำแนกเนื้อหา และระบุความคิดรวบยอดของแต่ละเนื้อหา

3.2.5 ให้ค่าน้ำหนัก ผู้ร่วมดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดค่าน้ำหนักแสดงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและพฤติกรรมในช่อง ตามความเห็นของแต่ละคนโดยอิสระ

3.2.6 สร้างตารางเฉลี่ย โดยนำคะแนนของแต่ละคนมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนคนทั้งหมด ที่ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.7 สร้างตารางพัน โดยเปลี่ยนตารางวิเคราะห์ให้ช่องรวมทั้งหมดเท่ากับ 1000 ซึ่งการเปลี่ยนนี้จะมีผลให้ต้องเปลี่ยนคะแนนแต่ละช่องด้วยการปรับคะแนนให้ได้ตาราง 1000

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 5 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบที่สร้างตามเกณฑ์วิเคราะห์หลักสูตรไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เรียนเนื้อหาวิชานี้มาแล้ว จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยการตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ โดยใช้เทคนิค 27 % ของจุง เตห์ ฟาน (Fan. 1952 : 6 - 32) แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

3.6 นำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด จำนวน 50 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 168 ; อ้างอิงมาจาก Kuder and Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่น .81

4. การสร้างแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยยึดหลักกระบวนการคิดของ เวียร์ (Weir. 1974 : 14) เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับข้อความ เพื่อให้นักเรียนนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการคิดแก้ปัญหา ในแต่ละสถานการณ์จะประกอบด้วยกระบวนการคิดแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน คือ การตั้งปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีการแก้ปัญหา การตรวจสอบผลลัพธ์ เป็นแบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

4.2 นำแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดแก้ปัญหา จำนวน 5 ท่าน ก่อนนำไปทดลองใช้จริง โดยมีหลักเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกสอดคล้อง หรือถูกต้อง

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกสอดคล้อง หรือถูกต้อง

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกไม่สอดคล้อง หรือไม่ถูกต้อง

หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์ที่เป็นคำถามและตัวเลือกในขั้นตอนทั้ง 4 ของกระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า หรือเท่ากับ .5 ถ้าน้อยกว่า .5 ตัดทิ้ง หรือนำไปปรับปรุงใหม่

4.3 นำแบบสอบวัดในการคิดแก้ปัญหาที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบวัดในการคิดแก้ปัญหา

4.4 นำแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้หลักการตัดกลุ่ม 27 % เป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หาค่า p โดยเปิดตารางของ จุง เตห์ ฟาน (Fan. 1952 : 6 - 32) แล้วเลือกเอาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

4.5 นำแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จำนวน 32 ข้อ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนน

4.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (สำนัก สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 168) ได้ค่าความเชื่อมั่น .81

<u>แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา</u>

<u>สถานการณ์</u>

ในหมู่บ้านโคกช้างมีเพียงหนองน้ำท้ายหมู่บ้านเท่านั้น ที่เป็นแหล่งน้ำใช้ ชาวบ้านจึงใช้เป็นที่อาบน้ำ ตักน้ำไปดื่มและมักพบว่า มีชาวบ้านในหมู่บ้านโคกช้าง เป็นโรคท้องร่วงอยู่เสมอ

1. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้
   ก. หมู่บ้านโคกช้างขาดแคลนน้ำ
   ข. ชาวบ้านป่วยเป็นโรคท้องร่วง
   ค. หมู่บ้านโคกช้างไม่มีน้ำประปาใช้
   ง. ชาวบ้านชอบถ่ายลงในหนองน้ำ
   จ. ในผงซักฟอกที่ใช้ซักผ้ามีเชื้อโรคท้องร่วง
2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร
   ก. ชาวบ้านขาดแคลนแหล่งน้ำใช้
   ข. เกิดโรคท้องร่วงระบาดในหมู่บ้าน
   ค. มีเชื้อโรคในน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการดื่ม
   ง. ฝนไม่ตกในหมู่บ้านนี้เป็นระยะเวลานาน
   จ. ชาวบ้านไม่ช่วยกันสร้างส้วมให้ถูกสุขลักษณะ
3. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด
   ก. จัดการทำฝนเทียม
   ข. ให้ชาวบ้านดื่มน้ำต้มสุก
   ค. ห้ามชาวบ้านซักผ้าในบริเวณหนองน้ำ
   ง. ให้ชาวบ้านปลูกผีป้องกันโรคท้องร่วง
   จ. ขุดส้วมสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะไว้ใช้ในหมู่บ้าน

4. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 3 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. มีแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน

ข. ชาวบ้านไม่ป่วยเป็นโรคพยาธิ

ค. ชาวบ้านมีน้ำดื่มที่ถูกสุขลักษณะ

ง. ชาวบ้านมีภูมิคุ้มกันโรคท้องร่วง

จ. ชาวบ้านมีน้ำฝนดื่มแทนน้ำจากหนองน้ำ

<u>การดำเนินการทดลอง</u>

1. <u>แบบแผนการทดลอง</u>

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ตามแบบแผนการวิจัยแบ่งกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control Group Pretest - Posttest Design)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T_1	X	T_2
CR	T_1	-	T_2

<u>สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง</u>

X แทน การจัดกระทำ (Treatment)

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)

T_1 แทน การทดสอบก่อนที่จะทำการทดลอง (Pretest)

T_2 แทน การทดสอบหลังจากการทดลอง (Posttest)

2. <u>วิธีดำเนินการทดลอง</u>

หลังจากที่ได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว และแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

2.2 ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมผู้วิจัยได้ฝึกให้ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 1 ท่าน เพื่อทำการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ดังมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ขั้นสร้างความสนใจ คือ ครูใช้วิดีทัศน์และแผ่นภาพโปร่งใส เพื่อเร้าความสนใจ

2.2.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์คือ การแจ้งให้นักเรียนทราบถึงผลที่ต้องการหลังการเรียนรู้ในบทเรียนแต่ละบท

2.2.3 ขั้นทบทวนความรู้เดิมคือ สำรวจหรือกระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็น

2.2.4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่คือ การเริ่มให้ความรู้ใหม่โดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการซักถาม

2.2.5 ขั้นให้แนวทางการเรียนรู้ คือ ขั้นการชี้แนะแนวทางหรือนำทาง เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินการสืบสวนหาความรู้และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

2.2.6 ขั้นแสดงพฤติกรรม เป็นการให้นักเรียนลงมือดำเนินการสืบสวนค้นคว้า วิเคราะห์ อภิปรายผลการศึกษาและสรุปผลการศึกษา

2.2.7 ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ เป็นการแจ้งผลให้นักเรียนทราบถึงผลการศึกษาและผลการทำงานกลุ่ม

2.2.8 ประเมินผล เป็นการประเมินว่าผลการศึกษาและพฤติกรรมที่นักเรียนได้กระทำนั้นบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนนั้นเพียงใด

2.2.9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้ เป็นการที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้นักเรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว และแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นชุดเดิม

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test for Independent Samples ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

<u>สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าเฉลี่ย คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (สำนัก สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 63)

$$S^2 = \frac{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

ΣX^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามในสถานการณ์กับตัวเลือกในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการแก้ปัญหา คำนวณจากสูตร สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (ม.ป.ป. : 3)

$$IC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับตัวเลือก

R แทน คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม และแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยวิเคราะห์เป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้หลักการจัดกลุ่ม 27 % กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วเปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เตห์ ฟาน (Fan. 1956 : 6 - 32) โดยใช้สูตรอย่างง่าย

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้สูตร KR-20 (Kuder and Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 168 ; อ้างอิงมาจาก Kuder and Richardson)

$$r_{tt} = \frac{N}{N - 1}\left\{1 - \frac{\Sigma pq}{S_t^2}\right\}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

N แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

p แทน สัดส่วนของผู้ทำถูกในข้อหนึ่ง ๆ = จำนวนคนที่ทำถูก / จำนวนคนทั้งหมด

q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ 1 - p

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คำนวณโดยใช้ t-test for Independent Samples ในรูป Difference Score จากสูตร (Scott. 1962 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}} \quad ; df = N_1 + N_2 - 2$$

ซึ่ง $$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{N_1} + \frac{S_D^2}{N_2}}$$

ซึ่ง $$S_D^2 = \frac{\sum(D_1 - MD_1)^2 + \sum(D_2 - MD_2)^2}{N_1 + N_2 - 2}$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้ในการพิจารณาใน t-distribution

MD_1 แทน ค่าเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง

MD_2 แทน ค่าเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม

D_1 แทน ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง

D_2 แทน ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม

S_D^2 แทน ค่าความแปรปรวนของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนและก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

$S_{MD_1 - MD_2}$ แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

N_1 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง

N_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}_1$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการเรียน
$\overline{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการเรียน
SD_1	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการเรียน
SD_2	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังการเรียน
MD	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนน
$S_{MD_1 - MD_2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบหลังการเรียนและก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test Independent ในรูป Difference Score ได้ผลดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	MD	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	30	27.97	33.93	5.97		
					1.09	2.17 *
กลุ่มควบคุม	30	25.57	29.17	3.60		

t (α .05, df 58) = 2.000

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test Independent ในรูป Difference Score ได้ผลดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\overline{X}_1$	$\overline{X}_2$	MD	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	30	16.60	20.63	4.03		
					.68	3.87**
กลุ่มควบคุม	30	12.90	15.53	2.63		

t (α .01, df 58) = 2.660

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา สรุปสาระสำคัญและผลของการศึกษาได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานของการศึกษา

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกัน

วิธีการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม

โดยการจับฉลาก จากนักเรียนจำนวน 450 คน มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน แล้วจับฉลากอีกครั้งเพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มและแผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

2.3 แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

3. วิธีดำเนินการทดลอง

3.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

3.2 ทำการทดลองโดยการสอนตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาในการสอนกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

3.4 นำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยใช้ t-test Independent ในรูป Difference Score

2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยใช้ t-test Independent ในรูป Difference Score

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากผลการศึกษาค้นคว้าได้รวบรวมข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดทั้งผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการอภิปรายดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการ-กลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุสรณ์ สุชาตานนท์ (2536 : 58 - 59) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532 : 62) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นาทีฟ (Native. 1986 : 44) ได้ศึกษายุทธวิธีการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับเกรด 6 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ 3 วิธี คือการสอนด้วยการเรียนแบบสะสมความรู้ 2 (Jigsaw 2) การสอนแบบแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op) และการเรียนแบบรับผิดชอบต่อตนเอง กับการสอนแบบกลุ่มเดิม ผลการวิจัยพบว่า การสอนแบบร่วมมือ 2 ใน 3 วิธี แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน น่าจะมีผลมาจาก

1.1 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระในการศึกษาหาความรู้ แสดงความคิดเห็น สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และฝึกกระบวนการกลุ่ม โดยเริ่มจากการเสนอสถานการณ์ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา เลือกปัญหาแล้วเข้ากลุ่มตามปัญหาที่สนใจ วางแผนหาความรู้ กำหนดบทบาทหน้าที่ มอบหมายการ-ทำงานมีทั้งการศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม ในขณะที่ศึกษาเป็นรายบุคคลจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ตัดสินใจรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ขณะที่เรียนเป็นกลุ่มนักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการอภิปรายเพื่อวางแผนการค้นคว้าหาความรู้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จอยส์ และเวลส์ (Joyce and Weil. 1985 : 31) ที่กล่าวว่า การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เรียนรู้บทบาท รู้ความรับผิดชอบ มีเหตุผล มีทักษะ การวางแผน แล้วนักเรียนจะเกิดความรู้ และบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับแนวความคิดของ (เตือนใจ แววงาม. 2534 : 20 - 21) ที่กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม นักเรียนจะเกิดการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ และเกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เมื่อนักเรียนเคยชินต่อการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มแล้ว ความร่วมมือของนักเรียนภายในกลุ่มมีมากขึ้น เกิดความกระตือรือร้น อยากเรียน สนุกสนาน ไม่เบื่อ เพราะทุกคนมีกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติ มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ เป็นการฝึกให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจร่วมกัน อันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้นตรงกับทฤษฎีการทำงานของกลุ่มของ จอร์จ โฮแมนส์ (สมยศ นาวีการ. 2523 : 234 ; อ้างอิงมาจาก George Homans. n.d.) อธิบายว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 องค์ประกอบคือ กิจกรรม การทำงานร่วมกันและความรู้สึก ถ้านักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในกลุ่ม นักเรียนจะมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการสื่อความหมาย จะทำให้ผลงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. จากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529 : 61 - 68) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 76 - 77) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรภา หนูน้อย (2532 : 248) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้สื่อประสมกับการสอนแบบแก้ปัญหาตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับ ชอว์ (Shaw. 1977 : - A) ได้ศึกษากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาที่ส่งผลถึงทักษะการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงด้านทักษะการแก้ปัญหาทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่า ทักษะการแก้ปัญหา สามารถสอนโดยใช้กระบวนการของวิทยาศาสตร์และกระบวนการนั้นสามารถถ่ายทอดไปยังเนื้อหาวิชาสังคมได้

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกัน น่าจะมีผลมาจาก

2.1 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ แสดงความคิดเห็น มีอิสระในการแสวงหาความรู้ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ฝึกกระบวนการแก้ปัญหา ด้วยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ โดยใช้สถานการณ์เป็นตัวกำหนดปัญหา แล้วให้นักเรียนระบุปัญหา หาสาเหตุของปัญหา เสนอวิธีการแก้ปัญหาและสรุปผลการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอน จะทำให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการแก้ปัญหามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มังกร ทองสุขดี (2523 : 5 – 10) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่สามารถฝึกได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาดีขึ้น

2.2 จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การเรียนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม นักเรียนความกระตือรือร้นในการเรียน เรียนด้วยความสนุกสนาน เกิดความอยากรู้อยากเห็น อันสอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากเข้าใจ และอยากคิดในสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น ในการสอนที่ทำให้นักเรียนได้มีส่วนในการคิด และได้เรียนไปทีละขั้นตอน เป็นการจัดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิดของตน

การคิดจะช่วยให้นักเรียนนำไปใช้แก้ปัญหาได้ ซึ่งตรงกับทฤษฎีทางด้านพัฒนาการของ เพียเจต์ (Piaget. 1962 : 120) กล่าวว่า เด็กมีอายุระหว่าง 11 - 15 ปี จะมีพัฒนาสติปัญญาในขั้นคิดอย่างมีแบบแผน (Stage of Formal Operation) มีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจถึงระดับสูงสุด มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ และซับซ้อนได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางวสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนกลุ่มมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อจะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรนำการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอน เพราะการสอนสังคมศึกษา เป็นการฝึกกระบวนการประชาธิปไตย กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้ ทั้งนี้ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะในการศึกษาค้นคว้า ทักษะทางปัญญา และทักษะในการทำงานกลุ่ม รวมทั้งรู้จักการวางแผนในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รู้จักยอมรับซึ่งกันและกัน การนำการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมาสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นประชาธิปไตย รู้จักค้นคว้าหาความรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้สนองจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เพื่อนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้สอนควรเข้าใจขั้นตอนในการสอนและดำเนินการสอนตามขั้นตอนในแผนการสอน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและควบคุมเวลาให้เป็นไปตามกำหนด และควรฝึกกิจกรรมการทำงาน

กลุ่มก่อน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นอกจากนั้น การจัดชั้นเรียนควรเป็นชั้นแบบเปิด หรือห้องกิจกรรมเฉพาะที่นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้รวดเร็ว เพราะนักเรียนจะต้องจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มทุกครั้งก่อนเรียน ทำให้เสียงดังห้องข้างเคียงและเสียเวลาในการเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มไปทดลองกับนักเรียนระดับต่าง ๆ ทั้งประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ

2.2 ควรมีการทดลองฝึกทักษะที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม เช่น การพูด การฟัง การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2.3 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม น่าจะส่งผลถึงตัวแปรอื่น ๆ อีก เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กุหลาบ หลาบมาลา. "เขาสอนให้เด็กมองอนาคต," สารพัฒนาหลักสูตร. 31 : 14 - 15 ; ตุลาคม 2517.

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

จิรภา หนูน้อย. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้สื่อประสมกับการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้สื่อประสมกับการสอนแบบแก้ปัญหา ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ฉลอง ภิรมย์รัตน์. กระบวนการกลุ่มคู่มือประกอบการเรียนวิชา 325 หลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2521.

ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522.

ชูศักดิ์ สิงห์อุดร. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ฉะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ. ภาษาไทยสำหรับครู. ม.ป.ท., 2520.

ดวงเดือน เทศวานิช. "รูปแบบการสอน," พิฆเนศวร. วารสารวิชาการวิทยาลัยครูพระนครสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ 1 (2) : ธันวาคม 2534 - พฤษภาคม 2535.

เตือนใจ แววงาม. พลวัตรกลุ่มและการทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เม็ดทรายพริ้นติ้ง, 2534.

ทิศนา แขมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ทิศนา แขมมณี. "การพัฒนากระบวนการคิด," วารสารการศึกษากรุงเทพฯ. 12 : 1 - 5 ; กันยายน 2533.

แท่งทิพย์ วันเจริญพันธ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบส่าคำตอบ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

ธิดารัตน์ วีรเหมฤทธิ์วงศ์. การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสอนด้วยหนังสือเรียนสังคมศึกษาในรูปแบบพัฒนาการแก้ปัญหากับหนังสือเรียนของกรมวิชาการ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

บุญสม ครุฑทา. การสร้างแบบวัดการคิดเป็น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.

บุญเสี้ยง พลอาวุธ. "การเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา," มิตรครู. 10 : 45 - 46 ; พฤษภาคม - มิถุนายน, 2511.

ประนอม เดชชัย. แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2521.

ประสาท อิศรปรีดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, 2523.

ปราณี โพธิสุข. แนวคิดในการเรียนการสอนสังคมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.

พรทิพา ซิเดนทรีย์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวางแผนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

พัชรินทร์ ธารีรัฐการฟ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

ภิญโญ บัวทอง. "คำบรรยายและอภิปรายเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา," เอกสารนิเทศการศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2518.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. ชุดการเรียนการสอนสำหรับครูวิทยาศาสตร์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอนและผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์, 2525.

มังกร ทองสุขดี. การวางแผนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : บัวหลวงการพิมพ์, 2522.

มัลลิการ์ พงษ์ปริตร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพมนุษย์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.

ส้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศึกษาพร, 2531.

วิชาการ, กรม. ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอนที่เน้นกระบวนการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.

———. รายงานผลการประเมินการใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2535 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

วิจิตร สินสิริ. "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอน การวัดผลและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา," นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุนทรการพิมพ์, 2517.

ศรไกร รุ่งรอด. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการใช้ความร่วมมือต่อกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ STAD กิจกรรมการเรียนตามคู่มือครูของ สสวท. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมสามัญศึกษา. "การมัธยมศึกษากับสังคมไทยในอนาคต," เอกสารการสัมมนาวิชาการ ลำดับที่ 3. คุรุสภา, 2527.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

ศิวพร เสนียวงศ์ ณ อยุธยา. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

สงวนศรี นักงาน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

สมจิต สวธนไพบูลย์. สมรรถภาพการสอนของครู : การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. เทคนิคการวัด และประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

สมยศ นาวีการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. การประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2526.

สันต์ ธรรมบำรุง. การสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2523.

สามัญศึกษา, กรม. การมัธยมศึกษาในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : 2536. อัดสำเนา.

สายหยุด สมประสงค์. "ยุทธศาสตร์การคิด," โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2523.

สารภี รัตนบุรี. เอกสารประกอบการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ รุ่น 20, 21. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2523.

สาโรช บัวศรี. เอกสารประกอบการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ รุ่น 20,21 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สิริวรรณ ศรีพหล. "แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษา," เอกสารการประชุมกลุ่มการสอนสังคมศึกษา การสัมมนาวิชาการปัญหาและอุปสรรคในการนำทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาและแนะแนวไปปฏิบัติ ระหว่างวันที่ 25 - 27 ตุลาคม 2525. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2516. อัดสำเนา.

สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหบัณฑิต, 2514.

สุนันท์ กิตตินรนันท์. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพรานวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

สุพล วังสินธุ์. "รูปแบบการสอน (Models of Teaching)," มิตรครู. 3(10) : พฤษภาคม 2532.

สุรีย์ บาวเออร์. "การเรียนรู้โดยร่วมมือ," วารสารวิชาการ-อุดมศึกษา. 2(1) : 14 - 20 ; กันยายน - ธันวาคม 2535.

โสภณ ปภาพจน์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.

หฤทัย อภิชาติพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, ม.ป.ป.

อนุสรณ์ สุชาตานนท์. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

อาคม จันทสุนทร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์. หน่วยศึกษานิเทศก์, 2527.

อารมณ์ สุวรรณปาล. "ทักษะเชาวน์ปัญญา," โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2523.

Bliss, Traci, "Small Group Work in High School Social Studies : Promise and Practice (Cooperative Learning, Committee, Citizenship," Dissertation Abstracts International. 1986.

Bloom, Benjamins. Taxonomy of Educational Objective Hand Book. I : Cognitive Domain. New York : David Mac Kay Company, Inc., 1956.

Bloom, Benjamins S. and others. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York : McGraw-Hill Co., 1971.

Bruce Joyce and Marsha Weil. Models of Teaching. Enlewood Cliffs. Nj : Printice Hall, 1985.

Cartwright, Darwin and Alwin Zander. Group Dynamics. 3 rd.ed, New York : Harper and Row Publishers, 1968.

Craig, G. Science for the Elementary Teaching. Massachusetts : Blaisdell Publish Company, 1966.

Davis Keth. Human Behavior at Work : Organizational Behavior. New York : McGraw-Hill, 1962.

De Bono, Edward, Teaching Thinking. London : Temple Smith, 1976.

Decaroli, Joseph. "What Research Say to the Classroom Teacher Critical Thinking," Social Education. 37(1) : 67 - 69 ; January, 1973.

Dewey, John. How We Think. New York : D.C. Heath and Company, 1933.

Edwin, Enton. The New Social Studies. New York : Rinshart and Winston, 1967.

Ennis, Robert H. "A Concept of Critical Thinking," Harvard Educational Review. 31(1) : 81 : 111, Winter, 1962.

Fan, Chung Teh., Item analysis Table. New : Jersey : Educational Testing Service Princeton, 1952.

Gagne Robert M. The Condition of Learning. New York : Holt Rinehart and Winston Inc., 1965.

———. The Condition of Learning. 2 nd. ed., New York : Holt Rinehart and Winston. Inc., 1970.

Grossnickle, Foster E. and Lee J. Brueckner. Discovery Meaning in Arithmetic. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1959.

Guildford, J.P. and Hepfner Ralph. The Analysis of Intelligence. McGraw-Hill Book Company, 1971.

Hert Lazarowitz, R, and H. Sharan. "Teacher" Verbal Behavior in Cooperative and Whole - Class Instruction. In Cooperative Learning : Theory and Research. Edited by S. Sharn. New York : Praeger Publishing Co., 1980.

Hilda Taba. Teaching Strategies and Cognitive Functioning in Elementary School Children San Francisco. San Francisco State College : Ceep Research, Project No 2404, 1966.

Hoolowell, Kothleem Am. "A Flow Chart Model of Cognitive. Process in Mathemantic Problem - Solving," Dissertation Abstracts International. 37 : 7373 - 8015 - A : 1977.

Hopkins, M.H. "A Classroom Model for Diagnosing the Problem Solving of Elementary School Students," Dissertation Abstracts International. 45 : 1790 - A ; March, 1985.

Hudgins, Bryce B. Learning and Thinking Illinois. F.E. Peacoch Publisheres, Inc., 1977.

Jarolimek, John. Social Studies on Elementary. New York : Harper and Brother., 1967.

Mark L. John, and others. Teaching Elementary School Mathemantic for Understanding. New York : McGraw-Hill Book Company, 1965.

Maurice, P.M. Social Studies Introduction. 4 rd.ed. New Jersey Prentice-Hall., 1963.

Mirhaelis, John U. Social Studies for Children : A Guide to Basic Introduction. New Jersey : Prentice Hall, 1966.

Native, Amalya. "The Effects of Cooperative Learning Instructional Strategies on Academic Achievement Amont Sixth-Grade Social Studies Students (Group, Teams)," Dissertation Abstracts International. 1986.

Piaget, J. The Origins of Intelligence in Children. New York : W.W. Norton, 1962.

Quellmalz, Edys S. "Needed : Better Method for Testing Higher-Order Thinking Skill," Educational Leadership. 43(2) : 29 - 35 ; October, 1985.

Ross, J.H. A Three Years Exploratory Study," Journal of Research in Science Teaching. 7 : 95 : 102 : April, 1963.

Russell, David H. Children's Thinking. New York : Oinn and Company, 1956.

Scott, William A. and Michael Worthoimer. Introduction to Psychological Research. 4 th ed. New York : John Wiley and Sons., Inc., 1962.

Shaw, Terry J. "The Effect of Problem Solving Training in Science Upon Utilization of Problem Solving Skills in Science and Social Studies," Dissertation Abstracts International. 38(9) : 5330-A: March, 1977.

Sherman Marsha Sue Berkowitz. "Selected Affective Characteristic and Greative Problem-Solving Performance in Grifted Elementary School Children. Dissertation Abstracts Internatonal. 35 : 1977.

Tralzer, Jp. The Counselor and Group. Interacting Theory, Training and Practice California, Brooks Cole Publishing, 1977.

Tuchker, Benny Francis. "A Correlation Study of Three Primary Skills Which Contribute to Arithmetic Problem solving Ability Among Forth Grade Studies," Dissertation Abstracts International. 36 : 2620 - A : 1975.

Watson, Goodwin and Edward M Glaser. Critical Thinking Apparisal : Manual For Forms YM and 2 M. New York : Harcourt, Brace and World, I Inc., 1964.

Weir, John Joseph. "Problem Solving is Everybody's Problem," Science Teacher. (4) : 16 - 18 ; April, 1974.

Yale Sharan and Shlomo Sharn : Group Investigation Expands Cooperative Learning : Educational Leadership. December 1989/January/1990.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาและตรวจปริญญานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์

   กศ.บ. (มัธยม) M.S. in Ed, (Sec.Ed.)

   ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์

   กศ.บ. (คณิต), กศ.ม. (วัดผล), กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)

   สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผศ.จำรัส น้อยแสงศรี

   โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร

2. อาจารย์ลัดดา สายพานทอง

   โรงเรียนบางแก้วประชาสรรค์ สมุทรปราการ

3. อาจารย์จิระวรรณ พึ่งกริ่ม

   โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร

4. อาจารย์กนิษฐา อุ่นอนันต์

   โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กรุงเทพมหานคร

5. อาจารย์ชาตรี มณีโกศล

   โรงเรียนบ้านแม่แจ๊ะ แม่ฮ่องสอน

6. อาจารย์อนุสรณ์ สุชาตานนท์

   โรงเรียนเทพลีลา กรุงเทพมหานคร

7. อาจารย์พรทิพา ซิเดนทรีย์

   โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม กรุงเทพมหานคร

8. อาจารย์พรทิพย์ ตั้งไชยวรวงศ์

   โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม กรุงเทพมหานคร

9. อาจารย์บุษยาณี ปูชิตากร

   โรงเรียนวัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร

ภาผนวก ข

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบ

ตาราง 4 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.63	.59	18	.27	.32
2	.61	.28	19	.67	.25
3	.69	.21	20	.56	.24
4	.63	.40	21	.58	.42
5	.33	.32	22	.50	.68
6	.80	.43	23	.41	.31
7	.62	.50	24	.59	.56
8	.67	.53	25	.54	.27
9	.50	.68	26	.63	.40
10	.39	.43	27	.62	.36
11	.60	.39	28	.78	.59
12	.31	.22	29	.64	.47
13	.46	.34	30	.44	.24
14	.41	.31	31	.52	.44
15	.24	.24	32	.22	.47
16	.66	.45	33	.62	.50
17	.71	.34	34	.73	.66

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
35	.66	.74	43	.78	.59
36	.41	.31	44	.41	.56
37	.65	.66	45	.71	.68
38	.48	.30	46	.44	.46
39	.74	.61	47	.32	.51
40	.73	.55	48	.79	.46
41	.48	.23	49	.46	.48
42	.68	.72	50	.54	.34

ค่าความเชื่อมั่น 0.81

ตาราง 5 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.49	.56	17	.60	.53
2	.40	.39	18	.37	.59
3	.80	.43	19	.35	.29
4	.79	.46	20	.63	.69
5	.28	.57	21	.70	.59
6	.37	.24	22	.39	.28
7	.41	.23	23	.70	.38
8	.37	.59	24	.54	.48
9	.63	.69	25	.68	.62
10	.68	.51	26	.65	.36
11	.70	.48	27	.78	.59
12	.36	.47	28	.46	.62
13	.33	.25	29	.24	.24
14	.35	.29	30	.33	.25
15	.72	.22	31	.54	.34
16	.68	.41	32	.23	.49

ค่าความเชื่อมั่น 0.81

ตาราง 6 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	33	31	-2	16	25	32	7
2	29	37	8	17	22	30	8
3	35	37	2	18	26	25	-1
4	32	36	4	19	31	35	4
5	32	37	5	20	26	33	7
6	30	33	3	21	25	32	7
7	35	40	5	22	27	38	11
8	28	33	5	23	21	37	16
9	26	35	9	24	20	36	16
10	30	35	5	25	23	30	7
11	30	37	7	26	19	37	18
12	34	35	1	27	25	37	12
13	29	31	2	28	22	30	8
14	26	31	5	29	33	33	-
15	34	36	2	30	31	29	-2

ตาราง 7 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	29	34	5	16	25	30	5
2	30	30	0	17	33	33	0
3	25	33	8	18	31	30	-1
4	24	25	1	19	23	30	7
5	26	28	2	20	19	27	8
6	25	29	4	21	19	16	-3
7	26	33	7	22	25	30	5
8	27	29	2	23	16	22	6
9	22	26	4	24	31	36	5
10	25	24	-1	25	23	23	0
11	31	35	4	26	22	31	9
12	34	36	2	27	21	26	5
13	26	28	2	28	24	32	8
14	25	30	5	29	29	35	6
15	24	24	0	30	27	30	3

ตาราง 8 แสดงคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาก่อนการเรียนและหลังการเรียน ของกลุ่มทดลอง

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	13	12	-1	16	11	17	6
2	20	23	3	17	23	25	2
3	18	22	4	18	15	17	2
4	18	23	5	19	15	20	5
5	18	22	4	20	20	24	4
6	16	20	4	21	18	23	5
7	16	21	5	22	18	27	9
8	21	24	3	23	13	20	7
9	11	17	6	24	8	15	7
10	15	18	3	25	19	25	6
11	16	16	-	26	21	20	-1
12	19	20	1	27	17	20	3
13	24	27	3	28	15	18	3
14	13	19	6	29	8	18	10
15	22	24	2	30	17	22	5

ตาราง 9 แสดงคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาก่อนการเรียนและหลังการเรียน ของกลุ่มควบคุม

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	11	11	-	16	11	16	5
2	12	16	4	17	11	11	-
3	10	16	6	18	14	16	2
4	12	12	-	19	14	16	2
5	11	18	7	20	12	13	1
6	15	15	-	21	13	12	-1
7	14	16	2	22	16	16	-
8	16	18	2	23	11	12	1
9	15	16	1	24	14	18	4
10	13	12	-1	25	13	15	2
11	11	18	7	26	6	12	6
12	11	12	1	27	9	18	9
13	15	19	4	28	11	15	4
14	16	18	2	29	17	16	-1
15	13	19	6	30	20	24	4

ตาราง 10 แสดงค่า p,q และ pq ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อที่	p	q	pq	ข้อที่	p	q	pq
1	.69	.31	.21	21	.54	.46	.25
2	.73	.27	.20	22	.50	.50	.25
3	.64	.36	.23	23	.44	.56	.25
4	.69	.31	.21	24	.68	.32	.22
5	.39	.61	.24	25	.70	.30	.21
6	.89	.17	.14	26	.72	.28	.20
7	.63	.37	.14	27	.67	.33	.16
8	.65	.35	.23	28	.82	.18	.15
9	.44	.56	.25	29	.79	.21	.17
10	.40	.60	.24	30	.43	.57	.25
11	.66	.34	.22	31	.60	.40	.24
12	.31	.69	.21	32	.24	.76	.18
13	.34	.66	.22	33	.69	.31	.21
14	.31	.69	.21	34	.79	.21	.17
15	.21	.79	.17	35	.69	.31	.15
16	.70	.30	.21	36	.39	.61	.24
17	.63	.37	.22	37	.80	.20	.16
18	.31	.69	.19	38	.46	.54	.25
19	.66	.34	.22	39	.87	.13	.11
20	.55	.45	.25	40	.81	.19	.15

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อที่	p	q	pq	ข้อที่	p	q	pq
41	.66	.34	.22	46	.51	.49	.25
42	.70	.30	.21	47	.27	.73	.20
43	.88	.12	.11	48	.84	.16	.13
44	.36	.64	.23	49	.53	.47	.25
45	.87	.13	.11	50	.49	.51	.25

ตาราง 11 แสดงค่า p,q และ pq ของแบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ข้อที่	p	q	pq	ข้อที่	p	q	pq
1	.62	.38	.24	17	.70	.30	.21
2	.36	.64	.23	18	.40	.60	.24
3	.77	.23	.18	19	.50	.50	.25
4	.76	.24	.18	20	.62	.38	.22
5	.38	.62	.24	21	.70	.30	.21
6	.30	.70	.21	22	.14	.86	.12
7	.33	.67	.22	23	.75	.25	.19
8	.36	.64	.23	24	.57	.43	.25
9	.68	.32	.22	25	.66	.34	.22
10	.58	.42	.24	26	.69	.31	.21
11	.75	.25	.19	27	.78	.22	.17
12	.24	.76	.14	28	.54	.46	.25
13	.32	.68	.22	29	.20	.80	.16
14	.28	.72	.20	30	.33	.67	.22
15	.71	.29	.21	31	.55	.45	.25
16	.68	.32	.22	32	.32	.68	.22

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 50 ข้อ

<u>คำชี้แจง</u> แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบ 5 ตัวเลือก ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

1. ประเทศไทยส่วนมากมีผลผลิตทางใด

   ก. การจับปลา
   ข. การเลี้ยงสัตว์
   ค. การเพาะปลูก
   ง. การทำเหมืองแร่
   จ. การอุตสาหกรรม

2. สินค้าชนิดใดเคยเป็นสินค้าที่สำคัญประเทศไทยในอดีต

   ก. กุ้งแช่แข็ง
   ข. ไก่แช่แข็ง
   ค. เครื่องหนัง
   ง. สินค้าเกษตร
   จ. น้ำตาลทราย

3. ความยากจนของประชากรเกี่ยวเนื่องกับเรื่องใด

   ก. สิ่งแวดล้อมไม่อำนวย
   ข. พื้นฐานทางเศรษฐกิจ
   ค. ลักษณะนิสัยของคนไทย
   ง. การขาดแคลนทรัพยากร
   จ. รูปแบบการปกครองของประเทศ

4. สิ่งใดไม่ใช่ลักษณะของการดำรงชีวิตของคนในสังคมประเทศอุตสาหกรรม

   ก. เคร่งครัดเรื่องการตรงต่อเวลา
   ข. มีความรักและช่วยเหลือพวกพ้องมากขึ้น
   ค. จะมีการติดต่อกับคนหลายชาติหลายภาษา
   ง. อยู่กับระเบียบข้อบังคับของกลุ่มคนและสังคม
   จ. ใช้เทคโนโลยีช่วยให้ความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น

5. ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาแต่ด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพราะพลเมืองได้รับการศึกษาเป็นจำนวนน้อยข้อความนี้สรุปได้อย่างไร

   ก. การศึกษาทำให้จิตใจคนสูงขึ้น
   ข. การศึกษาทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน
   ค. การศึกษาทำให้สมาชิกในสังคมมีงานทำ
   ง. การศึกษาทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารดีขึ้น
   จ. การศึกษาทำให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้นในสังคม

6. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นอกจากไม่ทำลายป่าไม้ แล้วนักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร

ก. รักต้นไม้
ข. ไม่บุกรุกป่าสงวน
ค. ช่วยกันรณรงค์รักษาต้นไม้
ง. ชักชวนเพื่อนให้ปลูกต้นไม้
จ. ไม่ตัดต้นไม้ในต้นน้ำลำธาร

7. คำกล่าวใดแสดงถึงการแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของไทย

ก. ผักชีโรยหน้า
ข. หวังน้ำบ่อหน้า
ค. วัวหายแล้วล้อมคอก
ง. ขายผ้าเอาหน้ารอด
จ. ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม

8. แนวทางใดเป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการขยายรายได้ประชาชน

ก. การสร้างงานในชนบท
ข. การปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากร
ค. การให้ราษฎรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
ง. การให้เกษตรกรกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ
จ. การนำเงินภาษีอากรมาสร้างทางในเขตปริมณฑล

9. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชนมาจากสาเหตุอะไร

ก. ความสัมเหลวทางด้านเกษตรกรรม
ข. ความสัมเหลวทางด้านอุตสาหกรรม
ค. การกระจายโอกาสทางการศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมาย
ง. การกระจายการสร้างงานไม่ทั่วถึงในทุกภูมิภาคของประเทศ
จ. นโยบายของรัฐบาลที่เน้นการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจส่วนรวม

10. การจัดตั้งสหกรณ์ในชนบทมุ่งแก้ปัญหาด้านใด

ก. การเพิ่มผลการผลิต
ข. การกระจายรายได้ผู้ผลิต
ค. การควบคุมคุณภาพการผลิต
ง. การให้พลังต่อรองแก่ผู้ผลิต
จ. การให้ผลประโยชน์แก่ผู้ผลิต

11. อะไรเป็นสาเหตุที่จำเป็นที่สุดต้องพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่สังคมประเทศอุตสาหกรรม

ก. เพื่อส่งเสริมการลงทุนให้มากขึ้น

ข. เพื่อพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารให้เจริญ

ค. เพื่อให้ไทยเจริญล้ำหน้าประเทศพัฒนาแล้ว

ง. เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตด้านการเกษตรให้ผลดีขึ้น

จ. เพื่อพัฒนาการผลิตและการส่งออกเพื่อลดการเสียเปรียบดุลการค้ากับต่างประเทศ

12. ข้อความใดไม่ใช่สาเหตุการขาดแคลนเงินออมของประเทศไทย

ก. ประชาชนนำเงินไปฝากต่างประเทศ

ข. ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ

ค. นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นต่อการลงทุน

ง. ประชาชนไม่นิยมนำเงินไปฝากธนาคาร

จ. นโยบายการส่งเสริมการออมภายในประเทศไม่ชัดเจน

13. รายได้ที่แท้จริงของประชาชนจะเท่าเดิมหรือลดลงในกรณีที่เกิดปัญหาคือ

ก. เงินฝืด ข. เงินเฟ้อ

ค. สินค้าลดราคา ง. สินค้าขาดตลาด

จ. สินค้าในตลาดมีมากเกินความต้องการของผู้ซื้อ

14. อาชีพใดกระทบกระเทือนจากการตัดไม้ทำลายป่า

ก. การประมง ข. การกสิกรรม

ค. การเลี้ยงสัตว์ ง. การอุตสาหกรรม

จ. การทำเหมืองแร่

15. ฉัตรแก้วมีสำนักงานตั้งอยู่ในเขตจราจรแออัดที่สุดของกรุงเทพฯ สิ่งที่ฉัตรแก้วควรปฏิบัติเป็นอันดับแรกคือ

ก. ติดตั้งโทรศัพท์ในสำนักงาน ข. ย้ายมาพักอาศัยที่สำนักงาน

ค. ย้ายบ้านมาอยู่ใกล้สำนักงาน ง. ซื้อรถยนต์ส่วนตัวสำหรับติดต่อการงาน

จ. ซื้อรถจักรยานยนต์สำหรับพนักงานเดินเอกสาร

16. เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในตลาดแรงงานในปัจจุบันนักเรียนควรเลือกศึกษาต่อในด้านใด

ก. สถาปนิก
ข. ช่างตัดผม
ค. ช่างเขียนแบบ
ง. วิศวกรโรงงาน
จ. การประชาสัมพันธ์

17. ข้อความที่ว่า "ต้นไม้คือเพื่อนชีวิตเจ้าดูดอากาศพิษแทนข้า" เน้นความสำคัญอะไร

ก. ชีวิต
ข. เพื่อน
ค. ต้นไม้
ง. ตัวเรา
จ. อากาศพิษ

18. ป่าไม้ช่วยอนุรักษ์น้ำได้เป็นอย่างดีเพราะสาเหตุใด

ก. ทำให้ซึมอยู่ใต้ดิน
ข. ทำให้เกิดลำธาร
ค. ทำให้เกิดน้ำใต้ดิน
ง. ทำให้น้ำไหลลงสู่ทะเลน้อย
จ. ทำให้น้ำไหลลงสู่หนองบึงขังเอาไว้

19. ต้นทุนการผลิตสินค้าทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการบริการของประเทศไทยในปัจจุบัน

ก. เงินฝืดมาก
ข. เงินเฟ้อมาก
ค. วัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น
ง. ราคาที่ดินสูงมากขึ้น
จ. แรงงานขาดแคลนต้องจ้างในราคาแพง

20. ในปัจจุบันคำกล่าวที่ว่า "ให้รอบรู้เรา-รู้เขา, รู้คู่ค้า-คู่แข่ง" ข้อความนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

ก. สิทธิและหน้าที่
ข. เสรีภาพและเศรษฐกิจ
ค. เสรีภาพและการปกครอง
ง. เศรษฐกิจและการปกครอง
จ. การเรียนรู้และการแข่งขัน

21. กรณีใดไม่ใช่ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย

ก. ความฟุ่มเฟือย
ข. เกิดภาวะเป็นพิษ
ค. เกิดอุบัติเหตุร้ายแรง
ง. ที่ดินทำการเกษตรกรรมลดน้อยลง
จ. แรงงานออกไปทำงานต่างประเทศ

22. ลักษณะใดถือเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ

ก. ผักชีโรยหน้า
ข. น้ำขึ้นให้รีบตัก
ค. เข็นครกขึ้นภูเขา
ง. ลำคลองเริ่มตื้นเขิน
จ. น้ำในแม่น้ำใสสะอาด

23. ถ้าไม่เตรียมคนให้มีคุณภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าสู่สังคมประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะประสบปัญหาด้านใดมากที่สุด

ก. ประชาชนว่างงาน
ข. เกิดแหล่งสลัมมากขึ้น
ค. ประชากรจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
ง. ต่างประเทศลดการช่วยเหลือด้านเงินทุน
จ. เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น

24. วิธีการใดที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในอุตสาหกรรม

ก. การฝึกอบรมบุคลากรบริหารระดับสูง
ข. เลือกคนงานที่มีความประพฤติดีมาทำงาน
ค การจัดอบรมคนงานในด้านการใช้เครื่องจักรกล
ง. การส่งคนงานไปเยี่ยมชมกิจกรรมในต่างประเทศ
จ. ให้คนงานอ่านคู่มือการใช้เครื่องจักรกลก่อนลงมือทำงาน

25. การปฏิบัติเช่นไรจึงจะได้ชื่อว่าได้ช่วยพัฒนาประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้มากที่สุด

ก. ติดตามข่าวสารของสังคม
ข. ศึกษาเล่าเรียนเรื่องอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ
ค. ช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพเพื่อให้ได้เงินมากที่สุด
ง. รู้จักกระบวนการผลิต รู้จักบริโภค รู้จักวิธีการจัดจำหน่าย
จ. แนะนำบุคคลต่าง ๆ เข้าไปเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

26. วิธีการใดที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหาสินค้าบางอย่างราคาสูง

ก. เรียกร้องค่าแรงงานเพิ่มขึ้น
ข. ประท้วงไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูง
ค. เรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดราคาสินค้าดังกล่าว
ง. หาสินค้าอื่นที่สามารถทดแทนกันได้มีราคาถูกกว่า
จ. บอกกล่าวไปทางผู้แทนราษฎรเรียกร้องให้เปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น

27. แนวทางใดที่ควรยึดถือปฏิบัติหากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

ก. ซื้อสินค้าที่มีราคาถูก
ข. ซื้อสินค้าเฉพาะที่ผลิตในประเทศ
ค. สร้างงานหรือหารายได้พิเศษเพิ่มเติม
ง. ประหยัดและลดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย
จ. งดการบันเทิงนอกบ้าน มาหาความบันเทิงในบ้านแทน

28. กรณีใดแสดงว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์

ก. คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น
ข. อัตราการเพิ่มของประชากรสูงขึ้น
ค. คนมีการดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดมากขึ้น
ง. คนมีความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น
จ. คนมีความต้องการเครื่องใช้ในครัวเรือนมากขึ้น

29. เหตุใดทำให้ประชากรในประเทศมีจำนวนลดลง

ก. ห้ามแต่งงานเมื่ออายุน้อย
ข. ห้ามผู้ชายมีภรรยาหลายคน
ค. ห้ามผู้หญิงมีบุตรก่อนอายุ 25 ปี
ง. ห้ามสามีภรรยามีบุตรเกิน 2 คน
จ. ห้ามสามีภรรยามีบุตรหลังแต่งงาน 3 ปี

30. การสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเป็นสำคัญ

ก. ถูกล่า
ข. โรคระบาด
ค. ป่าถูกทำลาย
ง. ขาดแคลนอาหาร
จ. สภาพแวดล้อมเป็นพิษ

31. เหตุการณ์ใดเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

ก. น้ำในคลองหลอดมีกลิ่นเหม็น
ข. นายทุนอิทธิพลบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน
ค. ถนนสีลมการจราจรติดขัดตลอดวัน
ง. ชุมชนแออัดเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค
จ. ชาวไร่ถั่วใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เกินขนาด

32. การกระทำใดที่เป็นการปรับปรุงบูรณะพื้นที่ถูกลายให้กลับเป็นป่าขึ้นมาใหม่

ก. ให้การศึกษา
ข. การทำสวนป่า
ค. กำหนดพื้นที่ป่าสงวน
ง. การยกเลิกสัมปทานป่าไม้
จ. กำหนดพื้นที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

33. การกะทำใดที่ทำให้เกิดความประหยัด

ก. ไม่กู้หนี้ยืมสิน
ข. รู้จักพึ่งตนเอง
ค. ใช้จ่ายอย่างรอบคอบ
ง. วางแผนรักษาทรัพย์สินที่มีอยู่
จ. วางแผนการใช้จ่ายอย่างเป็นระเบียบ

34. กิจกรรมใดไม่เกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจของครอบครัว

ก. การซักรีดเสื้อผ้า
ข. การเดินทางไปทำงาน
ค. การไปเรียนคอมพิวเตอร์
ง. การรับประทานอาหารมื้อเช้า
จ. การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในสำนักงาน

35. อาชีพใดต้องเผชิญกับปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่ายมากที่สุด

ก. กรรมกร
ข. นายหน้า
ค. คนถีบสามล้อ
ง. พ่อค้า-แม่ค้า
จ. พนักงานต้อนรับ

36. การกระทำใดก็ตามให้เกิดผลคุ้มค่าโดยใช้สิ่งต่าง ๆ ให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นข้อความดังกล่าวตรงกับ

ก. การลงทุน
ข. การประหยัด
ค. การออมทรัพย์
ง. การจับจ่ายใช้สอย
จ. การรู้จักประมาณตน

37. การออมทรัพย์จะมีอัตราสูงขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยใดเป็นอันดับแรก

ก. ขนาดของครอบครัว
ข. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
ค. สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ
ง. สมาชิกในครอบครัวขยันขันแข็งกับการประหยัด
จ. สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญในการใช้จ่ายเงิน

38. ลักษณะใดไม่เป็นการออมทรัพย์

ก. ซื้อทองคำ
ข. ซื้อพันธบัตร
ค. ซื้อของขายต่อ
ง. ซื้อของเงินผ่อน
จ. ซื้อบ้านให้ผู้อื่นเช่า

39. บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวคือ การลงทุนในกรณีใด

ก. การแต่งงาน
ข. การเชื่อฟังพ่อแม่
ค. การช่วยงานบ้าน
ง. การศึกษาเล่าเรียน
จ. การไปทำงานนอกบ้าน

40. บุคคลใดรู้จักประหยัดได้ถูกต้องที่สุด

ก. ใหญ่เปิดน้ำประปาใช้รถยเปิดเบาที่สุด

ข. เล็กใช้น้ำที่เหลือจากการซักผ้าไปรดต้นไม้

ค. น้อยประหยัดค่าจ้างฉีดยาปราบศัตรูพืชด้วยการฉีดเอง

ง. โตประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยการรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ

จ. นัทซื้อยาแก้โรคกระเพาะอาหารมากินเองแทนการไปหาหมอที่คลีนิค

41. ในสภาวะการขาดแคลนน้ำ นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

ก. ดื่มน้ำให้น้อยลง

ข. อาบน้ำวันละครั้ง

ค. ซักผ้าสัปดาห์ละครั้ง

ง. รองน้ำฝนไว้ใช้แทนน้ำประปา

จ. รวมกลุ่มรณรงค์ให้ประหยัดน้ำ

42. การจัดการเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวที่ดีมีวิธีหนึ่งคือ

ก. การใช้แต่ของราคาถูกที่มากด้วยปริมาณ

ข. การแบ่งเงินให้ทุกคนในครอบครัวใช้เท่า ๆ กัน

ค. การใช้สิ่งของต่าง ๆ ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

ง. การให้สมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ

จ. การให้สมาชิกในครอบครัวรู้ถึงภาวะการเงินในครอบครัว

43. ถ้านักเรียนต้องการทิ้งขยะแต่ไม่มีถังขยะควรทำอย่างไร

ก. ซุกไว้ตามโคนต้นไม้

ข. ใส่ไว้ในโต๊ะเรียน

ค. เก็บเอาไปทิ้งที่บ้าน

ง. เก็บเอาไปทิ้งกลางทาง

จ. เอาไปทิ้งหลังโรงเรียน

44. ปัญหาสุขภาพจิตของคนในสังคมประเทศอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด

ก. ที่อยู่อาศัยไม่สะดวก

ข. การว่างงานมีมากขึ้น

ค. ภาระรับผิดชอบมีมากขึ้น

ง. ทำงานอยู่กับระบบเวลา

จ. ข่าวสารข้อมูลมีมากเกินไป

45. ผู้มีรายได้ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐเพราะอะไร

ก. เพื่อนำไปลงทุนกิจการค้า

ข. เพื่อนำไปใช้พัฒนาด้านต่าง ๆ

ค. เพื่อนำไปให้ธนาคารพาณิชย์กู้

ง. เพื่อทำตามหน้าที่ของประชาชน

จ. เพื่อนำไปชำระหนี้แก่ต่างประเทศ

46. ถ้าไม่เตรียมพัฒนาคนให้มีคุณภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่สังคมประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะประสบปัญหาด้านใดมากที่สุด

ก. ประชาชนว่างงาน ข. เกิดแหล่งสลัมมากขึ้น

ค. ประชากรจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ง. ต่างประเทศช่วยเหลือด้านเงินทุน

จ. เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น

47. การพัฒนาเศรษฐกิจมีผลต่อวัฒนธรรมการทำงานเพราะเหตุใด

ก. ทำให้เห็นแก่ญาติพี่น้องมากขึ้น ข. ทำให้มีความเอื้อเฟื้อกันมากขึ้น

ค. ทำให้มีหน้ามีตาในสังคมมากขึ้น ง. ทำให้การทำงานของแรงงานสบายขึ้น

จ. ส่งเสริมให้คนมีงานทำและก่อให้เกิดการขยายตัวทางการผลิต

48. ลักษณะใดที่แสดงถึงการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ก. มานะใช้ยาปราบศัตรูพืชชนิดที่ดี ข. วันดีเปลี่ยนมาบริโภคบะหมี่สำเร็จรูป

ค. วิชิตใช้เครื่องจักรทำการเกษตรทั้งหมด ง. สมบัติใช้พัดลมระบายอากาศในห้องมืดทึบ

จ. ชาญชัยใช้เครื่องสูบน้ำแทนกังหันลมในวันที่ลมสงบ

49. การบริโภคของสมาชิกในครัวเรือนก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศอย่างไร

ก. ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น

ข. ทำให้ผู้ผลิตสินค้าเพิ่มปริมาณการผลิตสูงขึ้น

ค. ผู้ผลิตสินค้าและบริการขายสินค้าได้ในราคาสูงขึ้น

ง. ทำให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติออกมาใช้มากขึ้น

จ. ส่งเสริมให้คนมีงานทำและก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

50. หากสมาชิกในครัวเรือนไม่ได้ทำงานด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อสภาวะเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร

ก. ทำให้มีการเพิ่มค่าแรงงานมากขึ้น ข. ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น

ค. มีการนำทรัพยากรธรรมชาติออกมาใช้มากขึ้น ง. ผู้ผลิตสินค้าและบริการจะขายสินค้าได้มากขึ้น

จ. ผลผลิตและสินค้าของท้องถิ่นโดยส่วนรวมจะลดลง

แบบสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 32 ข้อ

<u>คำชี้แจง</u> แบบทดสอบต่อไปนี้ที่กำหนดให้เป็นสถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ใช้เป็นข้อมูลตอบคำถาม 4 ข้อ เป็นคำถามแบบ 5 ตัวเลือก ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

<u>สถานการณ์ที่ 1</u> ในหมู่บ้านโคกช้างมีเพียงหนองน้ำท้ายหมู่บ้านเท่านั้น ที่เป็นแหล่งน้ำใช้ ชาวบ้านจึงใช้เป็นที่อาบน้ำ ซักผ้า ตักน้ำไปดื่มและมักพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านโคกช้างเป็นโรคท้องร่วงอยู่เสมอ

1. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้
   ก. หมู่บ้านโคกช้างขาดแคลนน้ำ
   ข. ชาวบ้านป่วยเป็นโรคท้องร่วง
   ค. หมู่บ้านโคกช้างไม่มีน้ำประปาใช้
   ง. ชาวบ้านชอบถ่ายลงในหนองน้ำ
   จ. ในผงซักฟอกที่ใช้ซักผ้ามีเชื้อโรคท้องร่วง
2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร
   ก. ชาวบ้านขาดแคลนแหล่งน้ำใช้
   ข. เกิดโรคท้องร่วงระบาดในหมู่บ้าน
   ค. มีเชื้อโรคในน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการดื่ม
   ง. ฝนไม่ตกในหมู่บ้านนี้เป็นระยะเวลานาน
   จ. ชาวบ้านไม่ช่วยกันสร้างส้วมให้ถูกสุขลักษณะ
3. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด
   ก. จัดการทำฝนเทียม
   ข. ให้ชาวบ้านดื่มน้ำต้มสุก
   ค. ห้ามชาวบ้านซักผ้าในบริเวณหนองน้ำ
   ง. ให้ชาวบ้านปลูกฝีป้องกันโรคท้องร่วง
   จ. ขุดส้วมสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะไว้ใช้ในหมู่บ้าน
4. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 3 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร
   ก. มีแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน
   ข. ชาวบ้านไม่ป่วยเป็นโรคพยาธิ
   ค. ชาวบ้านมีน้ำดื่มที่ถุกสุขลักษณะ
   ง. ชาวบ้านมีภูมิคุ้มกันโรคท้องร่วง
   จ. ชาวบ้านมีน้ำฝนดื่มแทนน้ำจากหนองน้ำ

<u>สถานการณ์ที่ 2</u> การจราจรภายในกรุงเทพฯ ติดขัดเป็นประจำ ทางกรมตำรวจจึงได้จัดตำรวจจราจรไปประจำตามเส้นทางที่รถเคลื่อนที่ไม่สะดวก เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน พบว่าตำรวจจราจรเหล่านี้ต้องเข้ารักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลอยู่ตลอดเวลา

5. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้
   ก. การจราจรติดขัด
   ข. ตำรวจจราจรแข็งแรง
   ค. ตำรวจจราจรไม่สบาย
   ง. กรมตำรวจได้จัดตำรวจจราจร
   จ. คนในกรุงเทพฯ ไปทำงานไม่ทันเวลา

6. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. มีรถยนต์มากเกินไป
ข. รถเคลื่อนที่ไม่สะดวก
ค. มีสารพิษปนเปื้อนอยู่ในอากาศ
ง. ตำรวจจราจรทำงานหนักและไม่มีเวลา
จ. ตำรวจจราจรได้รับสารที่เป็นอันตรายต่อระบบการหายใจ

7. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. ลดจำนวนนรถยนต์ให้น้อยลง
ข. เพิ่มจำนวนรถยนต์ให้มากขึ้น
ค. ช่วยกันลดมลภาวะเป็นพิษในอากาศ
ง. เพิ่มจำนวนตำรวจจราจรให้มากขึ้น
จ. ใส่เครื่องกรองอากาศป้องกันไอพิษ

8. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 7 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. รถยนต์จะไม่ติดขัด
ข. จำนวนรถยนต์จะเพิ่มขึ้น
ค. สุขภาพของตำรวจจราจรดีขึ้น
ง. มลภาวะที่เป็นพิษในอากาศจะลดลง
จ. ตำรวจจราจรไม่ทำงานหนักจนเกินไป

<u>สถานการณ์ที่ 3</u> หมู่บ้านวัดกลาง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ทำการตรจสุขภาพของคนในหมู่บ้านพบว่าเป็นโรคไข้มาลาเรียถึง 70% หลังจากการสำรวจพื้นที่ภายในหมู่บ้านแล้วได้พบว่า มีเศษวัชพืชและใบไม้ทับถมเป็นจำนวนมาก จนน้ำเริ่มเน่าเหม็น

9. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. หนองน้ำเริ่มเน่าเสีย
ข. คนในหมู่บ้านไม่มีน้ำสะอาดไว้ใช้
ค. คนในหมู่บ้านเป็นไข้มาลาเรียกันมาก
ง. หนองน้ำมีเศษวัชพืชและใบไม้ทับถมทำให้น้ำไม่สะอาด
จ. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ทำการตรวจสุขภาพของคนในหมู่บ้าน

10. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. คนในหมู่บ้านนำน้ำในหนองน้ำมาใช้
ข. หนองน้ำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงก้นปล่อง
ค. ยุงลายอาศัยหนองน้ำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์
ง. คนในหมู่บ้านไม่ช่วยกันดูแลรักษาหนองน้ำแห่งนี้
จ. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่ช่วยกันดูแลรักษาหนองน้ำแห่งนี้

11. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. ฉีดยาป้องกันไข้มาลาเรียให้ผู้ที่ติดเชื้อนี้

ข. ฉีดยาป้องกันไข้มาลาเรียให้ผู้ที่ยังไม่ติดเชื้อนี้

ค. ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ความรู้เรื่องไข้มาลาเรีย

ง. ไม่ควรปลูกต้นไม้ไว้รอบ ๆ หนองน้ำเพื่อให้แดดส่องถึง

จ. ช่วยกันรักษาความสะอาดหนองน้ำเพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

12. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 11 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. คนในหมู่บ้านนี้จะเป็นไข้มาลาเรียน้อยลง

ข. คนในหมู่บ้านนี้จะมีน้ำสะอาดไว้ใช้บริโภค

ค. คนในหมู่บ้านนี้มีความรู้ไข้มาลาเรียเพิ่มขึ้น

ง. ปริมาณการขยายพันธุ์ของยุงจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

จ. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเพิ่มภาระในการปฏิบัติหน้าที่

<u>สถานการณ์ที่ 4</u> ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา ตามสถานีรถไฟ ท่ารถขนส่งต่าง ๆ และที่อื่น ๆ ตามเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ มีคนจำนวนมากต่างมุ่งเข้ามาหางานทำเป็นหมื่น แต่การสมัครงานส่วนใหญ่เปิดรับเพียงไม่กี่อัตรา นี่เป็นตัวอย่างในประเทศยังไม่ได้รวมถึงพวกที่ไปทำงานในต่างประเทศอีกจำนวนไม่น้อย

13. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. การอพยพย้ายถิ่นของคนในชนบท

ข. การไปรับจ้างทำงานในต่างประเทศ

ค. คนแย่งกันทำงานในเมืองหลวง

ง. คนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง

จ. เกษตรกรต้องการเปลี่ยนอาชีพจำนวนมาก

14. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. เกษตรกรเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย

ข. เกษตรกรเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน

ค. คนวัยแรงงานในชนบทมีมากกว่าความต้องการแรงงาน

ง. นายทุนเป็นเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ในชนบท

จ. ความสะดวกสบายในเมืองมีมากกว่าในชนบท

15. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. รัฐปรับค่าจ้างขั้นต่ำ

ข. รัฐพัฒนาชนบททุกแห่งให้เจริญเท่าเมืองหลวง

ค. รัฐส่งเสริมการคุมกำเนิดและสร้างงานในชนบท

ง. รัฐส่งเสริมการฝึกฝนอาชีพแก่เกษตรกรเป็นอาชีพเสริม

จ. รัฐกู้เงินต่างประเทศมาทุ่มซื้อที่ดินให้คนไร้ที่ทำกินเช่าซื้อ

16. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 15 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. คนชนบทมีฐานะร่ำรวยขึ้น

ข. ปริมาณคนกับงานสมดุลกัน

ค. คนชนบทมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง

ง. เมืองใหญ่แออัดและมีแหล่งเสื่อมโทรมลดลง

จ. คนชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรต่อไปและมีรายได้เสริม

<u>สถานการณ์ที่ 5</u> สมศักดิ์เป็นน้องชายของสมสุข สมศักดิ์เข้าใจอะไรได้เร็วกว่าสมสุข แต่สมสุขมีนิสัยชอบอ่านหนังสือเป็นประจำ ซึ่งต่างกับสมศักดิ์อ่านหนังสือเฉพาะช่วงเวลาคับขันโดยอ่านหนังสือเกือบสว่างทุกครั้งเมื่อยามใกล้สอบ ดังนั้น เมื่อมีการสอบคราวใด สมศักดิ์จึงอ่อนเพลียและผลการสอบก็ไม่ค่อยดีนัก ซึ่งต่างกับสมสุขที่ผลการสอบออกมาดีทุกครั้ง

17. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. สมศักดิ์มีร่างกายอ่อนเพลีย

ข. สมศักดิ์ไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร

ค. ผลการสอบของสมศักดิ์ไม่ดีเท่าที่ควร

ง. ผลการสอบของสมศักดิ์ไม่ดีเท่ากับสมสุข

จ. สมศักดิ์อ่านหนังสือมากจนไม่มีเวลาพักผ่อน

18. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. ร่างกายอ่อนเพลีย

ข. มั่นใจว่าตนเองเรียนเก่ง

ค. การไม่รู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสม

ง. การอ่านหนังสือมากจนไม่มีเวลาพักผ่อน

จ. การอ่านหนังสือหนักเฉพาะช่วงที่มีการสอบ

19. มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. พักผ่อนให้เพียงพอ

ข. ตั้งใจเรียนมากขึ้น

ค. นอนดึกประจำทุกวัน

ง. ไปเรียนกวดวิชาเพิ่มเติม

จ. อ่านหนังสือให้เป็นประจำทุกวัน

20. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 19 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. สมศักดิ์ตั้งใจเรียนมากขึ้น
ข. ผลการสอบของสมศักดิ์ดีขึ้น
ค. สมศักดิ์ร่างกายแข็งแรงขึ้น
ง. สมศักดิ์มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น
จ. ผลการสอบของสมศักดิ์จะดีเท่ากับสมสุข

<u>สถานการณ์ที่ 6</u> ชัยพฤกษ์จอดรถไว้หน้าสำนักงาน ก่อนลงจากรถเขาได้ไขกระจกรถขึ้นทั้งหมดและไปทำธุระประมาณ 3 ชั่วโมง เมื่อกลับมาพบว่ากระจกด้านข้างแตกเป็นร้อยร้าว สอบถามผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงทราบว่า ไม่มีใครขว้างกระจกเลย เมื่อเปิดประตูรถ สังเกตเห็นดินน้ำมันที่วางอยู่เยิ้มเหลว

21. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. ใครเป็นคนทุบกระจก
ข. กระจกแตกเพราะอะไร
ค. สำนักงานแห่งนี้ไม่มีที่จอดรถ
ง. ทำไมดินน้ำมันเกิดการเยิ้มเหลว
จ. ทำไมแสงแดดทำให้กระจกแตก

22. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. สำนักงานแห่งนี้ขาดร่มไม้
ข. ดินน้ำมันได้รับความร้อนจึงเยิ้มเหลว
ค. กระจกรถได้รับความร้อนจึงหดตัวทำให้กระจกแตก
ง. อุณหภูมิของอากาศในรถสูงขึ้นจึงขยายตัวทำให้กระจกแตก
จ. อุณหภูมิของอากาศนอกรถสูงขึ้นจึงขยายตัวทำให้กระจกแตก

23. มีวิธีการใดจะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. ใช้วัสดุทำกระจกให้หนาขึ้น
ข. จ้างคนเฝ้ารถขณะไปทำธุระ
ค. ปลูกต้นไม้เพื่อให้มีร่มไว้จอดรถ
ง. เปิดเครื่องปรับอากาศทิ้งไว้ในรถเพื่อลดอุณหภูมิ
จ. ลดกระจกลงเล็กน้อยเพื่อให้อากาศภายในระบายออกมาข้างนอก

24. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 23 ผลที่เกิดจะเป็นอย่างไร

ก. กระจกทนไม่แตกง่าย
ข. อุณหภูมิของอากาศภายในรถลดลง
ค. รถยนต์ที่จอดใต้ต้นไม้กระจกไม่แตก
ง. เครื่องปรับอากาศทำให้อุณหภูมิภายในรถลดลง
จ. เก็บดินน้ำมันภายในรถได้นาน ๆ โดยไม่เยิ้มเหลว

<u>สถานการณ์ที่ 7</u> วันนี้เป็นวันหยุด อำนวยพรได้จัดห้องนอนใหม่โดยนำกระถางต้นไม้มาวางไว้ในห้องนอน เพื่อให้เกิดความสวยงามและสดชื่น เมื่อตื่นนอนในเช้าวันรุ่งขึ้น รู้สึกว่าร่างกายอ่อนเพลียและปวดศีรษะมาก

25. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. การนำกระถางต้นไม้มาวางไว้ในห้องนอน

ข. ในห้องนอนมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ค. อำนวยพรมีร่างกายอ่อนเพลียและปวดศีรษะ

ง. อำนวยพรต้องการจัดห้องนอนใหม่เพื่อความสวยงาม

จ. อำนวยพรนอนหลับสบายเช้าวันรุ่งขึ้นจึงรู้สึกสดชื่นมาก

26. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

ก. ต้นไม้ได้รับน้ำไม่เพียงพอ

ข. อากาศในห้องนอนไม่เพียงพอต่อการหายใจ

ค. ในห้องมีก๊าซออกซิเจนและคาร์บอนไดออกไซด์ไม่สมดุลย์กัน

ง. ในเวลากลางคืนต้นไม้คายก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จึงสูดก๊าซนี้เข้าไป

จ. ต้นไม้ที่นำมาจัดในห้องนอนนี้เป็นต้นไม้ที่ใหญ่ ทำให้ก๊าซออกซิเจนมากเกินไป

27. มีวิธีการใดจะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. นำน้ำมารดต้นไม้ในห้องนอนทุกวัน

ข. นำกระถางต้นไม้ออกไปจากห้องนอน

ค. ควรเลือกต้นไม้เลื้อยมาแทนต้นไม้ใหญ่

ง. เปิดไฟดวงเล็ก ๆ ให้ต้นไม้สังเคราะห์แสง

จ. เลือกต้นไม้ที่ให้ก๊าซออกซิเจนและคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีปริมาณสมดุลย์กัน

28. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 27 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการหายใจ

ข. มีปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพียงพอต่อการหายใจ

ค. ร่างกายหายจากการอ่อนเพลียและปวดศีรษะเพราะต้นไม้ไม่คายก๊าซพิษ

ง. ก๊าซออกซิเจนและคาร์บอนไดออกไซด์ที่ได้จากต้นไม้จะมีปริมาณที่สมดุลย์กัน

<u>สถานการณ์ที่ 8</u> ปู่เล่าว่า เมื่อสมัยก่อนนี้ปู่กับย่าบุกป่าถางพงจับจองที่นาผืนนี้ สมัยก่อนเนื้อที่ 10 ไร่ ทำนาครั้งเดียวก็ได้ข้าวเหลือกินและขายมีเงินเก็บไว้ใช้จ่ายได้อย่างสบาย แต่เดี๋ยวนี้รุ่นหลานปู่แบ่งที่นาให้เท่า ๆ กัน ครอบครัวละ 2 ไร่ ครอบครัวหลาน ๆ ทำนาปีละ 2 ครั้ง แต่ยากจนมาก ปู่บ่นว่าสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อน ไม่รู้ว่าจะไปหาที่นาเพิ่มได้จากที่ไหน

29. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในเหตุการณ์นี้

ก. การมีบุตรมาก
ข. ที่นาไม่พอทำกิน
ค. การบุกป่าถางพง
ง. ชาวนาปัจจุบันยากจน
จ. การจับจองที่สมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อน

30. ปัญหานี้มาจากสาเหตุอะไร

ก. ป่าสงวนมีมากขึ้น
ข. การขยายที่ทำกิน
ค. การไม่คุมกำเนิด
ง. การทำนาลงทุนสูงแต่ผลผลิตราคาต่ำ
จ. จำนวนครอบครัวชาวนาเพิ่มขึ้นแต่ที่นามีจำกัด

31. มีวิธีการใดจะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด

ก. รัฐจัดการปฏิรูปที่ดิน
ข. รัฐยกที่ป่าสงวนให้เกษตรกรทำกิน
ค. รัฐออกกฎหมายให้แต่ละครอบครัวมีบุตร 2 คน
ง. อบรมการวางแผนครอบครัวให้แก่ครอบครัวชาวนา
จ. อบรมอาชีพเสริมให้ชาวนาทำเมื่อว่างจากการทำนา

32. ถ้าแก้ปัญหาตามวิธีการในข้อ 31 ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ก. ชาวนามีลูกน้อยเหมาะสมกับฐานะ
ข. ชาวนาฐานะดีขึ้นจากรายได้เสริม
ค. ชาวนาขยายที่ทำกินได้เหมือนสมัยก่อน
ง. ชาวนามีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
จ. ชาวนามีที่ทำกินเป็นของตัวเองเพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัว

ภาคผนวก ง

แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

แผนการสอนที่ 1

วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

เศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้นอยู่กับการเกษตร อุตสาหกรรม และการค้าและประกอบกับการรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับการผลิต การส่งออก และการค้ากับต่างประเทศได้
2. นักเรียนสามารถบอกลักษณะประเทศกำลังพัฒนาได้
3. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
4. นักเรียนสามารถเสนอวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

เนื้อหาสาระ

1. ปัญหาการผลิต
2. ปัญหาการส่งออก
3. ปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นเตรียม

1. ครูเตรียมเอกสารเกี่ยวกับปัญหาการผลิต ปัญหาการส่งออก และปัญหาการค้ากับต่างประเทศ
2. ครูจัดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้

ขั้นสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ให้นักเรียนดูวิดีทัศน์เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาการผลิต ปัญหาการส่งออก และปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

นักเรียนเลือกปัญหาที่สนใจ อภิปรายให้เหตุผลในการเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษา

แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในหัวข้อเดียวกัน

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรับเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าหมายเลข 1-3 และเอกสารหมายเลข 1-5

ขั้นที่ 3 กำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคิดเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้า กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานเลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ เพื่อค้นคว้าหาความรู้ตามหัวข้อที่กลุ่มเลือก และบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าตามจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อสรุปสาระสำคัญแล้วบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

ผู้แทนกลุ่มเสนอหัวข้อที่เลือกค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาการผลิตปัญหาการส่งออกและปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

นักเรียนในชั้นและครูร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ผลการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มว่าบรรลุจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานที่กลุ่มวางไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร ให้กลุ่มดำเนินการค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

นักเรียนกลุ่มใดใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสมและไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายให้ย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

<u>สรุปและทบทวน</u>

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษาทั้งหมดจากการรายงาน การอภิปราย

ถ้านักเรียนไม่เข้าใจการเสนอผลงานจากกลุ่มอื่น นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 - 3

<u>สื่อการเรียนการสอน</u>

1. วิดีทัศน์เรื่องปัญหาการผลิต ปัญหาการส่งออกและปัญหาการค้ากับต่างประเทศ (15 นาที)

2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด หน้า 77 - 82

3. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 เรื่องปัญหาการผลิต

4. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 2 เรื่องปัญหาการส่งออก

5. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 3 เรื่องปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

6. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
เอกสารประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 2)
แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 3)
แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 4)
แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 5)

<u>การวัดและประเมินผล</u>

1. ครูประเมินผลการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลป้อนกลับ

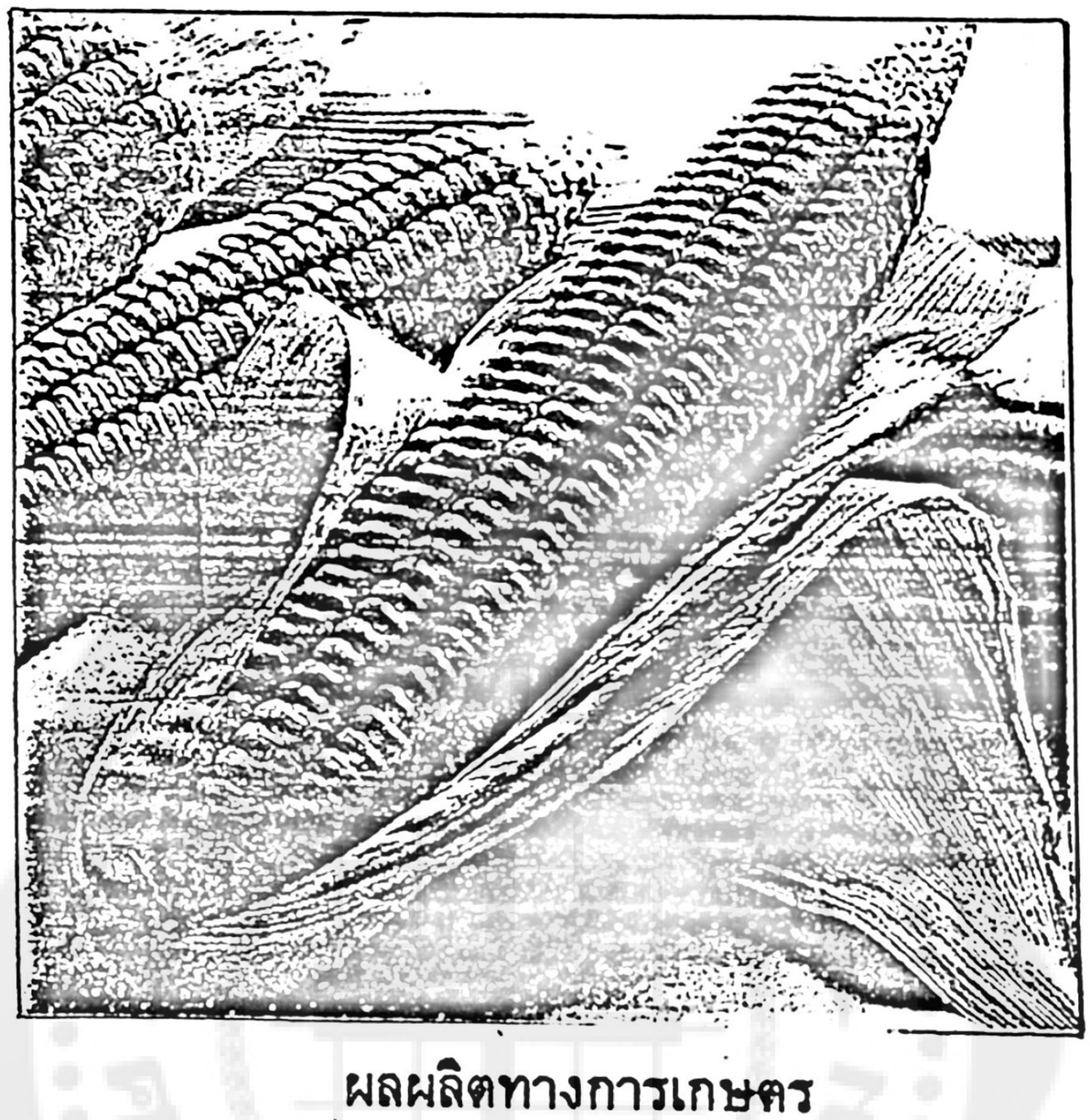
2. ครูประเมินผลการทำงานกลุ่ม และให้ข้อมูลป้อนกลับ

3. ผู้ประเมินผลการทำงานประเมินผลจากแบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน การอภิปรายและให้ข้อมูลป้อนกลับ

4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานกลุ่มจากแบบประเมินที่ครูแจกให้และให้ข้อมูลป้อนกลับ

หมายเลข 1

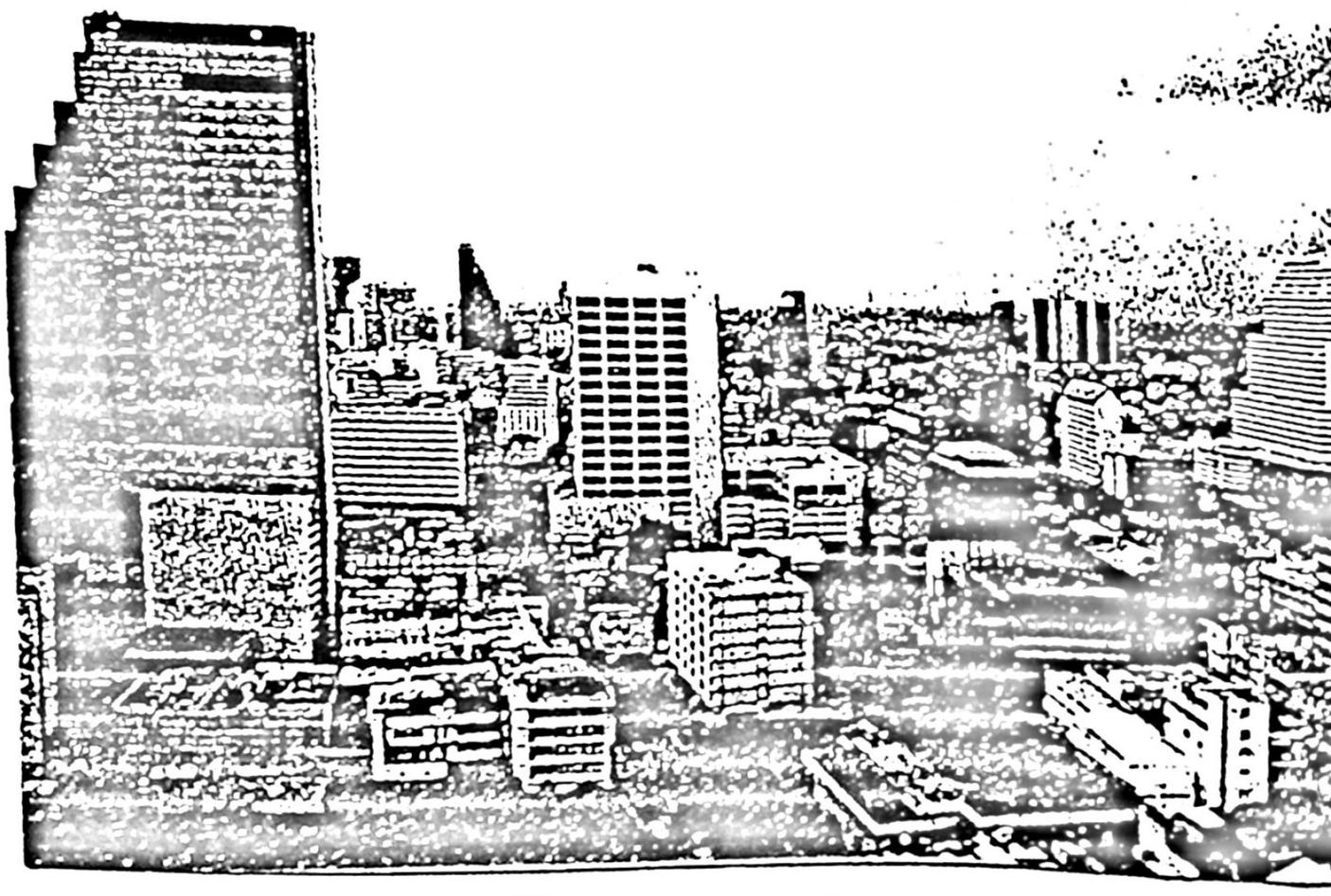
เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

ผลผลิตทางการเกษตร

แปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรม

นำสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ปัญหาการผลิต

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ชื่อว่า เป็นประเทศกำลังพัฒนาและเป็นประเทศพัฒนาเศรษฐกิจล้ำหน้าสู่ประเทศอุตสาหกรรมโดยมีภาคเกษตรกรรมตามหลัง แต่ภาคเกษตรกรรมก็ยังคงเป็นอาชีพและภาคการผลิตที่สำคัญ โดยเฉพาะมีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงสองในสามหรือประมาณ 80% ของประชากรทั้งประเทศ และยังคงเผชิญความยากจนและหนี้สินมากมาย มิหนำซ้ำยังถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่ค่อยรู้หนังสือและขาดประสิทธิภาพในการผลิตและการตลาด กล่าวคือปัญหาการผลิตได้แก่ การผลิตที่ขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ผลผลิตสูงขึ้นเนื่องจากการขยายพื้นที่การเกษตร ขาดการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในไร่นา ไม่มีความสามารถในการจัดฟาร์ม บริหาร สินเชื่อการเกษตร เป็นต้น ปัญหาการตลาด ได้แก่ ผลผลิตไม่มีคุณภาพและตรงกับมาตรฐานความต้องการของตลาด การรวมกลุ่มกันและขาดข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

การพัฒนาเศรษฐกิจและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งกำเนิดของการผลิต การเกษตรกรรม การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม มีผลต่อมนุษย์แบ่งออกได้ 2 สถานะคือ

1. ในสถานะทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรถือได้ว่า ปัจจัยการผลิต อาทิ ที่ดิน ป่าไม้ น้ำ ตลอดจนรวมถึงพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ ทรัพยากรในความหมายนี้ ถือได้ว่าเป็นเศรษฐทรัพย์เป็นสิ่งที่หามาได้ยาก ซึ่งสังคมมนุษย์ที่เป็นสังคมเศรษฐกิจทุกคนปรารถนาที่จะเข้าครอบครองหรือให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่นคง

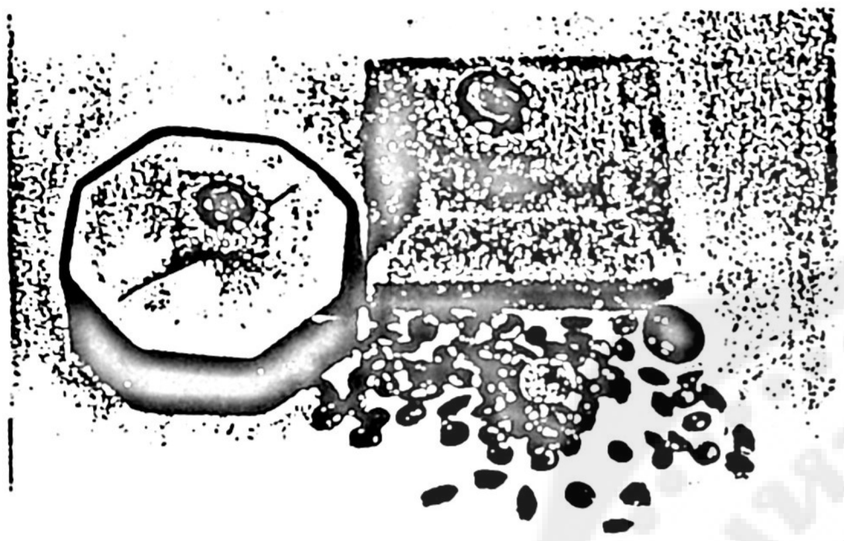
2. ในสถานะทางสังคม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ให้คุณภาพชีวิตของสังคมมนุษย์โดยส่วนรวม ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติมีคุณสมบัติในการดำรงไว้ซึ่งความสมดุลย์ทางธรรมชาติ และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพต่อชีวิตมนุษย์

ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยในการครองชีพและดำเนินชีวิตของบุคคลคือ ดิน นับตั้งแต่ผลิตอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภค บริโภค ทุกชนิดย่อมมีรากฐานในการก่อหรือการผลิตมาจากดินทั้งสิ้น ประโยชน์จากพื้นดินมีส่วนในการยกมาตรฐาน

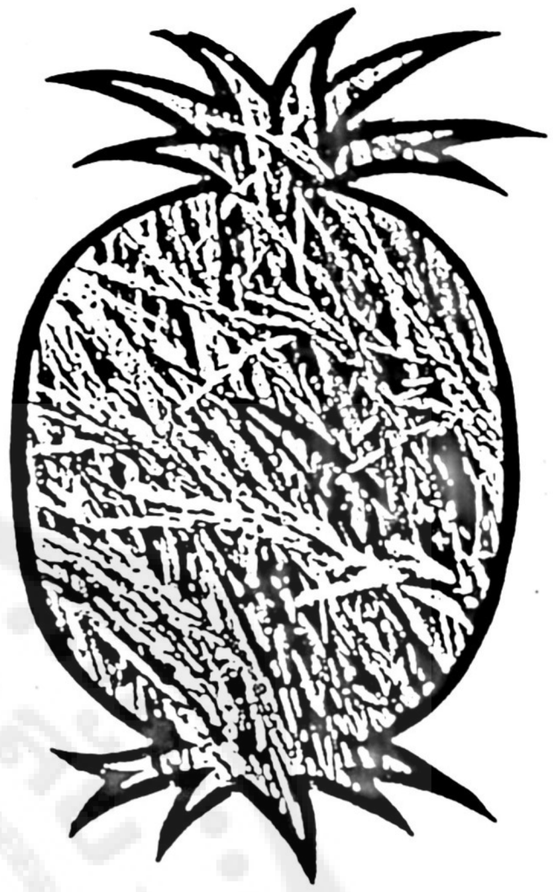
อารยธรรมที่สำคัญของเราเป็นสิ่งที่มาจากแผ่นดินคือจากพื้นหน้าดินที่ปกคลุมอยู่ส่วนบนสิ่งใดทั้งหมดที่คคลบริโภคเป็นสิ่งที่ได้มาจากผิวหน้าของดินนี้ ในทำนองเดียวกันเสื้อผ้าที่สวมใส่และไม้ที่มนุษย์สร้างที่อยู่อาศัยและผลิตเครื่องใช้อันมีประโยชน์นับเป็นพัน ๆ ชนิดมาจากพื้นที่ดินนี้อีกเช่นกัน ได้นำมาซึ่งวัตถุดิบในการอุตสาหกรรม ใบยาสูบ น้ำมัน จากเมล็ดฝ้าย เนื้อไม้ น้ำมันสนและควินิน

หมายเลข 2

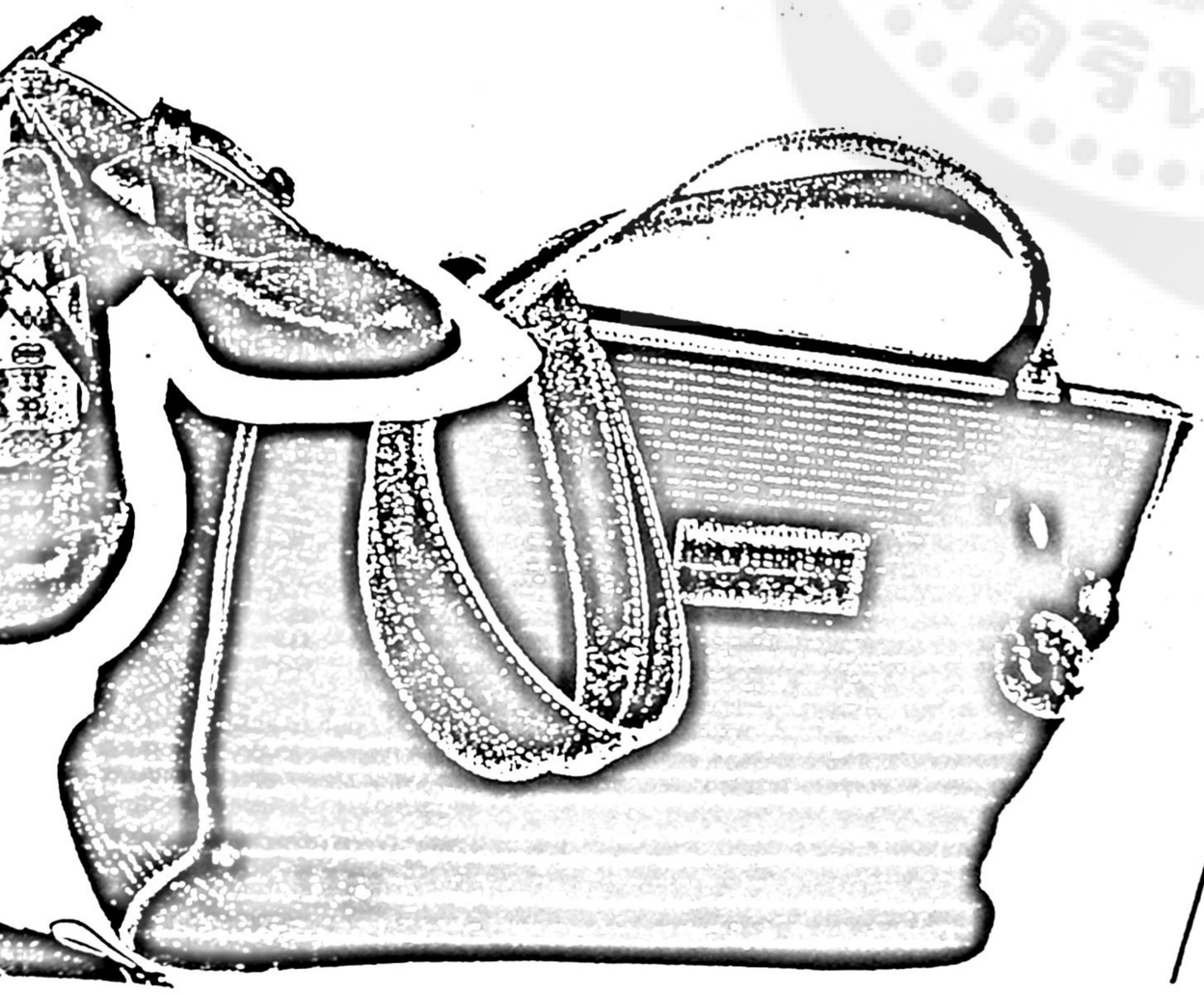
เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

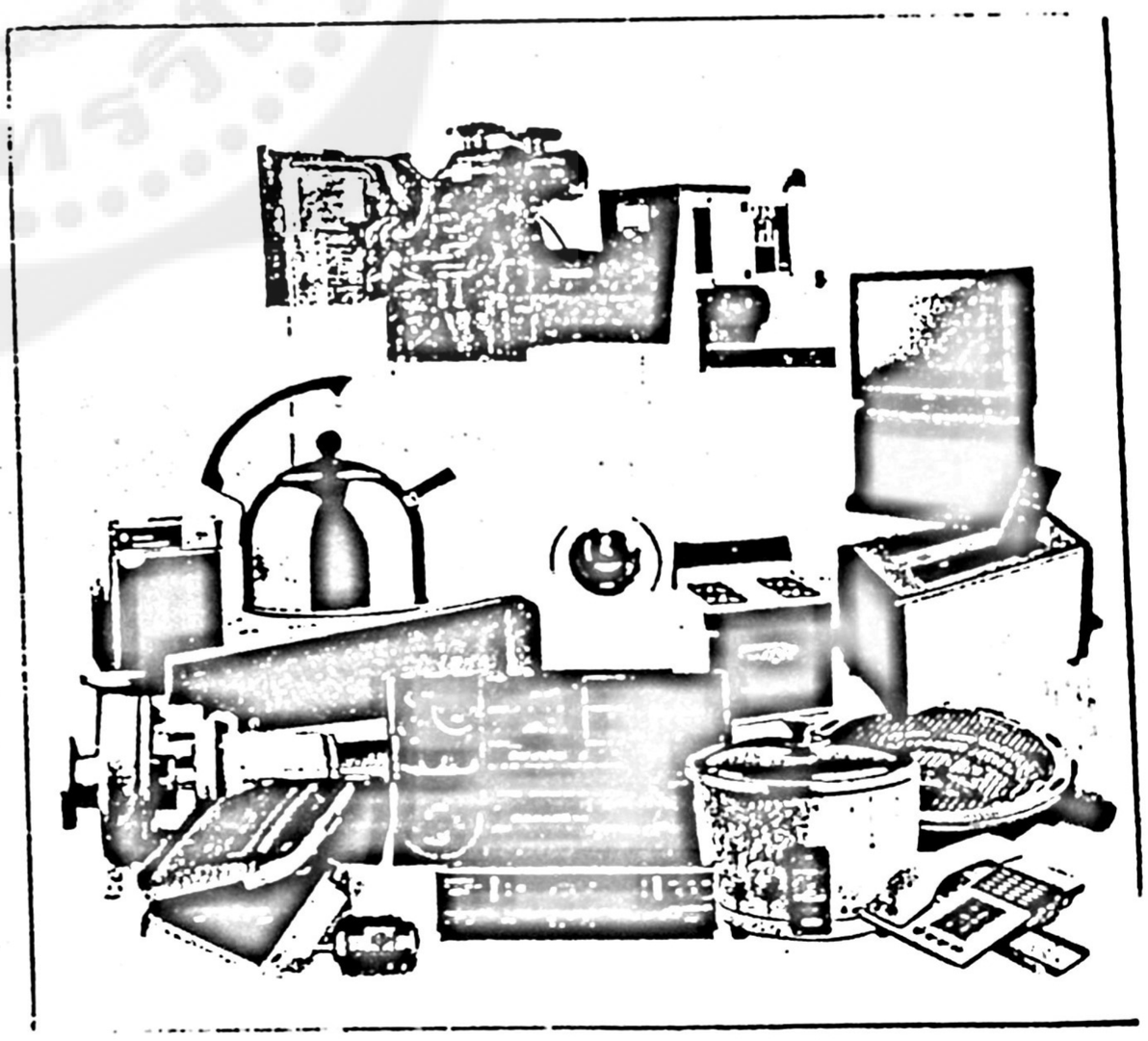
อุตสาหกรรมอัญมณีที่ไทยได้เปรียบการค้า

ข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่ต้องลดการผลิต

อุตสาหกรรมเครื่องหนังที่ไทยเสียเปรียบการค้า

อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าและอิเล็คทรอนิคส์
ที่ไทยไม่ได้เสียเปรียบการค้า

ปัญหาการส่งออก

ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากการขยายตัวในภาคนอกการเกษตร โดยเฉพาะการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ส่วนภาคเกษตรกรรมนั้น การผลิตค่อนข้างชะลอตัว ทั้งนี้ เนื่องจากการผลิตทางการเกษตรประสบปัญหาทางด้านการผลิตและการค้าหลายประการ ปัญหาการผลิตที่สำคัญก็คือ การได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมและฝนทิ้งช่วงในระยะเริ่มการเพาะปลูก ส่วนปัญหาทางด้านการค้านั้นแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตลาดโลก ส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรหลายชนิดอ่อนตัวลง และการใช้มาตรการนำเข้าหลายประการ เช่น การกีดกันการนำเข้าข้าวของญี่ปุ่น การกำหนดโควต้านำเข้ามันสำปะหลัง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการส่งออก และการผลิตของไทยเป็นอย่างมาก

การขยายตัวของภาคเกษตร ชะลอตัวลดลงทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ น้ำท่วมพื้นที่ทำการเกษตร กอรปกับพื้นที่การเกษตรที่อุดมสมบูรณ์มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากถูกเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอื่น นอกเหนือจากภาคเกษตรที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า รวมทั้งผลกระทบจากการแข่งขันในด้านการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลก การรวมกลุ่มการค้าของประเทศต่าง ๆ ทั้งชนิดและปริมาณของสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในและต่างประเทศ เพื่อช่วยยกระดับราคาสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น ป้องกันการขาดแคลนสินค้าบางชนิดหรือสินค้าบางชนิดที่ล้นตลาด รวมทั้งรักษาอัตราการขยายตัวของภาคการเกษตร

เป้าหมายการส่งออกสินค้าเกษตร พืชบางชนิดปรับเพื่อให้สอดคล้องกับผลผลิตสินค้าที่จะทำการผลิตได้จริง

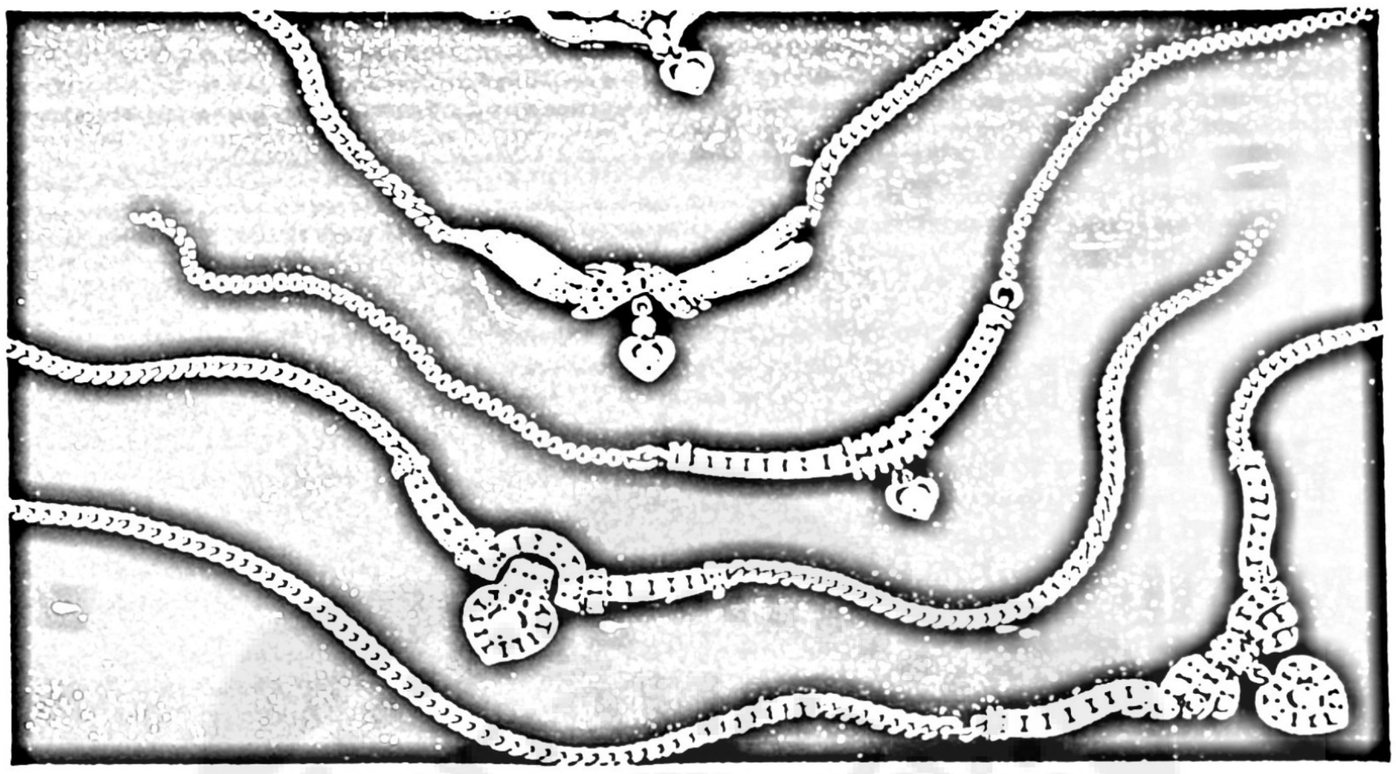
เป้าหมายการใช้ภายในประเทศ เป็นเป้าหมายของการบริโภคโดยตรง การใช้ทำพันธุ์ และการใช้วัตถุดิบ แปรรูปในโรงานอุตสาหกรรม

แผนการผลิตสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ปี 2537 - 2539

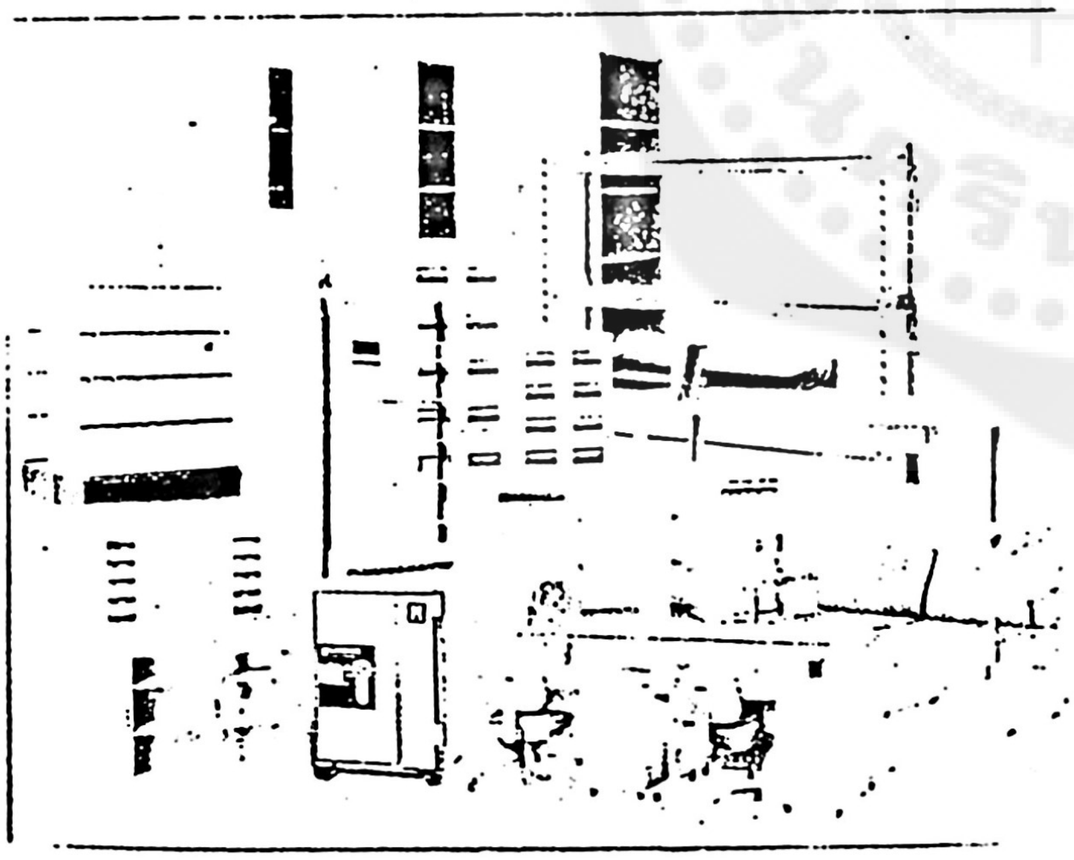
การผลิตสินค้า	ผลผลิตสินค้าเกษตรกรรม/อุตสาหกรรม
สินค้าที่ไทยเพิ่มผลผลิต	ข้าวโพด ถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน ถั่วเขียว ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เศรษฐกิจ กุ้งเพาะเลี้ยง น้ำนมดิบและโคเนื้อ
สินค้าที่ไทยผลิตในอัตราปกติ	ข้าวฟ่าง ถั่วลิสง ปอ ฝ้าย ยางพารา สับปะรด หอมหัวใหญ่ หอมแดง กระเทียม หม่อน-ไหม สุกร
สินค้าที่ไทยลดการผลิต	ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟ พริกไทย
สินค้าที่ไทยส่งเสริมการผลิต	โคนม โคเนื้อ ไม้ผล ไม้ยืน ไร่นาสวนผสม ไม้โตเร็ว ไผ่ตง พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับและพืชอายุสั้น
สินค้าที่ไทยได้เปรียบดุลการค้า	สิ่งทอ อัญมณี เครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์พลาสติก เซรามิกส์ ซีเมนต์และเคมีภัณฑ์
สินค้าที่ไทยเสียเปรียบดุลการค้า	น้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์แก้ว กระจก เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์หนัง

หมายเลข 3

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

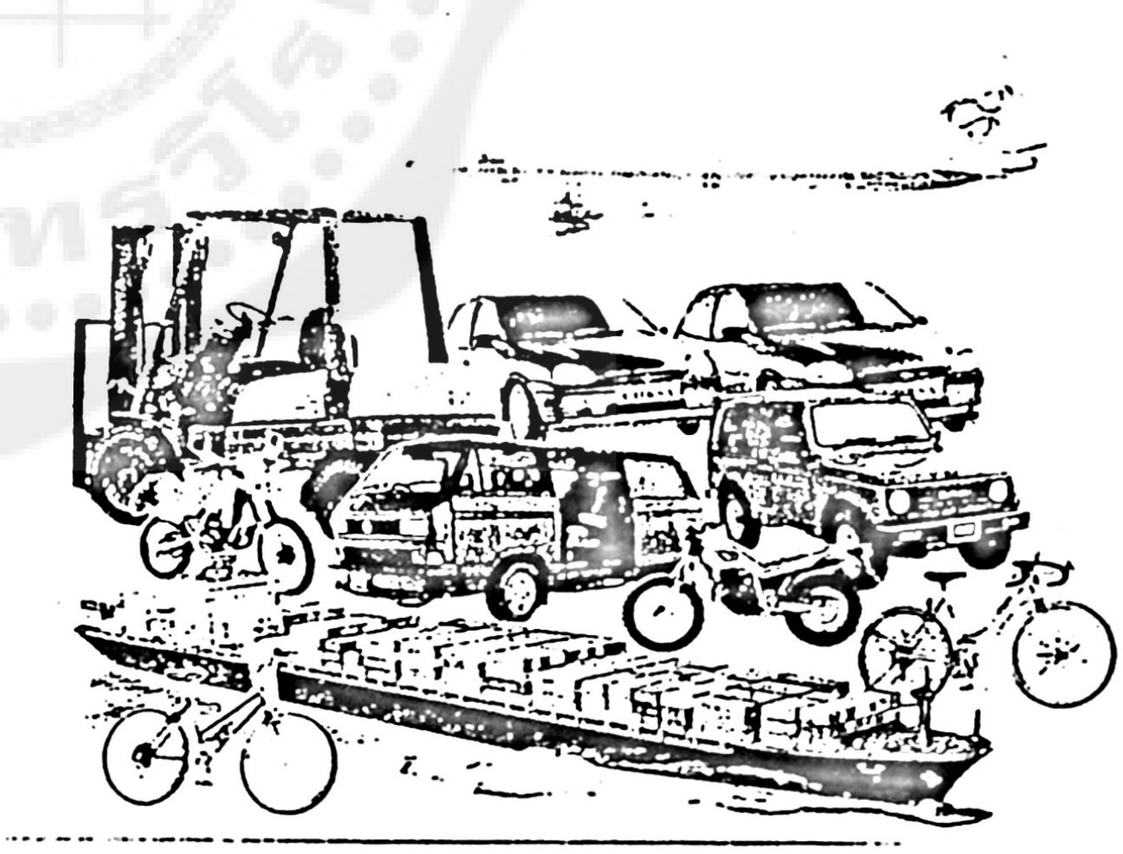
ส่งออกอัญมณี เครื่องเพชรพลอย

ส่งออกเฟอร์นิเจอร์

การส่งออกในเดือนมีนาคม 2538

มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น

นำเข้าสินค้า

การนำเข้าสินค้าและเครื่องบินขาดดุล

การค้าเพิ่มขึ้น

ปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

การค้ากับต่างประเทศ ประเทศไทยมีสินค้าส่งออกไปสหรัฐเพียงร้อยละ 22 ที่เหลือส่งไปที่ญี่ปุ่น เอเซียแปซิฟิค ในตลาดสหรัฐนั้นการส่งออกของไทยจะเสียเปรียบ เพราะค่าเงินบาทจะแพงขึ้น แต่ตลาดอื่น ๆ คือ ญี่ปุ่น ยุโรป ประเทศไทยจะได้เปรียบ ส่วนในตลาดอาเซียนเปรียบเทียบค่าเงินบาทกับเงินดอลล่าร์สิงคโปร์ ปรากฏว่า เงินบาทลดลงสินค้าที่ส่งออกไปตลาดสิงคโปร์จะได้เปรียบเปรียบเทียบเงินริงกิต (มาเลเซีย) จะเสนอตัวคือเปลี่ยนแปลงเพียง 0.8% เทียบกับเกาหลีจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากคือ 0.97 % เทียบกับดอลล่าร์ไต้หวันจะเสียเปรียบ การแข่งขันการค้าระหว่างไทยกับไต้หวันมีค่อนข้างน้อย เพราะสินค้าส่งออกของไต้หวันจะเป็นสินค้าเกรดสูงกว่าสินค้าออกของไทย โดยภาพรวมแล้วในด้านการส่งออก 22% ที่ค้ากับสหรัฐ ถ้าเราคิดว่าเสียเปรียบแต่อีก 78 % เราได้เปรียบ สิ่งที่เราจะต้องปรับการส่งออกของไทยคือ เปลี่ยนจากตลาดสหรัฐ ญี่ปุ่น มายังตลาดเอเซียแปซิฟิค และแสวงหาตลาดใหม่ ๆ มากขึ้น ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศจีนได้เนื่องจากประเทศจีนมีค่าแรงงานที่ถูกกว่า และมีวัตถุดิบมากกว่า ทางด้านการนำเข้าสินค้าที่นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นแพงขึ้น ทำให้นำเข้าลดลง ส่วนสินค้าที่มาจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา มีค่าถูกลงสินค้าที่นำเข้าจึงมากขึ้น ทำให้ปัญหาที่ไทยเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาน้อยลง

ภาวะการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย หน่วย : ล้านบาท

เดือน ปี/สินค้า	การส่งออก	การนำเข้า	ดุลการค้า
กุมภาพันธ์ 2538	98,500		
มีนาคม 2538	123,000		+24.97
- ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อัญมณี เครื่องเพชรพลอย ผลิตภัณฑ์พลาสติก วิทยุ พัดลม			
กุมภาพันธ์ 2538		121,000	
มีนาคม 2538		146,000	+20.7
- น้ำมัน วัตถุดิบ กึ่งวัตถุดิบ เครื่องบิน			

เอกสารหมายเลข 1

<u>เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก</u>

<u>คำชี้แจง</u>

ให้สมาชิกภายในกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้กระตุ้นเตือน และให้กำลังใจ แล้วให้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม

1. ประธานวางแผนดำเนินงาน มีหน้าที่แบ่งงานให้สมาชิกไปศึกษาปัญหาที่กลุ่มตนเองเลือกเป็นรายบุคคล และควบคุมการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มให้สำเร็จ

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกการวางแผนการดำเนินงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวมและสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกกิจกรรม

3. ผู้ประเมินผลการทำงาน มีหน้าที่ประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ออกมาเสนอผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน

4. ผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่มตั้งคำถาม 1 ข้อ จากกลุ่มที่ออกไปรายงาน

5. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ มีหน้าที่คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนสมาชิกทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและควบคุมเวลาที่กลุ่มกำหนด

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน กลุ่มที่ .....

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประธานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
2. เลขานุการกลุ่ม คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานเสร็จทันเวลาหรือไม่	☐ ทันเวลา	☐ ก่อนเวลา	☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่	☐ มี	☐ ไม่มี	

ถ้ามีปัญหาคือ .....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
8. ในการทำงานครั้งต่อไปควรทำงานเป็นกลุ่มอีก		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
9. การทำงานกลุ่มครั้ง พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็น	☐ ดี	☐ ปานกลาง	☐ ต้องปรับปรุง

..... ผู้ประเมิน

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มที่ .....

กลุ่มที่ประเมินผล ..... ชื่อผู้ประเมินผล .....

ชื่อเรื่องรายงาน ..... กลุ่มที่รายงาน .....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพการรายงาน คุณภาพของการเสนอรายงาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ			
2. รายงานได้น่าสนใจในระดับ			
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ			
4. ผู้รายงานมีความรอบรู้ในเรื่องที่รายงาน			
5. การเสนอรายงาน			

ตอนที่ 2

1. จุดเด่นของการเสนอรายงาน
2. จุดอ่อนของการเสนอรายงาน
3. คำถาม (ข้อสงสัยที่ต้องการความกระจ่าง)

.....

.....

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู กลุ่มที่ .....

การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน	มาก	ปานกลาง	น้อย
การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน			
1. ความเชื่อมั่นในสิ่งที่รายงาน			
2. ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด			
3. ใช้ภาษาชัดเจนและเหมาะสม			
4. มีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ			
5. ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง			
การเรียน			
6. สนใจสิ่งที่ครูสอน			
7. ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ			
8. ร่วมแสดงความคิดเห็น			
รวม			

เอกสารหมายเลข 5

แบบบันทึกกิจกรรม

กลุ่มที่ ..... ชั้น .....

1. ชื่อ ..... เลขที่ .....

2. ชื่อ ..... เลขที่ .....

3. ชื่อ ..... เลขที่ .....

4. ชื่อ ..... เลขที่ .....

5. ชื่อ ..... เลขที่ .....

ตอนที่ 1 นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันคิด กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1.1 ปัญหาที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าดังนี้คือ

.....

.....

.....

1.2 จุดมุ่งหมายของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า (สิ่งที่นักเรียนต้องการที่จะรู้จากปัญหาที่สนใจ โดยเขียนอยู่ในรูปของประโยคที่ขึ้นต้นด้วย) "เพื่อ ....."

.....

.....

.....

1.3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะศึกษาปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย)

.....

.....

.....

.....

<u>ตอนที่ 2</u> หลังจากที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ไปศึกษาค้นคว้าเป็น<u>รายบุคคล</u>แล้วให้นักเรียนบันทึกผลการศึกษาค้นคว้า

2.1 บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเป็น<u>รายบุคคล</u> (หลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ศึกษาค้นคว้าอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 สาเหตุของปัญหา (อะไรที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหานั้น ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 เสนอวิธีการแก้ปัญหา (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข)

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา (จากการที่นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาแล้วจะเกิดอะไรขึ้น)

.....

.....

.....

.....

.....

<u>ตอนที่ 3</u> สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายกลุ่ม

3.1 สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 เสนอวิธีการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

แผนการสอนที่ 2

วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในสภาพไม่สมดุล เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดแคลนเงินออม การขาดแคลนแรงงาน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม จึงเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายสภาพภาวะแวดล้อมของประเทศไทยได้
3. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
4. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

เนื้อหาสาระ

1. ปัญหาการขาดแคลนเงินออม
2. ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน
3. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นเตรียม

1. ครูเตรียมเอกสารเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนเงินออม ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม
2. ครูจัดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้

ขั้นสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ให้นักเรียนดูวิดีทัศน์เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนเงินออม ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

นักเรียนเลือกปัญหาที่สนใจ อภิปรายให้เหตุผลในการเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษา

แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในหัวข้อเดียวกัน

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรับเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าหมายเลข 1-3 และเอกสารหมายเลข 1-5

ขั้นที่ 3 กำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคิดเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้า

กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานเลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ เพื่อค้นคว้าหาความรู้ตามหัวข้อที่กลุ่มเลือก และบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าตามจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อสรุปสาระสำคัญแล้วบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

ผู้แทนกลุ่มเสนอหัวข้อที่เลือกค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนเงินออม ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม

นักเรียนในชั้นและครูร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ผลการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มว่าบรรลุจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานที่กลุ่มวางไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร ให้กลุ่มดำเนินการค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

นักเรียนกลุ่มใดใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสมและไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายให้ย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

<u>สรุปและทบทวน</u>

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษาทั้งหมดจากการรายงาน การอภิปราย

ถ้านักเรียนไม่เข้าใจการเสนอผลงานจากกลุ่มอื่น นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 - 3

<u>สื่อการเรียนการสอน</u>

1. วิดีทัศน์เรื่อง ปัญหาการขาดแคลนเงินออม ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม

2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด หน้า 82-84

3. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 เรื่องปัญหาการขาดแคลนเงินออม

4. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 2 เรื่องปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

5. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 3 เรื่องปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม

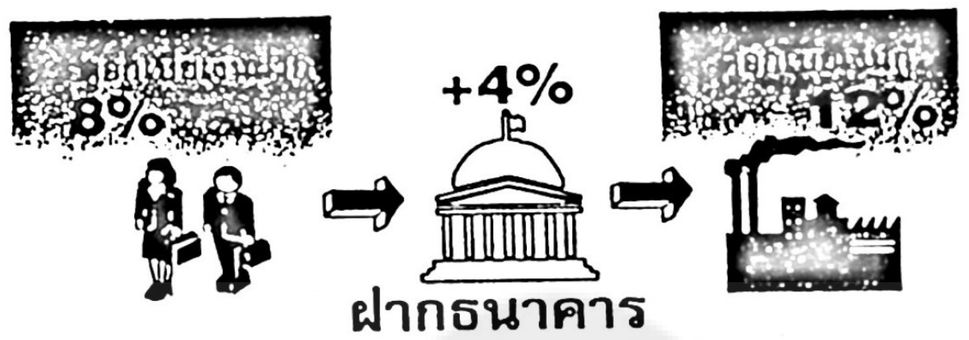
6. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
   เอกสารประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 2)
   แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 3)
   แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 4)
   แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 5)

<u>การวัดและประเมินผล</u>

1. ครูประเมินผลการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลป้อนกลับ
2. ครูประเมินผลการทำงานกลุ่ม และให้ข้อมูลป้อนกลับ
3. ผู้ประเมินผลการทำงานประเมินผลจากแบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน การอภิปรายและให้ข้อมูลป้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานกลุ่มจากแบบประเมินที่ครูแจกให้และให้ข้อมูลป้อนกลับ

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 1

การออมเงิน

สถาบันการเงิน

ประกันชีวิต

เป็นการออมเงิน
เพื่ออนาคตที่มั่นคง

นำสู่การลงทุนในการพัฒนาประเทศ

ปัญหาการขาดแคลนเงินออม

เงินออมในภาครัฐบาลและเอกชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการลงทุน หรือการสะสมสินค้าทุน ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจเติบโตเร็วขึ้นในระยะยาว การออมของประเทศช่วยสนับสนุนการลงทุน และการผลิตของประเทศให้สามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ เงินออมจึงเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่นำมาใช้ในการพัฒนา สร้างความมั่นคงและเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างเงินทุนและเงินออม ร้อยละ

เดือน ปี/สินค้า	เงินลงทุน	เงินออม
ปี 2537 <u>การลงทุนภาคเอกชน</u>	8.1	
- โครงการสัมปทานจากรัฐบาล		
- โครงการขยายโรงกลั่นน้ำมัน		
- โครงการลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ)		
<u>การลงทุนภาครัฐบาล</u>	21.2	
- โครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน		
- การปรับโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตร		
- การพัฒนาการศึกษา		
- พัฒนาบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลน		
<u>การลงทุนของรัฐวิสาหกิจ</u>		
- การกระจายการบริหารโครงสร้างขั้นพื้นฐานไปสู่ชนบท		
ปี 2538 การลงทุนของรัฐวิสาหกิจ	+ 10.6	
ปี 2537		13.3
- เงินออมของครัวเรือน(เงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์และธนาคารออมสิน)		
- การทำประกันชีวิต		
- การออมผ่านตลาดเงินนอกระบบ		

<u>ช่องว่างระหว่างเงินออมและเงินลงทุน</u>

7-8 ปี ที่ผ่านมาการขยายตัวของเศรษฐกิจและการลงทุนในประเทศไทยสูงขึ้นมาก ขณะที่การขยายตัวของปริมาณเงินออมชะลอตัวลง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเงินออมและเงินลงทุนเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าวิตก การที่เงินออมในประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าการลงทุนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเงินให้เข้มแข็ง ในอนาคตจำเป็นต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นจะต้องพัฒนาด้านการเงิน ได้แก่ การออม กลไกควบคุมต่าง ๆ ทางด้านการเงิน

ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลไทย ควรมีนโยบายชัดเจนและเร่งรัดส่งเสริมการออมในประเทศให้สัมฤทธิผล โดยดำเนินมาตรการควบคู่กัน ประการแรกมาตรการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจรวมเพื่อเพิ่มอัตราการออมในประเทศ โดยการส่งเสริมการส่งออก สนับสนุนการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และรักษาวินัยการคลังกับการใช้จ่ายอย่างเคร่งครัด เน้นการลงทุนในกิจการสาธารณูปโภคและโครงการลงทุนพื้นฐานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ประการที่สอง มาตรการในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและนิสัยการออมของครัวเรือน ให้นิยมการออมลักษณะผูกพัน เช่น การประกันชีวิต และฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน เป็นต้น

หมายเลข 2

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

แรงงาน

มีผลต่อประสิทธิภาพการผลิต

ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ผลจากนโยบายลดอัตราเพิ่มของประชากรในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) ที่รัฐบาลมีเป้าหมายลดอัตราเพิ่มของประชากรให้เหลือร้อยละ 12 ต่อปี มีส่วนทำให้อัตราการเจริญเติบโตของกำลังแรงงานเฉลี่ยลดลงเหลือประมาณร้อยละ 2 ต่อปีและทำให้จำนวนผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

ภาวะการจ้างงานภายในประเทศ

การขยายตัวของตำแหน่งงานว่างที่นายจ้างแจ้งต่อสำนักงานจัดหางานของรัฐ พบว่า มีผู้มาสมัครงานมากมาย แต่ได้รับการบรรจุงานเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากความไม่สอดคล้องของตำแหน่งงานว่างกับวุฒิของแรงงาน และปัญหาข้อบกพร่องของตลาดแรงงาน

การขาดแคลนแรงงานระดับสูง

ในปีที่ผ่านมาปัญหาการขาดแคลนกำลังคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป โดยเฉพาะสาขาการเงิน วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ ได้ทวีความรุนแรงขึ้นจนเกิดปัญหา การแย่งชิงบุคลากร นอกจากนี้ขาดแคลนแรงงานประเภทช่างเทคนิคในระดับ ปวช. และ ปวส. ทำให้แนวโน้มค่าตอบแทนของกำลังกลุ่มนี้ปรับตัวสูงขึ้น ในส่วนของความต้องการกำลังคนที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดโลกนั้น ปัจจุบันการผลิตบุคลากรด้านนี้มีสัดส่วนต่ำ และไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ประเทศไทยเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ โดยเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมระดับกลางและสูง ด้วยเหตุที่ภาวะแวดล้อมในประเทศไทยเหมาะแก่การอาศัย และค่าครองชีพไม่สูงนัก นักลงทุนจำเป็นต้องนำเข้าวิศวกร และแรงงานระดับสูงเพื่อเป็นปัจจัยในการผลิต เนื่องจากภายในประเทศประสบภาวะขาดแคลนมาก รวมทั้งเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานภายในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการผลิตภายในประเทศ

<u>การขาดแคลนแรงงานระดับล่าง</u>

ประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาแรงงานระดับล่างมากขึ้น โดยเฉพาะงานในกิจการประมง ภาคก่อสร้าง ภาคบริการ และภาคเกษตรบางพื้นที่ จนมีการลักลอบใช้แรงงานที่ผิดกฎหมายจากต่างชาติ เช่น แรงงานเมียนมาร์ มอญและลาว และค่านิยมในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานในอาชีพนี้ลดลง ปัญหาค่าจ้างขั้นต่ำ ปัญหาการอาศัยแรงงานจากต่างชาติ รัฐบาลพยายามหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

<u>โรคเอดส์ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน</u>

สำหรับประเทศไทยนั้นมีรายงานพบว่า ผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ครั้งแรกในปี 2527 ต่อมาเชื้อเอดส์ได้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว และพบว่ากว่าร้อยละ 85 ของจำนวนผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ในปัจจุบันมีอายุอยู่ในช่วง 20 – 49 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อยู่ในกำลังแรงงาน ส่งผลให้ผลิตภาพของแรงงานไทยลดลง

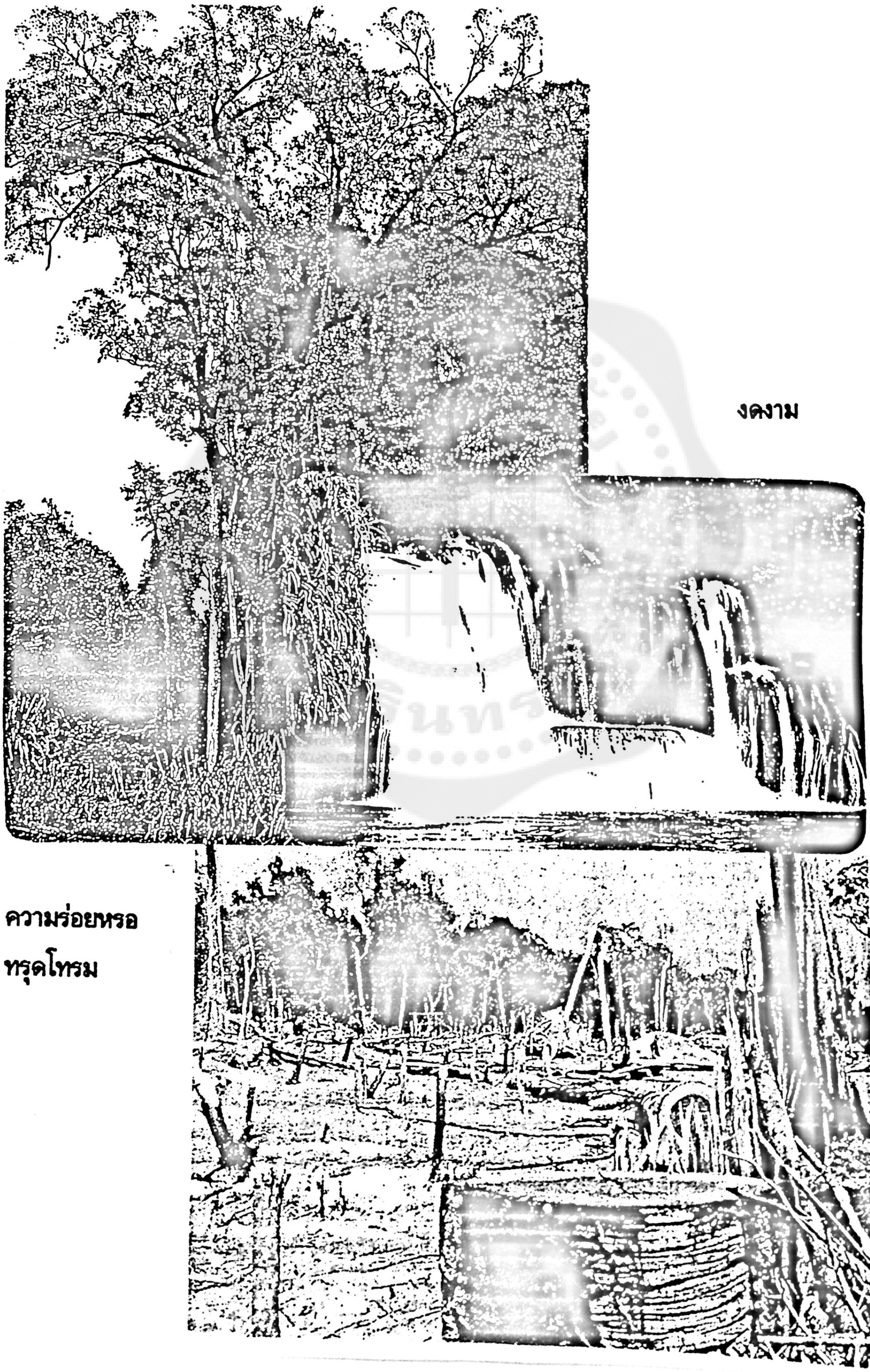
<u>การเดินทางไปทำงานต่างประเทศ</u>

ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศ และผลเสียหายทางเศรษฐกิจมากมาย อาทิ ปัญหาการเดินทางเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาคู่แข่งจากต่างประเทศ ปัญหาสภาพการทำงานและผลตอบแทนของแรงงานไทย เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่สำคัญรอการสะสางจากรัฐบาล

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

หมายเลข 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

งดงาม

ความร่อยหรอ

ทรุดโทรม

<u>ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะแวดล้อม</u>

ทรัพยากรธรรมชาติ มีคุณสมบัติในการดำรงไว้ซึ่งความสมดุลย์ทางธรรมชาติ และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพต่อชีวิตมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติถือได้ว่าเป็นของส่วนรวม การดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ในระดับหนึ่งที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นการรักษาสิทธิของบุคคลในสังคมในการบริโภคสิ่งแวดล้อมเป็นสาธารณสมบัติของชาติ จึงถือเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐโดยตรงที่จะต้องเข้าไปดูแลพิทักษ์รักษาสิทธิ์ และความเป็นธรรมในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติในทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งที่มาของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ จึงเกิดความพยายามในการให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ของทรัพยากร และแปรสภาพให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความมั่งคั่งเพิ่มยิ่งขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหดหายไปอย่างรวดเร็ว ตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จนกระทั่งจุดวิกฤต และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในด้านเศรษฐกิจมากเกินไปก็จะเกิดปัญหาการร่อยหรอและเกิดความเสื่อมโทรม การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติไปใช้เป็นปัจจัยการผลิตมากจนเกินไป ก็ย่อมจะมีผลกระทบต่อความสมดุลย์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาของความขัดแย้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ การแย่งชิงทรัพยากรในโลกปัจจุบันต้องอาศัยยุทธวิธีทางเศรษฐกิจใช้ระบบการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ของทรัพยากร โดยการร่วมลงทุนเพื่อกอบโกยทรัพยากรและแปรสภาพมาเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยจ่ายค่าตอบแทนของทรัพยากรได้ในราคาต่ำ และอาศัยความได้เปรียบ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของฝ่ายตรงข้าม

จากรายงานของสหประชาชาติและองค์การอาหารและเกษตร พบว่า กระบวนการถือครองที่ดินมีผลร้าย และเป็นอุปสรรคต่อการยกมาตรฐานการครองชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศล้าหลังทั้งหลายประสบปัญหานี้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ในปัจจุบันการเพิ่มของประชากรไทยเพิ่มขึ้นทำให้ต้องขยายที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และจากการเสื่อมสภาพของป่า และความต้องการในด้านธุรกิจที่ไม่มีขอบเขต ทำให้ที่ดินถูกทำลาย ป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์ป่าและอื่น ๆ ถูกทำลาย ทั้งที่ใช้เป็นประโยชน์

ส่วนรวม และเป็นประโยชน์ส่วนตนที่ไม่คำนึงถึงส่วนรวม แต่ไม่มีการทดแทน ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่อย่างใหญ่หลวงและหลาย ๆ ด้าน เพราะในอนาคตถ้าทรัพยากรหายากต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศจะทำให้ต้นทุนการผลิต ผู้บริโภคต้องจ่ายสูง ในส่วนที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลักภาระมาให้ ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมที่เสียสภาวะสมดุลย์ ก็ก่อให้เกิดความแปรปรวนหลาย ๆ ด้าน เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม สัตว์น้ำแถบทะเลไทยต้องลดลง นับวันความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติตลอดทั้งสภาวะแวดล้อมทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

เอกสารหมายเลข 1

<u>เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก</u>

<u>คำชี้แจง</u>

ให้สมาชิกภายในกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้กระตุ้นเตือน และให้กำลังใจ แล้วให้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม

1. ประธานวางแผนดำเนินงาน มีหน้าที่แบ่งงานให้สมาชิกไปศึกษาปัญหาที่กลุ่มตนเองเลือกเป็นรายบุคคล และควบคุมการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มให้สำเร็จ

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกการวางแผนการดำเนินงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวมและสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกกิจกรรม

3. ผู้ประเมินผลการทำงาน มีหน้าที่ประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ออกมาเสนอผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน

4. ผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่มตั้งคำถาม 1 ข้อ จากกลุ่มที่ออกไปรายงาน

5. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ มีหน้าที่คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนสมาชิกทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและควบคุมเวลาที่กลุ่มกำหนด

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน กลุ่มที่ .....

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประธานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
2. เลขานุการกลุ่ม คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้	☐ มาก	☐ปานกลาง	☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง	☐ มาก	☐ปานกลาง	☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานเสร็จทันเวลาหรือไม่	☐ทันเวลา	☐ก่อนเวลา	☐ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่	☐ มี	☐ ไม่มี	

ถ้ามีปัญหาคือ .....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
8. ในการทำงานครั้งต่อไปควรทำงานเป็นกลุ่มอีก		☐ เห็นด้วย	☐ ไม่เห็นด้วย
9. การทำงานกลุ่มครั้ง พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็น	☐ ดี	☐ ปานกลาง	☐ ต้องปรับปรุง

..... ผู้ประเมิน

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มที่ .....

กลุ่มที่ประเมินผล ..... ชื่อผู้ประเมินผล .....

ชื่อเรื่องรายงาน ..... กลุ่มที่รายงาน .....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพการรายงาน คุณภาพของการเสนอรายงาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ			
2. รายงานได้น่าสนใจในระดับ			
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ			
4. ผู้รายงานมีความรอบรู้ในเรื่องที่รายงาน			
5. การเสนอรายงาน			
ตอนที่ 2			
1. จุดเด่นของการเสนอรายงาน			
2. จุดอ่อนของการเสนอรายงาน			
3. คำถาม (ข้อสงสัยที่ต้องการความกระจ่าง)			

.....

.....

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู กลุ่มที่ .....

การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน	มาก	ปานกลาง	น้อย
การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน 1. ความเชื่อมั่นในสิ่งที่รายงาน 2. ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด 3. ใช้ภาษาชัดเจนและเหมาะสม 4. มีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ 5. ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง การเรียน 6. สนใจสิ่งที่ครูสอน 7. ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ 8. ร่วมแสดงความคิดเห็น			
รวม			

เอกสารหมายเลข 5

แบบบันทึกกิจกรรม

กลุ่มที่ ..... ชั้น .....

1. ชื่อ ..... เลขที่ .....

2. ชื่อ ..... เลขที่ .....

3. ชื่อ ..... เลขที่ .....

4. ชื่อ ..... เลขที่ .....

5. ชื่อ ..... เลขที่ .....

ตอนที่ 1 นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันคิด กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1.1 ปัญหาที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าดังนี้คือ

.....

.....

.....

1.2 จุดมุ่งหมายของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า (สิ่งที่นักเรียนต้องการที่จะรู้จากปัญหาที่สนใจ โดยเขียนอยู่ในรูปของประโยคที่ขึ้นต้นด้วย) "เพื่อ ....."

.....

.....

.....

1.3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะศึกษาปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย)

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 หลังจากที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ไปศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคลแล้วให้นักเรียนบันทึกผลการศึกษาค้นคว้า

2.1 บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล (หลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ศึกษาค้นคว้าอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 สาเหตุของปัญหา (อะไรที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหานั้น ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 เสนอวิธีการแก้ปัญหา (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา (จากการที่นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาแล้วจะเกิดอะไรขึ้น)

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายกลุ่ม

3.1 สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 เสนอวิธีการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

แผนการสอนที่ 3

วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในระบบครอบครัวและสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
3. นักเรียนสามารถบอกวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้
4. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจกับเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมได้

เนื้อหาสาระ

1. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ปัญหาวัฒนธรรมการบริโภค อุปโภค
3. ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์
4. ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นเตรียม

1. ครูเตรียมเอกสารเกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ครูจัดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้

ขั้นสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ให้นักเรียนดูแผ่นภาพโปร่งใส เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาวัฒนธรรมการบริโภคอุปโภค ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์ และปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

นักเรียนเลือกปัญหาที่สนใจ อภิปรายให้เหตุผลในการเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษา

แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในหัวข้อเดียวกัน

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรับเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าหมายเลข 1-4 และเอกสารหมายเลข 1-5

ขั้นที่ 3 กำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคิดเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้า

กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานเลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ เพื่อค้นคว้าหาความรู้ตามหัวข้อที่กลุ่มเลือก และบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าตามจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อสรุปสาระสำคัญแล้วบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

ผู้แทนกลุ่มเสนอหัวข้อที่เลือกค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาวัฒนธรรมการบริโภคอุปโภค ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์ และปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์

นักเรียนในชั้นและครูร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ผลการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มว่าบรรลุจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานที่กลุ่มวางไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร ให้กลุ่มดำเนินการค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

นักเรียนกลุ่มใดใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสมและไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายให้ย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

<u>สรุปและทบทวน</u>

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษาทั้งหมดจากการรายงาน การอภิปราย

ถ้านักเรียนไม่เข้าใจการเสนอผลงานจากกลุ่มอื่น นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 - 4

<u>สื่อการเรียนการสอน</u>

1. แผ่นภาพโปร่งใส เรื่อง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาวัฒนธรรมการบริโภค อุปโภค ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์ และปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์ (15 นาที)

2. หนังสือเรียนสังคมศึกษาวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด หน้า 84 - 93

3. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 เรื่องปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

4. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 2 เรื่องปัญหาวัฒนธรรมการบริโภค อุปโภค

5. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 3 เรื่องปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์

6. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 4 เรื่อง ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์

7. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)

เอกสารประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 2)

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 3)

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 4)

แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 5)

<u>การวัดและประเมินผล</u>

1. ครูประเมินผลการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลป้อนกลับ

2. ครูประเมินผลการทำงานกลุ่ม และให้ข้อมูลป้อนกลับ

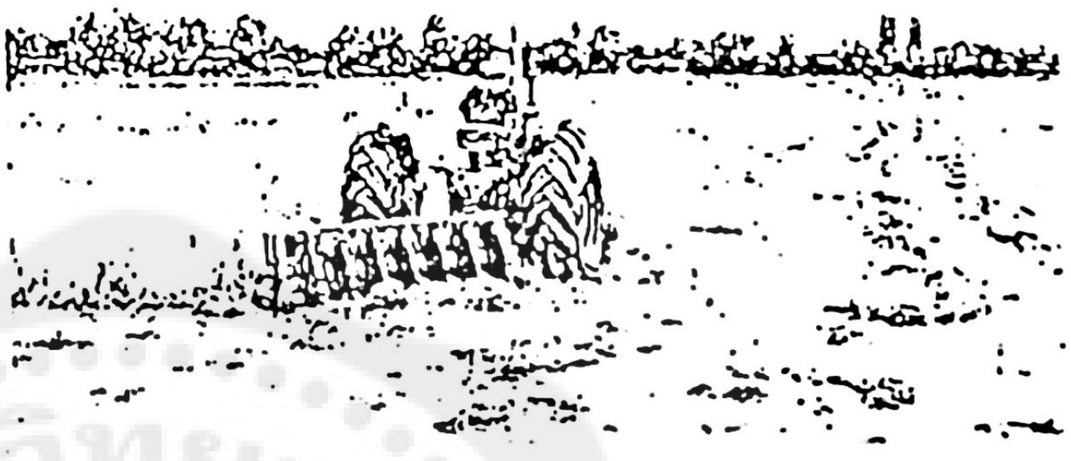
3. ผู้ประเมินผลการทำงานประเมินผลจากแบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียนการอภิปรายและให้ข้อมูลป้อนกลับ

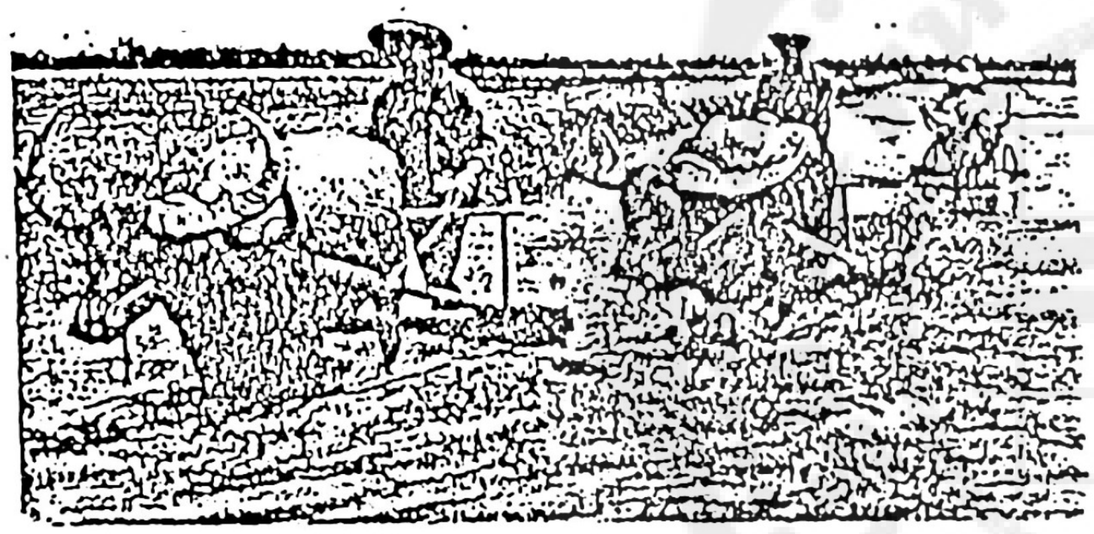
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานกลุ่มจากแบบประเมินที่ครูแจกให้และให้ข้อมูลป้อนกลับ

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 1

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

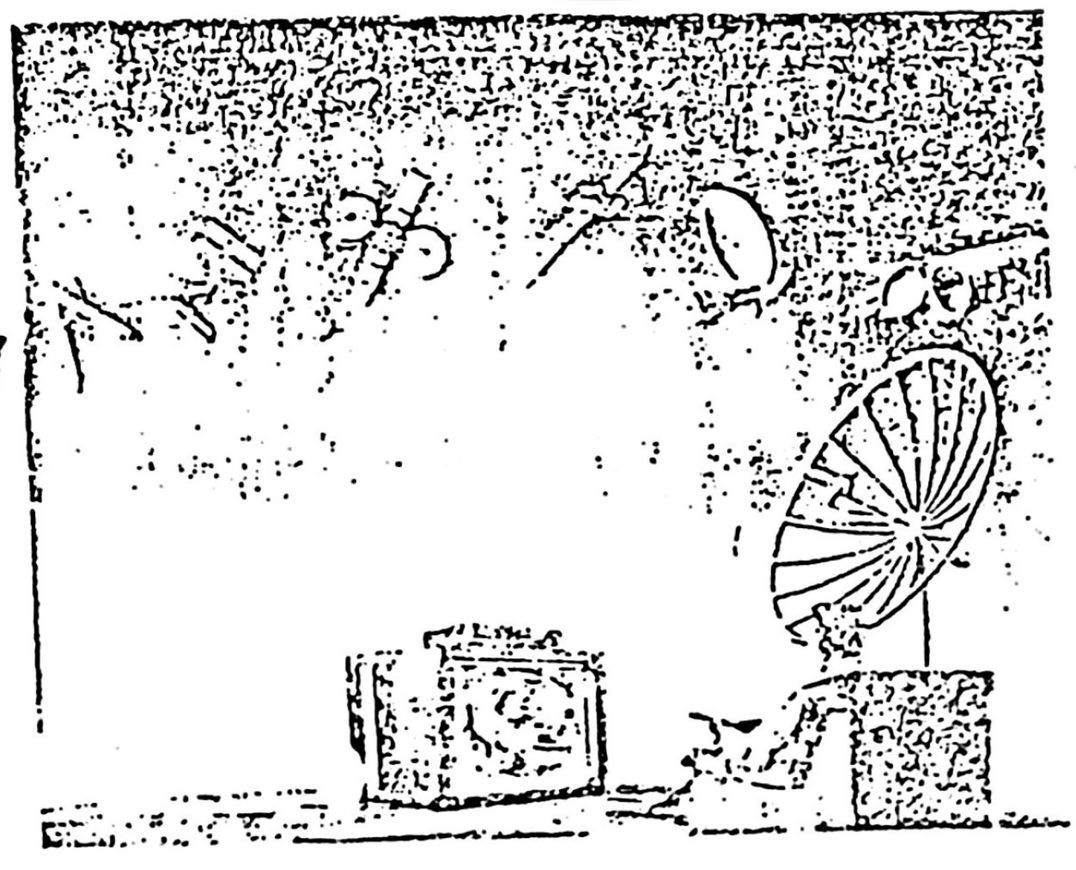

การเกษตรสมัยใหม่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีการคัดสรรและบำรุงพันธุ์พืชให้ผลผลิตสูง แต่ทำให้ระบบนิเวศธรรมชาติโดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของดินเสียไปมาก

การเกษตรสมัยก่อนใช้แรงงานสัตว์ให้ผลผลิตจำกัด แต่ไม่ทำลายระบบนิเวศธรรมชาติรุนแรง

มีผลต่อการทำงานและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

<u>ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการทำงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ</u>

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมด้านต่าง ๆ มีความเกี่ยวโยงกันเป็นสาเหตุและเป็นผลซึ่งกันและกัน สามารถเชื่อมโยงไปถึงด้านต่าง ๆ ภายใต้กระบวนการพัฒนาประเทศของไทย ตั้งแต่รัฐบาลยุค จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน การพัฒนาประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเพิ่มรายได้ของประชาชน ดังคำขวัญที่ว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" จึงพอกล่าวสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันเกือบทั้งหมด เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจจากสังคมการเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ

<u>วัฒนธรรมการทำงาน</u> การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจภายใต้ขีดจำกัดด้านความพร้อมทางเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ ขีดจำกัดของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และขีดจำกัดด้านความเหลื่อมล้ำของความพร้อมของสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและสังคมข้อมูลข่าวสาร ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละส่วนของประเทศไทยไม่เท่าเทียมกัน การทำงาน/การผลิตในสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งเคยผลิตเพื่อบริโภคได้อย่างเพียงพอในครัวเรือนมาผลิตเพื่อขายเพื่อรายได้ เพื่อส่งออก เช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ของสังคมอุตสาหกรรมบริการและสังคมข้อมูลข่าวสาร

ในสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์ รูปแบบการทำงานจะเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในแง่ของการนำระบบสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการควบคุมและสั่งการภายในองค์กร ในการประชุมติดต่อระหว่างบุคคลกับบุคคล องค์กรกับองค์กร ซึ่งอยู่คนละซีกโลกภายในเวลาอันรวดเร็วเพียงเสี้ยววินาที และบุคคลหรือองค์กรสามารถได้มาซึ่งรายได้หรือได้รับกำไรหรือขาดทุน ขาดการประกอบกิจการภายในเสี้ยววินาทีจากคุณภาพของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีการแข่งขันระหว่างบุคคลกับบุคคล องค์กรกับองค์กรและสตรีส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้และกำไรสูงสุดที่สูงกว่าในสังคมอุตสาหกรรม

<u>การใช้ทรัพยากร</u> การใช้ทรัพยากรในการทำงาน/การผลิตในสังคมเกษตรกรรมได้เปลี่ยนจากเดิม ซึ่งเคยใช้ที่ดินขนาดใหญ่เพราะใช้รวมกันหลายครอบครัว ใช้แรงงานคนในงานเกษตรกรรมและในลักษณะของการแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างครัวเรือน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ผลผลิตธรรมชาติ เศษอาหาร และวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ใช้แหอวนที่มีตาข่ายห่างในการทำประมง ตลอดจนงดทำประมงในฤดูวางไข่ มาเป็นการผลิตโดยใช้ที่ดินที่มีขนาดเล็กลงเพราะได้รับส่วนแบ่งครอบครัว ยกเว้นเกษตรกรรายใหญ่ ซึ่งมีการใช้ที่ดิน

ขนาดใหญ่ ใช้เครื่องจักรในงานเกษตรกรรม ใช้แรงงานที่มีอยู่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการรับจ้างทำงาน เหมือนการทำงานในสังคมอุตสาหกรรม ใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูก ใช้สารอาหารและสารกระตุ้นการเจริญเติบโตในการเลี้ยงสัตว์ ใช้แหอวนที่มีตาข่ายถี่ในการทำประมง ตลอดจนการใช้กระแสไฟฟ้าและสารแปลกปลอม ซึ่งเป็นอันตรายต่อการบริโภคเพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด

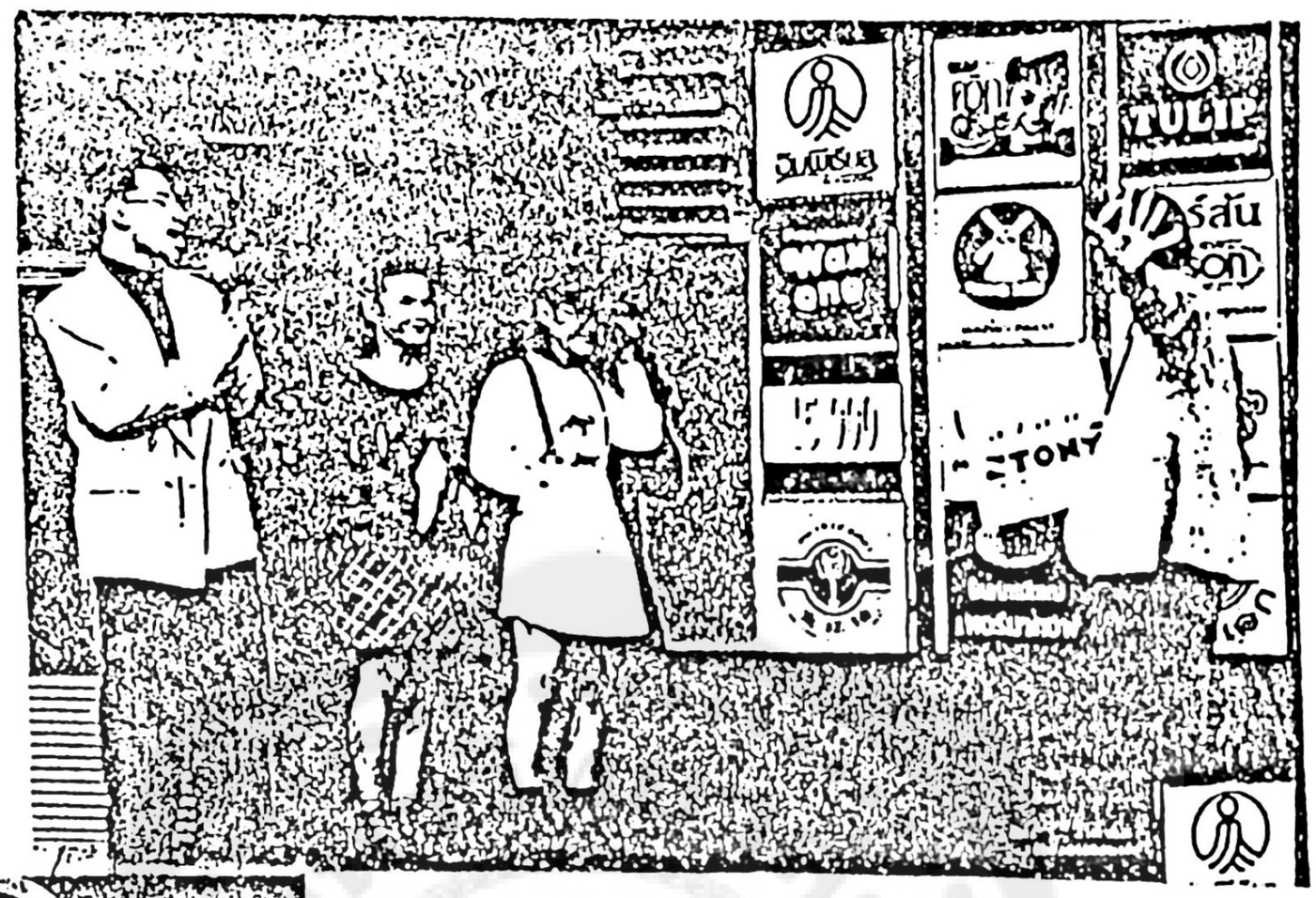
ภายใต้ขีดจำกัดของขนาดที่ดิน เกษตรกรไทยที่มีความรู้ในด้านการบริหารการจัดการและมีเงินทุนในระดับหนึ่งได้พยายามใช้ทรัพยากรในการผลิตในภาคเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการทำการเกษตรแบบผสมผสานและการเกษตรครบวงจร ด้วยการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ที่อาศัยพึ่งพากันได้ อาทิ เลี้ยงสุกรหรือเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ไปพร้อม ๆ กับการเลี้ยงปลา และการเพาะปลูกพืชบางชนิด

การใช้ทรัพยากรในการทำงาน/การผลิตในสังคมอุตสาหกรรม ได้เปลี่ยนไปจากเดิมใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีชั้นสูงในการควบคุมการผลิตและแทนแรงงานคนในการผลิตในโรงงานขนาดใหญ่ และการใช้วัสดุเทียมหรือวัสดุที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อทดแทนวัตถุดิบตามธรรมชาติในการผลิตสินค้าบางประเภทในสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยิ่งมีมากขึ้น อาทิ การใช้หุ่นยนต์ในการทำงานที่น่าเบื่อหรือที่เป็นอันตราย การใช้คอมพิวเตอร์ในการควบคุมระบบการทำงานและการใช้แรงงานคนพิการในการทำงานกับเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องจักรที่รับคำสั่งจากเสียงหรือจากการเขียน

หมายเลข 2

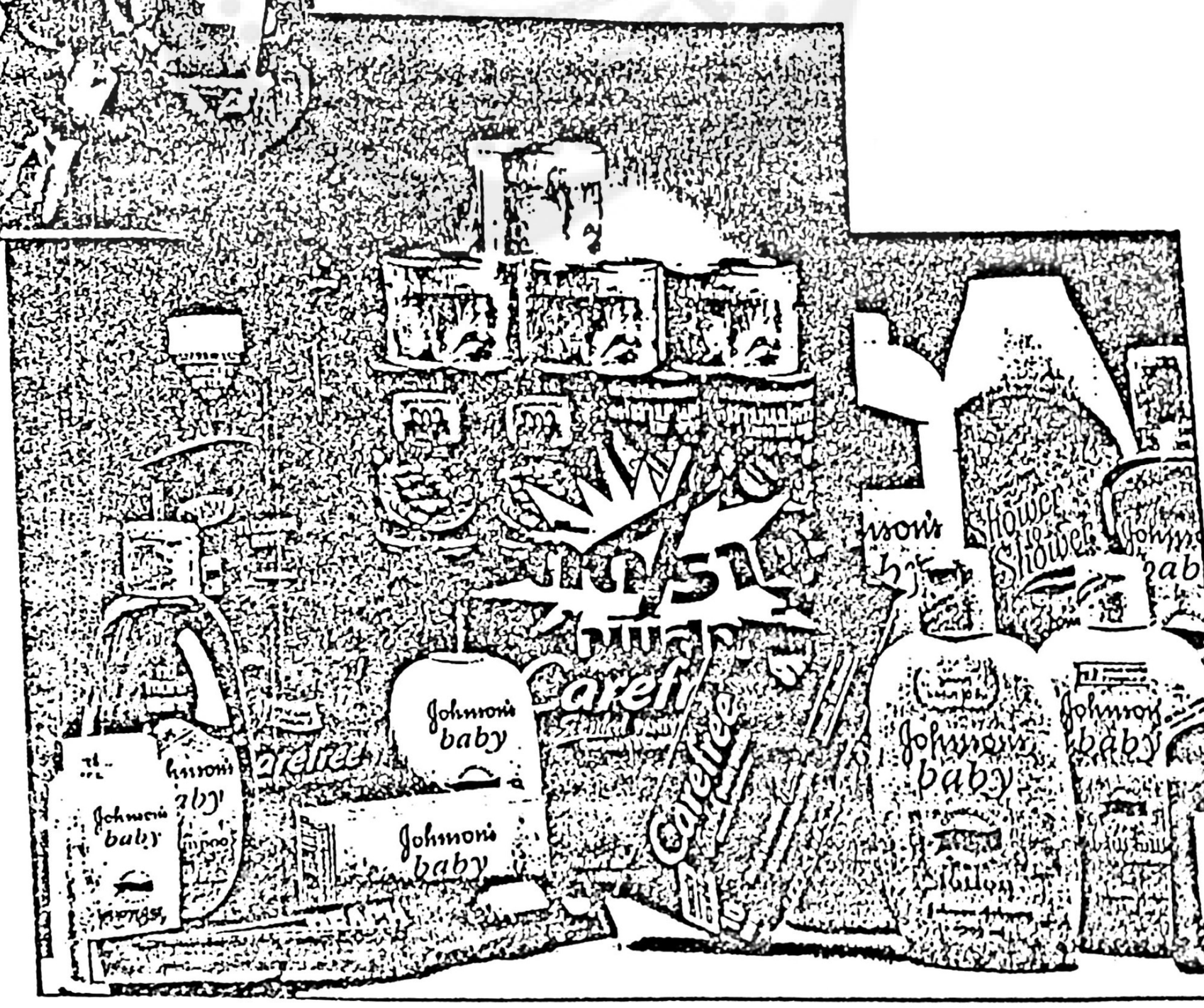
เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

การอุปโภค

บริโภคในยุคโลกาภิวัฒน์

ปัญหาวัฒนธรรมการบริโภคอุปโภค

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจไทย ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคอุปโภคในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปทั้งในสังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์

วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเคยบริโภคไปพร้อมๆ กันทั้งครอบครัว รับประทานอาหารที่ปรุงกันเองในครอบครัวโดยอาศัยผลผลิตอาหารที่ผลิตได้เองในครัวเรือน มีการถนอมอาหารเพื่อบริโภคในภายหน้าด้วยกรรมวิธีง่าย ๆ โดยใช้วัสดุธรรมชาติ อาทิ การหมักเกลือ การตากแห้ง การเชื่อม การยอมรับการรักษาสุขภาพโดยวิธีธรรมชาติบำบัดและความเชื่อ อาทิ การอมน้ำเกลือแก้ปวดฟัน การดื่มน้ำเกลือแก้เจ็บคอ การรับประทานสมุนไพร การจับเส้นเพื่อผ่อนคลายการปวดเมื่อย การสวดมนต์ การทำบุญ การบนและการแก้บน ตลอดจนการทำพิธีเสดาะเคราะห์ มาเป็นรับประทานอาหารที่ซื้อหาจากตลาดสดในหมู่บ้าน และรับประทานไม่พร้อมกัน เพราะสมาชิกบางคนในครัวเรือนต้องออกไปทำงานนอกภาคเกษตรกรรม มีการใช้สารแปลกปลอมในการปรุงอาหารและถนอมอาหาร เช่น การใช้สารปรุงรส การใช้ยากันบูด มีการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ โดยใช้วิทยาศาสตร์บำบัดควบคู่ไปกับวิธีธรรมชาติบำบัดและการรักษาด้วยความเชื่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจและการขยายตัวของการตลาด ทำให้ชาวชนบทไทยมีความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัยและการเดินทางติดต่อระหว่างกัน จึงมีการสร้างที่อยู่อาศัยพร้อมเครื่องใช้ในครัวเรือน และซื้อยานพาหนะที่มีราคาแพงเกินความจำเป็นในการดำรงชีพและระดับรายได้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการแต่งกายจากเดิม ซึ่งเคยนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อตัวเดียวเรียบ ๆ มาแต่งกายตามสมัยนิยม และตามแบบตะวันตก เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการอุปโภค ศิลปะ การแสดงวรรณกรรม จากเดิมซึ่งเคยฟังเพลงลูกทุ่ง เพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน เคยชมลิเก มโนราห์ หนังตะลุง เชิ้ง มาเป็นการฟังเพลงสมัยใหม่ ประเภทเพลงฝรั่ง แจ๊ส หรือร็อคชมภาพยนตร์ คอนเสิร์ตและละครโทรทัศน์ มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการชมการละเล่น และกีฬาจากเดิมซึ่งมีการตีไก่ ชมควาย แข่งเรือ แข่งตะกร้อ และมวยไทย มาเป็นการชมมวยสากล เทนนิส ว่ายน้ำ ยิมนาสติก และกอล์ฟ เนื่องจากวัฒนธรรมการอุปโภค ศิลปะ การแสดงวรรณกรรม และการละเล่นกีฬาต่าง ๆ ในสังคมเกษตรกรรมดังกล่าวเกือบทั้งหมด เป็นการอุปโภคผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ความต้องการซื้อวิทยุและโทรทัศน์จึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมเกษตรกรรม

การบริโภคในสังคมอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเคยบริโภคอาหารประเภทข้าวและกับข้าวในมื้อเช้ามาเป็นอาหารประเภทเครื่องดื่มและขนมปัง มีความจำเป็นในการบริโภคอาหารนอกบ้าน และต้องบริโภคอาหารด่วนมากขึ้น การถนอมอาหารนิยมใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์เพราะเก็บได้นาน เช่น การอัดแข็งอาหารทะเลและการอัดแข็งทุเรียน

รูปแบบการบริโภคในสังคมข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งกำลังเกิดขึ้นมีลักษณะเช่นเดียวกับสังคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้ โดยใช้เวลาในแต่ละมื้อน้อยลง ส่วนใหญ่นิยมรับประทานอาหารนอกบ้านหรือในสถานที่ทำงาน มีการยอมรับการรักษาสุขภาพโดยวิธีวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น เพราะมีการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาในเกือบทุกขั้นตอน ทำให้การรักษาได้ผลรวดเร็วกว่า

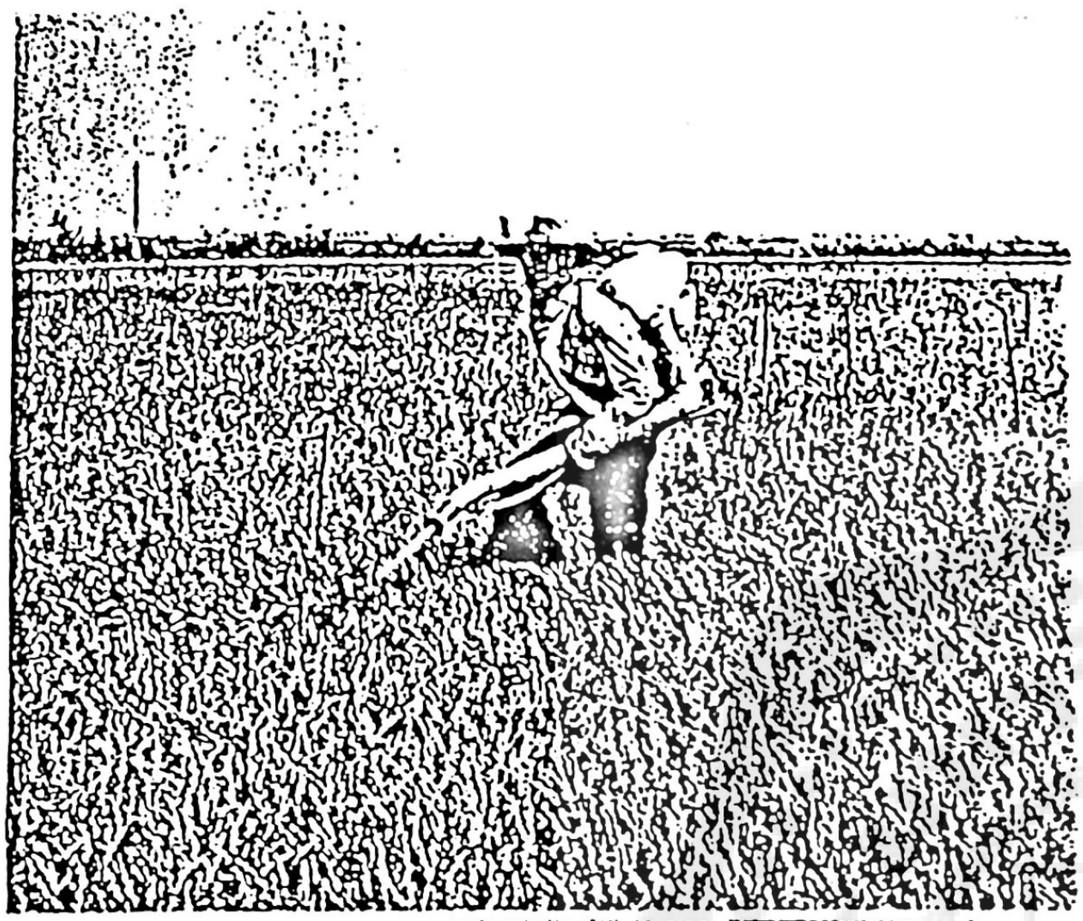
ในสังคมอุตสาหกรรมและสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมในการอยู่อาศัยและการเดินทางยิ่งต้องการความสะดวกสบาย และความรวดเร็วมากขึ้น ผู้ที่มีกำลังซื้อมากก็จะสามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบายหรูหราในเมืองและทำงานในเมือง โดยใช้ยานพาหนะราคาแพงลิบ ผู้ที่มีกำลังซื้อน้อยกว่าก็จะจัดหาที่อยู่อาศัยในบริเวณชานเมือง และเดินทางไปทำงานในเมืองด้วยพาหนะราคาแพงแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ

<u>วัฒนธรรมการกระจายและการแลกเปลี่ยน</u> การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้วัฒนธรรมการกระจายและการแลกเปลี่ยนผลผลิตในสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเคยมีการกระจายผลผลิตจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยตรงด้วยวิธีการแลกของต่อของมาเป็นการแลกเปลี่ยนโดยมีตลาดและเงินเป็นสถานที่และสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

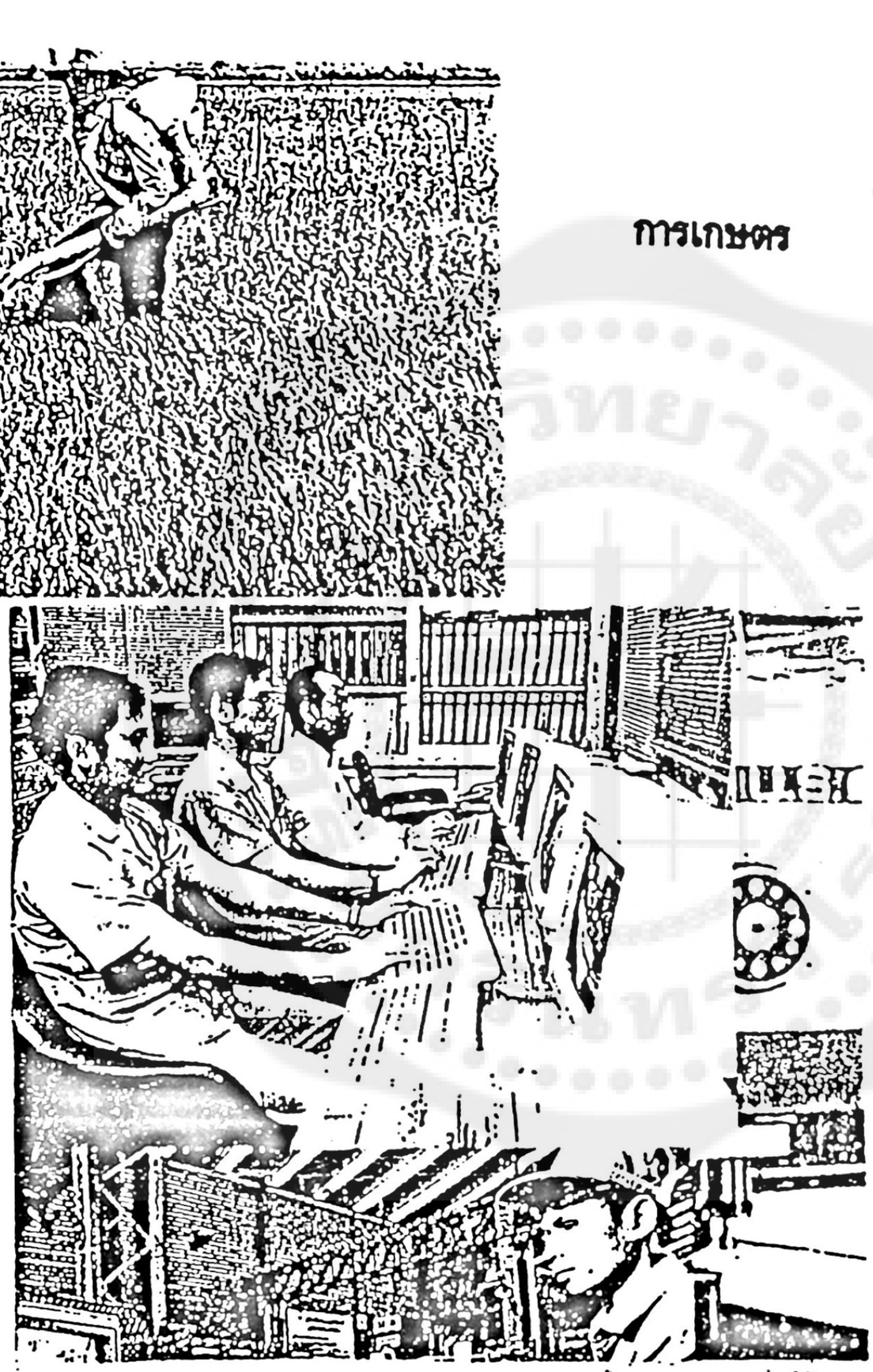
วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนในสังคมยุคอุตสาหกรรมในยุคโลกาภิวัตน์ เปลี่ยนแปลงจากเดิมซึ่งเคยอาศัยตลาดและเงินเป็นสถานที่ และสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมาเป็นการแลกเปลี่ยนโดยอาศัยระบบสื่อสารกันทางโทรศัพท์ โทรสาร และระบบเงินเครดิตมากขึ้น

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 3

การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัฒน์ที่ส่งผลกระทบต่อ

การเกษตร

อุตสาหกรรม

และสิ่งแวดล้อม

ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการผลิตในยุคโลกาภิวัตน์

สังคมเกษตรกรรม วัฒนธรรมการผลิตที่มุ่งรายได้ในสังคมเกษตรกรรมยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน และใช้แรงงานโดยระบบนายจ้าง – ลูกจ้าง นับเป็นกระบวนการทำลายระบบเครือญาติในสังคมเกษตรกรรมให้สูญสลายรวดเร็วยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันการผลิตโดยใช้ปุ๋ยและสารเคมี และการควบคุมการผลิตโดยใช้วิธีการควบคุมอุณหภูมิและการใช้เครื่องจักรในการหว่านไถ การเก็บเกี่ยว การหีบห่อและการขนส่ง นอกจากจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของเกษตรกรรายใหญ่และเกษตรกรรายย่อยแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหามลพิษในสภาพแวดล้อมและการเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วของทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจการตลาด ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรใช้ยาปราบศัตรูพืชในปริมาณที่มากจนเกินไปเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด จะส่งผลต่อกลุ่มเกษตรกรเองและต่อผู้บริโภค เพราะต้องบริโภคสารพิษที่ตกค้างในผลผลิตดังกล่าว กลุ่มเกษตรกรเองยังมีความเสี่ยงสูงกว่ากลุ่มอื่นในการที่จะได้รับอันตรายจากมลภาวะในสภาพแวดล้อม อันเนื่องจากการได้รับสารพิษที่ปะปนในอากาศ ในน้ำฝน หรือในแหล่งน้ำในหมู่บ้านในขณะผลิต

การใช้วิธีเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ไม่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ และวิธีการดำรงชีวิตในท้องถิ่นไทย เนื่องจากเกษตรกรในชนบทส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนกันอยู่เป็นกระจุกในหมู่บ้านและอยู่ห่างไกลไร่นา ส่วนการเกษตรกรรมแบบครบวงจร จำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับสถาบันการเงินและพ่อค้าคนกลาง เพื่อประโยชน์ในด้านแหล่งเงินทุนและด้านการตลาด ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากมีทัศนะที่ไม่ดีต่อพ่อค้าว่าเป็นผู้เอารัดเอาเปรียบเกษตรกร เกษตรกรทำการผลิตด้วยวิธีการดั้งเดิมและหารายได้เสริมโดยการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

ในสังคมเกษตรกรรมมีทรัพยากรเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวจะเผชิญกับปัญหาสำคัญหลายประการ อาทิ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว ปัญหามลภาวะอันเกิดขึ้นจากขยะมูลฝอย ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด

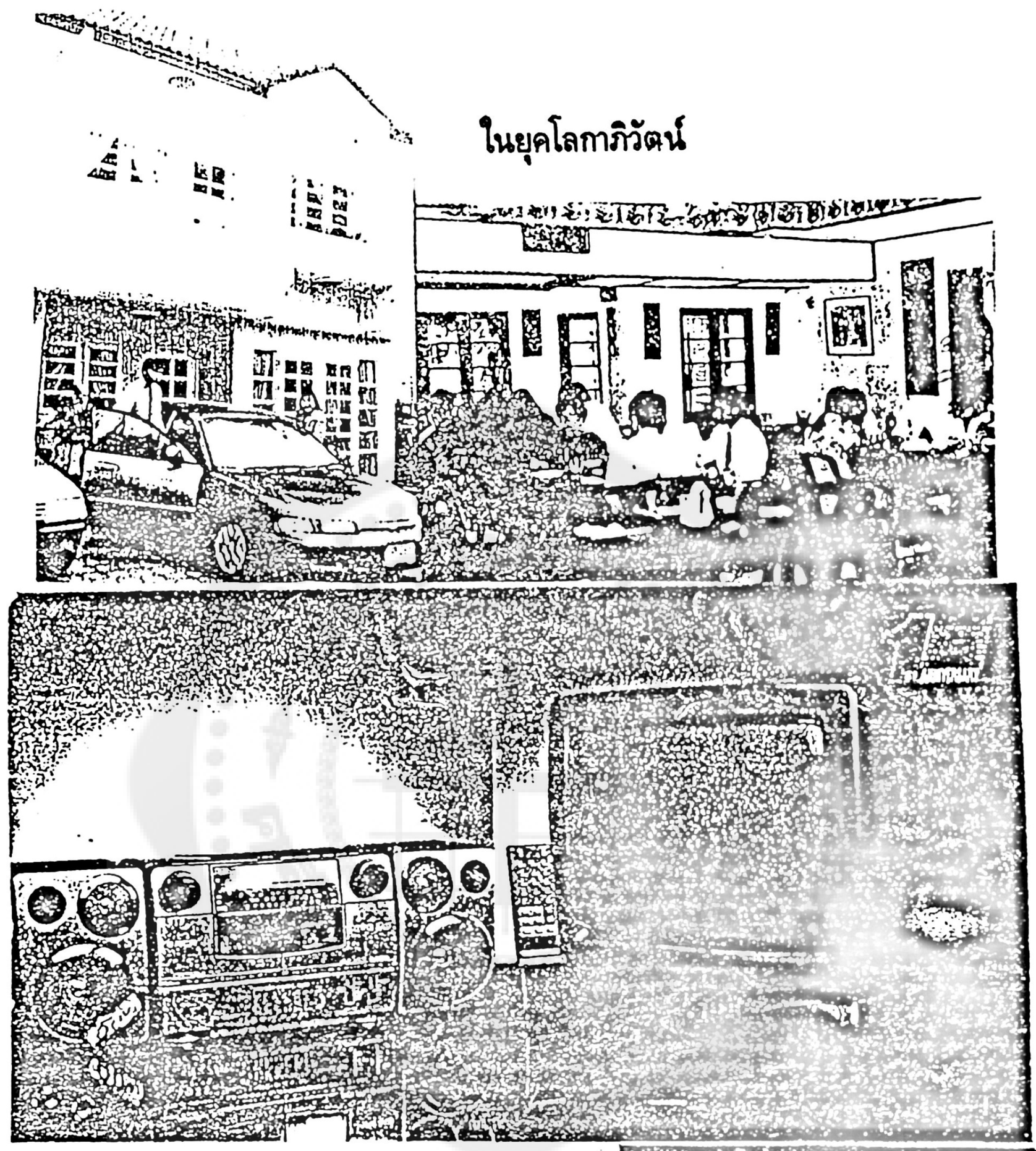
วัฒนธรรมการผลิตในสังคมเกษตรกรรมยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีผลให้มีการผลิตแบบดั้งเดิมและการผลิตแบบทันสมัยเกิดขึ้นควบคู่กัน ประชากรในสังคมเกษตรกรรมต้องเผชิญปัญหากับความเหลื่อมล้ำทั้งในด้านระดับรายได้และตำแหน่งงาน ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหามลพิษอันเนื่องจากขยะมูลฝอย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสังคมอื่น ๆ

<u>สังคมอุตสาหกรรม</u> วัฒนธรรมการผลิตที่มุ่งรายได้ของสังคมอุตสาหกรรมในยุคโลกาภิวัตน์โดยการพัฒนาและยกระดับการใช้เทคโนโลยีในการผลิต ด้วยการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศในรูปของการนำเข้าพร้อมสินค้าและจากผู้เชี่ยวชาญและส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาเพื่อให้สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างประเทศให้คุ้มค่าที่สุด การผลิตในสังคมอุตสาหกรรมยังคงพึ่งพาประเทศที่มีการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ประเทศมหาอำนาจตะวันตก และประเทศญี่ปุ่น การผลิตจะมุ่งเน้นการทำงานตามความชำนาญ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวด โดยทำงานร่วมกับเครื่องจักรเกือบตลอดช่วงชีวิต แรงงานในสังคมนี้จะมีสภาพเสมือนเครื่องจักรชิ้นหนึ่งมีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นมนุษย์น้อยลงทุกที

วัฒนธรรมการทำงาน การผลิตในสังคมอุตสาหกรรมได้อาศัยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและซับซ้อนมากขึ้น มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น การปฏิบัติต่อเทคโนโลยีต้องการความชำนาญ ความละเอียดถี่ถ้วนและความรอบคอบมากขึ้น ผิดพลาดนิดเดียวอาจเกิดความพินาศใหญ่โต ส่วนแรงงานที่มีความรู้ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การจัดการและความรู้ด้านอื่น ๆ ย่อมมีโอกาสมีงานทำและมีรายได้สูง ส่วนแรงงานที่ขาดความรู้และทักษะในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีย่อมขาดโอกาส จึงเป็นกลุ่มยากจน ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้

<u>สังคมข้อมูลข่าวสาร</u> วัฒนธรรมการผลิตในสังคมข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์มีสภาพปัญหาที่รุนแรง มีวิถีชีวิตที่รีบเร่ง ส่งผลให้อุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอยู่เสมอทั้งในแง่การเดินทางและการทำงาน การทำงานมีการแข่งขันกันสูง ทำให้มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ข้อมูลข่าวสารในยุคนี้มีจำนวนมากมายทั้งที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพ ความสามารถในการรับและการเลือกใช้ข่าวสาร ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในความสามารถรับข่าวสาร

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 4

<u>ปัญหาผลกระทบจากวัฒนธรรมการบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์</u>

<u>สังคมเกษตรกรรม</u> จากการที่เศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสาขาอุตสาหกรรม มีการเร่งสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และสาธารณูปโภค อื่น ๆ ซึ่งทำให้การคมนาคมสะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้มีการขยายตัวของร้านค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในชนบท และส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของชาวชนบทคือ ชาวชนบทมีโอกาสและซื้อสินค้าบริโภคอุปโภคได้สะดวกขึ้น แต่เป็นกลุ่มคนยากจนมีกำลังซื้อน้อย สินค้าที่ถูกนำมาขายในชนบทส่วนใหญ่ จึงเป็นสินค้าราคาถูก คุณภาพต่ำ ประกอบการสื่อสารและการโฆษณาในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลในการกระตุ้น จูงใจให้บริโภคเพิ่มขึ้น ชาวชนบทจึงมีพฤติกรรมในการบริโภคยาและอาหารที่เป็นพิษเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปัญหาทุพโภชนาการยังคงปรากฏอยู่ในชนบทไทยในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมและฟุ่มเฟือยเกินกำลังซื้อของชาวชนบทในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพหรือทุพโภชนาการ ปัญหาการศึกษาต่อ และปัญหาหนี้สิน

<u>สังคมอุตสาหกรรมและสังคมข้อมูลข่าวสาร</u> วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมอุตสาหกรรมและสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอิ่มท้องในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อมีเวลาในการทำงานหารายได้ให้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคที่ทำงานนอกบ้านเผชิญปัญหาสุขภาพในทำนองเดียวกัน คือ โรคอ้วน โรคขาดสารอาหาร โรคไขมันในเส้นเลือดสูง เนื่องจากมีวัฒนธรรมการบริโภคเหมือนกัน คือ การบริโภคอาหารนอกบ้านประเภทอาหารด่วน และอาหารสำเร็จรูปประเภทขบเคี้ยว ซึ่งมีสารอาหารไม่ครบถ้วน และเมื่อบริโภคซ้ำ ๆ จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือแม้แต่อาหารปรุงสำเร็จรูปในแต่ละวัน ที่ซื้อไปบริโภคที่บ้านก็อาจมีสารเจือปนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ในส่วนของความต้องการที่อยู่อาศัย การเดินทางไปทำงานและการหาความสุข ความบันเทิงของผู้บริโภคในสังคมอุตสาหกรรมและสังคมข้อมูลข่าวสาร จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งมีความเหลื่อมล้ำกันสูงในยุคนี้

การกระจายและการแลกเปลี่ยนในยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมการกระจายหรือการขนส่งสินค้าทางรถไฟ ทางเครื่องบินและวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนที่มีการสั่งซื้อ การใช้สื่อกลางโดยวิธีการสื่อสารด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้ส่งผลให้ผู้ซื้อได้รับสินค้าเร็วขึ้น ผู้ขายได้รับเงินเร็วขึ้น

และส่งผลให้ความต้องการของผู้บริโภคได้รับการสนองได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น การค้าการพาณิชย์ขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงิน ซึ่งส่งผลกระทบให้ธุรกิจการผลิตการลงทุนขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อกันไปเป็นลูกโซ่ ซึ่งนับว่าเป็นส่วนดีในแง่ของการสร้างงานและสร้างรายได้แก่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทั้งที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมข้อมูลข่าวสาร ส่วนกลุ่มคนที่มีฐานะเป็นเพียงผู้บริโภค แม้จะได้รับผลดีในแง่ที่ได้รับการบริโภคสินค้ารวดเร็วขึ้น หลากหลายมากขึ้น แต่ผู้บริโภคบางกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มแรงงานในเมืองที่ย้ายถิ่นจากชนบท และกลุ่มเกษตรกรในสังคมเกษตรกรรม จะเกิดปัญหาการมีค่าใช้จ่ายเกินตัว และเกิดปัญหาหนี้สินรุงรังเนื่องจากมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย

การซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ขยายตัวมากขึ้นภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศในอัตราสูง ย่อมส่งผลให้เกิดการขาดดุลการค้าของไทยกับประเทศที่ไทยนำเข้าเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นในอัตราสูงเช่นกัน

เอกสารหมายเลข 1

<u>เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก</u>

<u>คำชี้แจง</u>

ให้สมาชิกภายในกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้กระตุ้นเตือน และให้กำลังใจ แล้วให้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม

1. ประธานวางแผนดำเนินงาน มีหน้าที่แบ่งงานให้สมาชิกไปศึกษาปัญหาที่กลุ่มตนเองเลือกเป็นรายบุคคล และควบคุมการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มให้สำเร็จ

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกการวางแผนการดำเนินงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวมและสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกกิจกรรม

3. ผู้ประเมินผลการทำงาน มีหน้าที่ประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ออกมาเสนอผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน

4. ผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่มตั้งคำถาม 1 ข้อ จากกลุ่มที่ออกไปรายงาน

5. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ มีหน้าที่คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนสมาชิกทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและควบคุมเวลาที่กลุ่มกำหนด

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน กลุ่มที่ .....

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประธานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
2. เลขานุการกลุ่ม คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้	☐ มาก	☐ปานกลาง	☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง	☐ มาก	☐ปานกลาง	☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานเสร็จทันเวลาหรือไม่	☐ทันเวลา	☐ก่อนเวลา	☐ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่	☐ มี	☐ ไม่มี	

ถ้ามีปัญหาคือ .....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
8. ในการทำงานครั้งต่อไปควรทำงานเป็นกลุ่มอีก		☐ เห็นด้วย	☐ ไม่เห็นด้วย
9. การทำงานกลุ่มครั้ง พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็น	☐ ดี	☐ ปานกลาง	☐ ต้องปรับปรุง

..... ผู้ประเมิน

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มที่ .....

กลุ่มที่ประเมินผล ..... ชื่อผู้ประเมินผล .....

ชื่อเรื่องรายงาน ..... กลุ่มที่รายงาน .....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพการรายงาน คุณภาพของการเสนอรายงาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ			
2. รายงานได้น่าสนใจในระดับ			
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ			
4. ผู้รายงานมีความรอบรู้ในเรื่องที่รายงาน			
5. การเสนอรายงาน			
ตอนที่ 2			
1. จุดเด่นของการเสนอรายงาน			
2. จุดอ่อนของการเสนอรายงาน			
3. คำถาม (ข้อสงสัยที่ต้องการความกระจ่าง)			

.....

.....

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู กลุ่มที่ .....

การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน	มาก	ปานกลาง	น้อย
การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน			
1. ความเชื่อมั่นในสิ่งที่รายงาน			
2. ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด			
3. ใช้ภาษาชัดเจนและเหมาะสม			
4. มีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ			
5. ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง			
การเรียน			
6. สนใจสิ่งที่ครูสอน			
7. ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ			
8. ร่วมแสดงความคิดเห็น			
รวม			

เอกสารหมายเลข 5

แบบบันทึกกิจกรรม

กลุ่มที่ ..... ชั้น .....

1. ชื่อ ..... เลขที่ .....
2. ชื่อ ..... เลขที่ .....
3. ชื่อ ..... เลขที่ .....
4. ชื่อ ..... เลขที่ .....
5. ชื่อ ..... เลขที่ .....

<u>ตอนที่ 1</u> นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันคิด กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1.1 ปัญหาที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าดังนี้คือ

.....

.....

.....

1.2 จุดมุ่งหมายของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า (สิ่งที่นักเรียนต้องการที่จะรู้จากปัญหาที่สนใจ โดยเขียนอยู่ในรูปของประโยคที่ขึ้นต้นด้วย) "เพื่อ ....."

.....

.....

.....

1.3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะศึกษาปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย)

.....

.....

.....

.....

<u>ตอนที่ 2</u> หลังจากที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ไปศึกษาค้นคว้าเป็น<u>รายบุคคล</u>แล้วให้นักเรียนบันทึกผลการศึกษาค้นคว้า

2.1 บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเป็น<u>รายบุคคล</u> (หลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ศึกษาค้นคว้าอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 สาเหตุของปัญหา (อะไรที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหานั้น ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 เสนอวิธีการแก้ปัญหา (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา (จากการที่นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาแล้วจะเกิดอะไรขึ้น)

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายกลุ่ม

3.1 สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 เสนอวิธีการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

แผนการสอนที่ 4

วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวกระทำในแต่ละวันเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และล้วนเป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน ต้องช่วยกันประหยัดและออมเพื่อเสริมสร้างให้เศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมมีความมั่นคง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของการประหยัดและออมได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวและสังคมได้
3. นักเรียนสามารถบอกแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวและสังคมได้
4. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมได้

เนื้อหาสาระ

1. ปัญหาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น
2. ปัญหารสนิยมวัยรุ่น
3. ปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นเตรียม

1. ครูเตรียมเอกสารเกี่ยวกับปัญหาความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ปัญหารสนิยมวัยรุ่นและปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ
2. ครูจัดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้

ขั้นสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ให้นักเรียนดูแผ่นภาพโปร่งใส เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ปัญหารสนิยมวัยรุ่น และปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ

ขั้นที่ 2 สำรวจปฏิกิริยาที่มีต่อสถานการณ์ปัญหา

นักเรียนเลือกปัญหาที่สนใจ อภิปรายให้เหตุผลในการเลือกหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษา

แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในหัวข้อเดียวกัน

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรับเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าหมายเลข 1-3 และเอกสารหมายเลข 1-5

ขั้นที่ 3 กำหนดงานและจัดระเบียบงานเพื่อศึกษา

นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคิดเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนหาความรู้จากแหล่งค้นคว้า

กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ เพื่อค้นคว้าหาความรู้ตามหัวข้อที่กลุ่มเลือก และบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าตามจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อสรุปสาระสำคัญแล้วบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้า

ผู้แทนกลุ่มเสนอหัวข้อที่เลือกค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ปัญหารสนิยมวัยรุ่น และปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ

นักเรียนในชั้นและครูร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ผลการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มว่าบรรลุจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานที่กลุ่มวางไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร ให้กลุ่มดำเนินการค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง

ขั้นที่ 6 ย้อนไปทำกิจกรรม

นักเรียนกลุ่มใดใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่เหมาะสมและไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายให้ย้อนไปทำกิจกรรมขั้นที่ 5

<u>สรุปและทบทวน</u>

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษาทั้งหมดจากการรายงาน การอภิปราย

ถ้านักเรียนไม่เข้าใจการเสนอผลงานจากกลุ่มอื่น นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 - 3

<u>สื่อการเรียนการสอน</u>

1. แผ่นภาพโปร่งใส เรื่อง ปัญหาความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ปัญหารสนิยมวัยรุ่น และปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ (15 นาที)

2. หนังสือเรียนสังคมศึกษาวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด หน้า 96 - 106

3. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 1 เรื่องปัญหาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

4. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 2 เรื่องปัญหารสนิยมวัยรุ่น

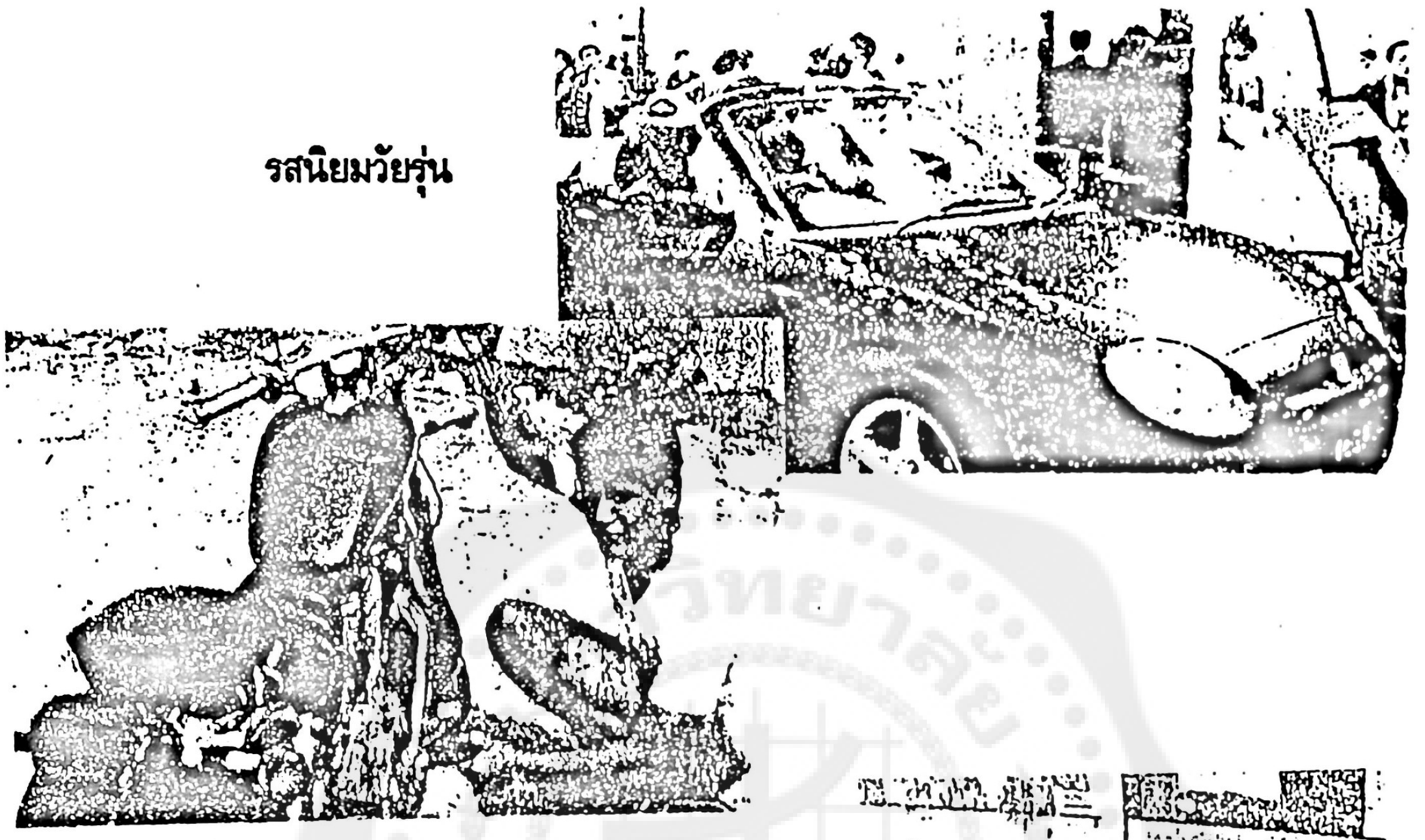
5. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน หมายเลข 3 เรื่องปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ

6. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
เอกสารประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 2)
แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 3)
แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 4)
แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 5)

<u>การวัดและประเมินผล</u>

1. ครูประเมินผลการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลป้อนกลับ
2. ครูประเมินผลการทำงานกลุ่ม และให้ข้อมูลป้อนกลับ
3. ผู้ประเมินผลการทำงานประเมินผลจากแบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน การอภิปรายและให้ข้อมูลป้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานกลุ่มจากแบบประเมินที่ครูแจกให้และให้ข้อมูลป้อนกลับ

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 1

ปัญหาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

โลกและสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าและเทคโนโลยีไปอย่างมาก มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้อุปโภคบริโภคออกมาขายจำหน่ายให้กับประชาชน เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายอย่างมากมาย จนบางอย่างมากเกินความจำเป็นสำหรับบางคน และมีแนวโน้มของความเจริญก้าวหน้าที่ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ผู้หลงหรือมีความรู้น้อย เยาวชน ฯลฯ ยับยั้งชั่งใจไม่อยู่ ถูกสิ่งแวดล้อมสังคมฉุดกระชากลากไปทำให้ได้รับความทุกข์ เช่น แหล่งมั่วสุม มอมเมา สถานบันเทิงเริงรมย์ใช้สีสัน แสง เสียง ตู้เกมส์ไฟฟ้า เล่นการพนัน จนกระทั่งวิดีโอลามก อนาจาร เครื่องดื่มราคาแพง ใช้สตรีเพศและกามารมณ์เป็นเครื่องล่อ มีเงินทอง ข้าวของเท่าไรก็นำไปขายนำไปจ่าย หรือหมดไปกับสิ่งที่มีความก้าวหน้าในทางหลอกล่อให้เกิดความหายนะเกินฐานะความเป็นอยู่ คนร้ายที่ตำรวจจับได้จากการก่ออาชญากรรม ปล้น จี้ ฆ่า ฉกชิง วิ่งราว ส่วนใหญ่สารภาพว่าจะนำเงินไปใช้จ่าย เที่ยวเตร่หาความบันเทิงเริงรมย์ เหล่านี้ทั้งสิ้น เป็นการสร้างปัญหาสังคมจากความเจริญก้าวหน้าที่ความฟุ่มเฟือย หลอกล่อหลอกลวงประชาชนให้หลงผิด และถลำลึกเข้าไปในอบายมุข แต่ก่อนจะมีเพียงเหล้า บุหรี่ แต่ปัจจุบันมีตั้งแต่สารระเหย เฮโรอีน ยาม้า ยาเมา เครื่องดื่ม เสพติดกระตุ้นประสาท แหล่งค้าประเวณี มีอยู่เกลื่อนกลาด มีโรคระบาดที่เป็นอันตรายร้ายแรงมากมาย

การบริโภคอาหารการกินที่มีราคาแพง อาหารที่บริโภคก็พิสดาร มีการนำสัตว์ป่าซึ่งเป็นของหายากมาหลอกขายในราคาแพง อุ้งมือหมีตุ๋นชามละสี่หมื่นบาท เครื่องดื่มที่ไม่มีอะไรมาก แก้วเล็ก ๆ ขายแก้วละ 150-200 บาท น้ำดื่มลิตรละ 10 บาท แพงเสียยิ่งกว่าน้ำมันเบนซิน ผู้คนก็หลงดื่มกินกันไปแทนที่จะบริโภคเพื่ออิ่ม เพื่อสุขภาพที่ดีไม่แพงจนเกินไป ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินฐานะ ควรประหยัด มีเงินเก็บออมได้มาก ควรหันมาลดหันมาหยุดความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นลงมาเสียบ้างก็จะทำให้ความเป็นอยู่ของเราและสังคมดีขึ้น เป็นการสร้างนิสัยที่ดี ย่อมเป็นการสร้างเสริมสังคมให้ดีตามไปด้วย

การประหยัดทำได้หลายทาง เช่น การบริโภค การรับประทาน มีคำกล่าวว่า "จงกินเพื่ออยู่ อย่าอยู่เพื่อกิน" อย่าบริโภคเกินความจำเป็น อย่าเห็นอะไรซื้อ เห็นอะไรกินทั้ง ๆ ที่ไม่ได้หิวอะไร บางอย่างซื้อมาก็กินไม่หมด ต้องทิ้งขว้างเสียหายเงินทอง บางคนก็กินไม่หยุดปาก

เกิดความเคยชิน ต้องกินทั้งวันทั้งคืน เมื่ออาหารมากเกินไปก็ทำให้อ้วน เกิดโรคต้องเสียเงินค่าหมอ ค่ายา ล้มหมอนนอนเสื่อ ทำมาหากินไม่ได้ เพราะร่างกายอ่อนแอไม่แข็งแรง

ฉะนั้น อย่าบริโภคเกินความจำเป็น เลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อย่าเพียงแต่เห็นว่าอร่อย แต่อาจเป็นโทษต่อร่างกาย กินจุบกินจิบ อาหารที่มีราคาแพงจนเกินไปทำให้สิ้นเปลืองไม่ประหยัด เกิดโทษแก่ร่างกายได้ และยังเป็นการฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเงินโดยเปล่าประโยชน์

การแต่งกาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ถุงน่อง รองเท้า กระเป๋าถือ เครื่องประดับต้องฉลาดเลือกซื้อที่เหมาะสมกับร่างกาย แต่งแล้วเสริมบุคลิกทำให้สวยงาม ไม่แพงมาก กันร้อน กันหนาวได้ดี เหมาะสมกับฤดูกาลและโอกาส จงอย่าหลงตามแฟชั่น แต่ต้องเลือกด้วยความฉลาด เพราะ "ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ ก็ไรเสมอ" เสื้อผ้า เครื่องใช้ที่ดีไม่จำเป็นต้องเป็นของที่ราคาแพง หรือยี่ห้อดีเสมอไป แต่อยู่ที่แต่งแล้วสวยงามหรือไม่ อย่าตกเป็นทาสของแฟชั่น

เครื่องสำอาง เครื่องประทินโฉมบางชนิดราคาแพงมากเกินไป ควรเลือก ควรลอง ควรทดสอบว่าชนิดไหนดีเหมาะสมกับตัวเราและราคาไม่แพง

ความสวยงาม การดำรงชีวิตในปัจจุบันมีการมอมเมากันมาก เมื่อผู้ใหญ่ถูกมอมเมาย่อมมีผลถึงเด็กซึ่งเห็นเป็นตัวอย่าง เด็กนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ ปัญญาก็น้อยนิดจะรักในสิ่งที่ถูกมอมเมา ความสูญเปล่าและเปล่าประโยชน์มากยิ่งขึ้น เร็วขึ้น เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นคนที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่ประหยัด ย่อมนำเยาวชนไปสู่ความทุกข์ยากและหายนะในอนาคต

หมายเลข 2

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า

การอุปโภค

การบริโภคเกินความจำเป็น

ในยุคโลกาภิวัตน์

ปัญหารสนิยมวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่ใคร ๆ ก็รู้ว่ารับเอาแบบอย่างพฤติกรรมจากเพื่อนรอบข้างมาได้อย่างง่ายดายที่สุด เห็นเพื่อทำอะไร ตัวเองจะต้องทำตาม ไม่ว่าจะเป็นการเล่นกีฬา การไปเที่ยว หรือการเลือกใช้ของ เมื่อก่อนสิ่งที่วัยรุ่นเมืองไทยนิยมกันมากคือ การซื้อสินค้าน่ารัก ๆ ผลิตในต่างประเทศมาอวดแข่งขันกัน ซึ่งมีราคาพอประมาณ ก็จะมีของน่ารักหลายชนิดกว่าคนอื่น แต่ในช่วงระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้ แทบไม่น่าเชื่อเลยว่า วัยรุ่นไทยจะมีรสนิยมใช้สินค้าราคาแพงเกินกว่าเงินทองที่พ่อแม่ให้มาเรียนหนังสือ จะนิยมซื้อกระเป๋ายี่ห้อดัง ราคาเป็นหมื่น ๆ มาหิ้วกระเป๋ากันอย่างหน้าตาเฉย ใส่นาฬิกาโรเล็กซ์ แถมใส่เสื้อผ้ามียี่ห้อของต่างประเทศ ถึงจะเท่สมเป็นลูกคนรวยในหมู่เพื่อนรวย ๆ ด้วยกัน จนบรรดาร้านขายสินค้านอกมียี่ห้อตามแหล่งที่วัยรุ่นชอบเดิน อย่างมาบุญครอง สยาม เวิล์ดเทรด หรือเพนนินซูล่า พลาซ่า ขายดีกันเป็นเทน้ำเทท่า

สาวน้อยวัยรุ่นคนหนึ่งมีอายุ 17 ปี เพิ่งจบ ม.6 เดินสะพายกระเป๋า "หลุยส์ วิตตอง" เดินไปมาย่านมาบุญครอง บอกว่าเจ้ากระเป๋าใบที่ถืออยู่นั้นราคาประมาณหมื่นเจ็ดพันบาท เพิ่งซื้อมาได้ไม่นานเพราะเห็นเพื่อน ๆ เขาฮิตกัน เธอเลยต้องบอกให้พ่อแม่ซื้อให้บ้าง ไม่อย่างนั้นจะน้อยหน้าเพื่อน แล้วเข้ากลุ่มกับเพื่อนไม่ได้ สาวน้อยคนนี้ยังบอกอีกว่าที่ซื้อกระเป๋าแพง ๆ อย่างนี้มาใช้ ก็มาเริ่มเอาตอนที่กำลังจะเรียนจบ ม.6 นอกจากกระเป๋าแล้วสาวน้อยคนนี้ยังใส่กางเกงอมาร์นี่ เสื้อมอสชิโน เธอบอกว่าตอนนี้วัยรุ่นกำลังฮิตใส่กางเกงยี่ห้ออมาร์นี่มากที่สุด ส่วนเสื้อก็จะนิยมใส่กันหลายยี่ห้อ เช่น มอสชิโน เอสปรี และเน็กซ์ ต้องเป็นเสื้อตัวเล็ก ๆ รัดรูป เวลาเดินชอบปิ้งก็ต้องมากับเพื่อน ๆ ถึงจะสนุก พ่อแม่ของเธอก็ให้เงินมาชอบปิ้งทีละหลายพันเหมือนกัน แต่ถ้าจะมาซื้อกระเป๋าแพง ๆใบเป็นหมื่นก็อาจมากับแม่

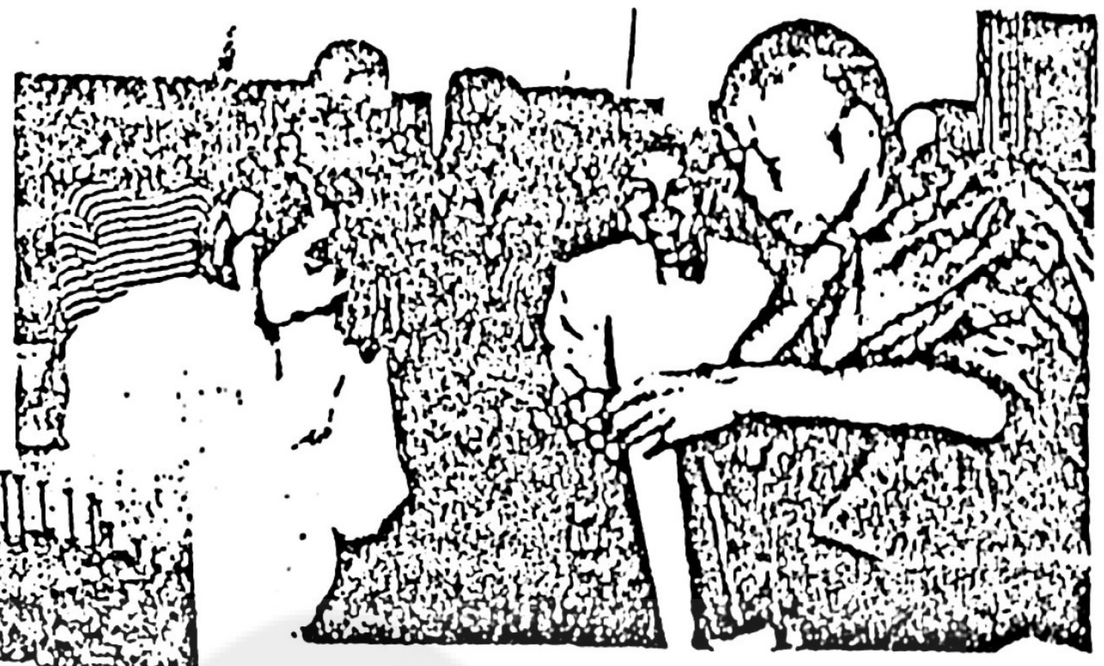
เมื่อค่านิยมของเด็กวัยรุ่นหันมาฟุ่มเฟือยกับของราคาแพง ๆ ก่อนวัยที่จะทำงานหาเงินมาได้เอง ความโชคดีเลยตกอยู่กับร้านขายของนอกประเทศ วัยรุ่นมีสตางค์ชอบใช้กัน ร้านขายของต่างประเทศ ปลอดภาษีร้านหนึ่งเผยว่า ในร้านของตัวเองจะมีกระเป๋ายี่ห้อดัง ๆ ทั้งหลุยส์ วิตตอง ชาแนล มอสชิโน กางเกงยี่ห้อดัง ๆ อย่างอมาร์นี่ เวอซาร์เช่ เซอร์วินอล และเสื้อผ้ามียี่ห้ออีกเป็นจำนวนมาก วัน ๆ จะมีลูกค้าอายุระหว่าง 17-25 ปี เข้าออกที่ร้านหาซื้อกระเป๋าสะพายรุ่นทรงกลมแบบตรงเตี้ย ยี่ห้อหลุยส์ วิตตอง มากที่สุด จนสินค้าไม่พอขาย สั่งมาเท่าไหร่ก็

ขายหมดทุกเที่ยว ส่วนกางเกงยีนส์ก็จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ถ้าเป็นผู้ใหญ่หน่อยก็จะนิยมยี่ห้อเวอซาร์เซ่ ราคาตั้งแต่ 3 พันบาทขึ้นไป แต่ถ้าเป็นเด็กวัยรุ่น ก็ต้องยี่ห้ออมาร์นี่ ราคาตั้งแต่พันกว่าบาท และกางเกงเซอร์วินอล ราคา 2 พันบาทขึ้นไป ทั้งกระเป๋าหลุยส์และกางเกงยีนส์เป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้แก่ร้านมากที่สุด นอกจากนี้ก็มีรองเท้าเฟอราการ์โม่ เข็มขัดโมชิโน นาฬิกาโรเล็กซ์ ซึ่งไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมวัยรุ่นเดี๋ยวนี้ถึงนิยมของแพง

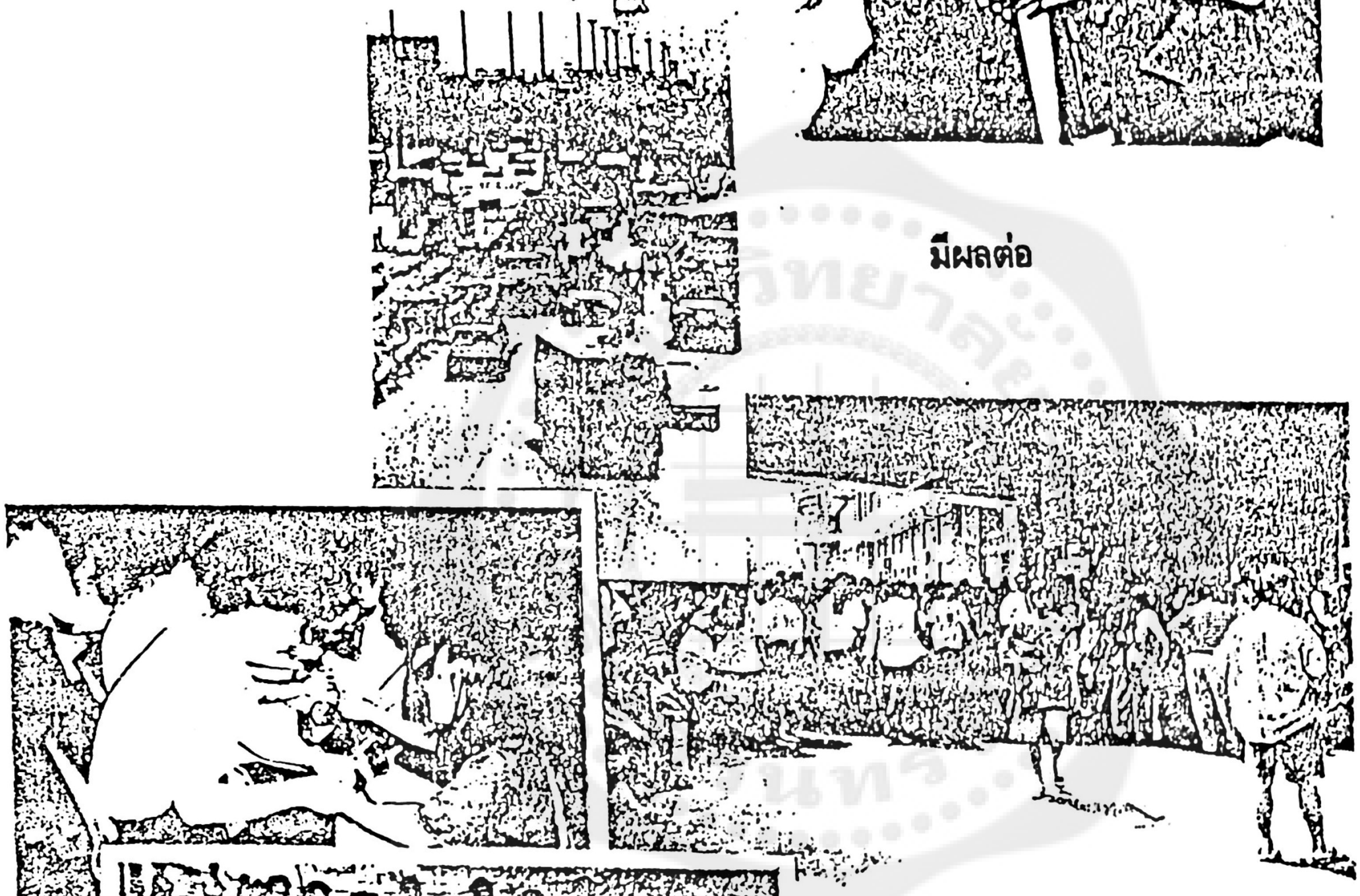
ส่วนบรรดาพ่อแม่ที่ร่ำรวย และซื้อของแพง ๆ ให้ลูกใส่ บอกว่าบางครั้งเด็กก็ต้องการมีเสื้อผ้ายี่ห้อดัง ๆ ใส่เหมือนเพื่อนแต่ไม่ใช่ว่าจะตามใจให้เงินลูกไปซื้อของแพง ๆ อย่างง่าย ๆ จะซื้อให้ลูกก็ต่อเมื่อไปเมืองนอก แล้วเขามีรายการลดราคาสินค้าเหลือตัวไม่เท่าไหร่ ก็จะซื้อมาฝากลูก และไม่ได้เลี้ยงลูกแบบให้ฟุ่มเฟือย แต่จะสอนให้รู้จักเหตุผลว่าอะไรควรซื้อ อะไรไม่ควรซื้อ หรือถ้าจะซื้อของแพงก็ต้องเป็นของที่มีคุณภาพ ใส่แล้วคุ้มค่าเงินเป็นของที่ชอบ ไม่ใช่ซื้อเพราะอยากตามแฟชั่นคนอื่น สอนให้ประหยัด และหันไปเล่นกีฬาดีกว่าเอาเงินไปซื้อของแพง ๆ ก่อนวัยอันสมควร

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า หมายเลข 3

ลักษณะอุปนิสัยของคนไทย

มีผลต่อ

สภาพเศรษฐกิจ

และการพัฒนาประเทศ

ปัญหาอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ

ธรรมชาติของคนเรานั้น มักไม่ค่อยรู้ตัวเอง หรือมองตัวเองไม่ชัดว่าเป็นคนมีนิสัยอย่างไร ผิดกับที่ถูกคนอื่นมอง และเมื่อถูกมองว่าเป็นคนอย่างไรแล้ว ก็ควรจะคิดไตร่ตรองตัวเองดูก่อนว่าที่เค้ามองเราว่าเป็นอย่างนี้อย่างนั้น เป็นความจริงหรือเปล่า จากการที่ได้มีผู้แยกแยะอุปนิสัยของคนไทย 10 ประการ ดังนี้คือ

1. มีความเชื่อมูลฐานในเรื่องเวรกรรมหรือกฎแห่งกรรม จึงทำให้ปล่อยตัว ปล่อยใจไปตามเวรกรรม ไม่ดิ้นรนทะเยอทะยาน

2. มีความสัมพันธ์กันแบบผู้นำ ผู้ตาม ลูกพี่ ลูกน้อง ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ซึ่งความสัมพันธ์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น การที่ผู้น้อยคอยเอาอกเอาใจยกย่องสรรเสริญผู้ใหญ่ จนเรียกว่าเป็นการ "ก้มหัวให้" การกระทำต่าง ๆ นี้มีส่วนสำคัญทำให้ผู้ใหญ่หลงลืมตัวได้ง่าย

3. ไม่ยอมรับคนในระดับเดียวกัน หรือต่ำกว่า จึงทำให้คนกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการแสดงความสามารถ การสร้างคนใหม่ ๆ ขึ้นมาช่วยงานจึงเกิดขึ้นน้อย

4. มีความหยิ่งรักศักดิ์ศรีและไม่รู้จักประมาณตน เข้าทำนอง "เสียเท่าไหร่ไม่ว่า ขอให้ได้หน้า ได้ชื่อเสียง" ผลก็คือยิ่งยากจนมีหนี้สินมากขึ้น

5. มีความรักอิสระเสรี รักความเป็นไทย ดังคำที่กล่าวว่า "ทำได้ตามใจคือไทยแท้" ซึ่งทำให้คนไทยส่วนมากยังขาดระเบียบวินัย

6. ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบรักษาสภาพเดิมที่เป็นอยู่ และยังต่อต้านการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ไม่กระทบสถานะและประโยชน์ของตน

7. ลืมง่าย ให้อภัยง่าย และเห็นอกเห็นใจในเรื่องความเมตตากรุณา จนบางครั้งถึงกับเอ็นดูเขา (เอ็นเราขาดเอาซะเลยก็มี)

8. ชอบอภิสิทธิ์ สิทธิพิเศษ ใครที่ได้รับอภิสิทธิ์หรือมีสิทธิพิเศษจะรู้สึกภาคภูมิใจว่าเก่งกว่าเหนือกว่าผู้อื่น

9. ไม่ตรงต่อเวลา ชอบผัดผ่อนเรื่องเวลา ทำให้ขาดความแน่นอน เป้าหมายและกำหนดเวลาที่ตั้งไว้คลาดเคลื่อนอยู่เสมอ

10. ไม่รักของส่วนรวม ชอบพูดมากกว่าทำ ชอบติเพื่อทำลาย

ลักษณะนิสัยเหล่านี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งพอที่จะเป็นประโยชน์หรืออุทาหรณ์สอนใจเราได้อุปนิสัยบางประการไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

เอกสารหมายเลข 1

<u>เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก</u>

<u>คำชี้แจง</u>

ให้สมาชิกภายในกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้กระตุ้นเตือน และให้กำลังใจ แล้วให้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม

1. ประธานวางแผนดำเนินงาน มีหน้าที่แบ่งงานให้สมาชิกไปศึกษาปัญหาที่กลุ่มตนเองเลือกเป็นรายบุคคล และควบคุมการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มให้สำเร็จ

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกการวางแผนการดำเนินงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวมและสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกกิจกรรม

3. ผู้ประเมินผลการทำงาน มีหน้าที่ประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ออกมาเสนอผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน

4. ผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่มตั้งคำถาม 1 ข้อ จากกลุ่มที่ออกไปรายงาน

5. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ มีหน้าที่คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนสมาชิกทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและควบคุมเวลาที่กลุ่มกำหนด

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประธานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
2. เลขานุการกลุ่ม คือ ..... ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ดี	☐ พอใช้	☐ ปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานเสร็จทันเวลาหรือไม่	☐ ทันเวลา	☐ ก่อนเวลา	☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่	☐ มี	☐ ไม่มี	

ถ้ามีปัญหาคือ .....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
8. ในการทำงานครั้งต่อไปควรทำงานเป็นกลุ่มอีก		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
9. การทำงานกลุ่มครั้ง พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็น	☐ ดี	☐ ปานกลาง	☐ ต้องปรับปรุง

..... ผู้ประเมิน

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มที่ .....

กลุ่มที่ประเมินผล ..... ชื่อผู้ประเมินผล .....

ชื่อเรื่องรายงาน ..... กลุ่มที่รายงาน .....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพการรายงาน คุณภาพของการเสนอรายงาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ			
2. รายงานได้น่าสนใจในระดับ			
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ			
4. ผู้รายงานมีความรอบรู้ในเรื่องที่รายงาน			
5. การเสนอรายงาน			
ตอนที่ 2			
1. จุดเด่นของการเสนอรายงาน			
2. จุดอ่อนของการเสนอรายงาน			
3. คำถาม (ข้อสงสัยที่ต้องการความกระจ่าง)			

.....

.....

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู กลุ่มที่ .....

การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน	มาก	ปานกลาง	น้อย
การเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน			
1. ความเชื่อมั่นในสิ่งที่รายงาน			
2. ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด			
3. ใช้ภาษาชัดเจนและเหมาะสม			
4. มีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ			
5. ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง			
การเรียน			
6. สนใจสิ่งที่ครูสอน			
7. ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ			
8. ร่วมแสดงความคิดเห็น			
รวม			

เอกสารหมายเลข 5

แบบบันทึกกิจกรรม

กลุ่มที่ ..... ชั้น .....

1. ชื่อ ..... เลขที่ .....
2. ชื่อ ..... เลขที่ .....
3. ชื่อ ..... เลขที่ .....
4. ชื่อ ..... เลขที่ .....
5. ชื่อ ..... เลขที่ .....

<u>ตอนที่ 1</u> นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันคิด กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงานศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1.1 ปัญหาที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าดังนี้คือ

.....

.....

.....

1.2 จุดมุ่งหมายของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า (สิ่งที่นักเรียนต้องการที่จะรู้จากปัญหาที่สนใจ โดยเขียนอยู่ในรูปของประโยคที่ขึ้นต้นด้วย) "เพื่อ ....."

.....

.....

.....

1.3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะศึกษาปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย)

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 หลังจากที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ไปศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคลแล้วให้นักเรียนบันทึกผลการศึกษาค้นคว้า

2.1 บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล (หลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ศึกษาค้นคว้าอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 สาเหตุของปัญหา (อะไรที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหานั้น ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 เสนอวิธีการแก้ปัญหา (นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข)

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา (จากการที่นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาแล้วจะเกิดอะไรขึ้น)

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเป็นรายกลุ่ม

3.1 สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 เสนอวิธีการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ผลลัพธ์ของการเสนอวิธีแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวนิรัน ชื่อสกุล ศรีประดิษฐ

เกิดวันที่ 29 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2502

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 1 ต.หล่มเก่า อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ 67120

สถานที่ทำงาน โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ 67110

(056) 701755

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2519	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนหล่มเก่าวิทยาคม อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ.2522	การบัญชี (ปวช.) จากพณิชยการพิษณุโลก อ.เมือง จ.พิษณุโลก
พ.ศ.2534	ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2539	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร